

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΞΕΩΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

Her

ΤΟΜΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ Ζ'
31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1880

Berlin
v. w. Markthallen-Str.
2./II latg.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ **ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ**
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
1880

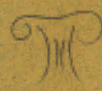
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Α. ΠΑΓΚΑΛΟΥ.** — Εἰς Κινέζος κοινωνιστῆς κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα ὑπὸ C. de Varigny σελ. 505.
- ΚΩΝΣΤ. ΚΟΝΤΟΥ.** — Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις. § 12. Ἐπιβουλεύομαι ἀντὶ τοῦ ἐπιβουλεύω καὶ ἐπιβουλεύω τινά ἀντὶ τοῦ ἐπιβουλεύω τινί σ. 519.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ.** — Τὸ ἀρχαιοφυλακτεῖον Κερκύρας. Μέρους α'. Τὰ κατὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν σ. 528.
- ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΝΤΑΖΗ.** — Αἱ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Τέλφου συζητήσεις περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους σ. 552.
- ΟΚΤΑΒΙΟΥ FEUILLET.** — Ἡ μικρὰ κόμησσις, κατὰ μετάρρασις Ἐμμ. Ροῦδου σελ. 566.
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.** — Ἀρχαιότητες πειραιϊκῆς (Α' Τὸ θέατρον τὸ ἐν Πειραιεῖ. Β' Τὸ θέατρον τὸ πρὸς τῇ Μουνηίᾳ) ὑπὸ I. X. Δραγάτη. Ῥωμαϊκὰ ἀρχαιολογῆματα ὑπὸ Σ. Κ. Σ. — Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή Σελινοῦντος ὑπὸ Π. Χιώτου. — Εἰδήσεις (Ναὸς Σουιάδος Ἀθηνῶν. — Ἀνασκαφαὶ Χαιρωνείας, Ὀλυμπίας, Διπύλου, Δήλου. — Ῥωσικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολή. — Ἴταλοι ἀρχαιολόγοι. — Ἀναθηματικὸς λίθος Σπράκ. — Ἐθνικὸν Βουλγαρικὸν μουσεῖον κτλ.) σ. 574—583.
- ΣΥΜΜΙΚΤΑ.** — Δύο Νορμανδοὶ τυχοδιῶνται (σ. 584).

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγκεκμημένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ροῦδου, Παναγιώτου I. Φέρμου, Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Ἐμμανουὴλ Δραγούμη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1.22.490020

λάθρα» καὶ Συμποσ. σελ. 203, β' «ἢ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὐτῆς ἀπορίαν παιδίον ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου κτέ.» καὶ Ἰππάρχ. σελ. 228, δ' «ἐπιβουλεύων αὐ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεύσαι ἔστησεν αὐτοῖς Ἑρμάς» (Πρβ. καὶ Πρωταγ. σελ. 343, γ'). Ψευδοπλάτ. Ἐπιπτ. Ζ', σελ. 334, α' «ὡς ἐπιβουλεύοντα γενέσθαι τύραννον».

Λυσ. σελ. 100,42 «ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτείναι τινὰς ἔτρωσαν» καὶ σελ. 130,12 «οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομένοντες καὶ ἐπιβουλεύοντες καταλύσαι τὴν δημοκρατίαν εἰς ἀγῶνα Κλεοφῶντα καθιστάτι». Ἰσαί. σελ. 36,12 «τῶν δ' οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιβουλεύσαντων ἔσωσεν ἡμῖν». Δημοσθέν. σελ. 520,16 «καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποίησάνην ἐν τῷ κτήριον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευεν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διαφθεῖραι» καὶ σελ. 884,6 «ἀ τοὺς ἄλλους ἐπεβούλευσε ποιῆσαι» καὶ σελ. 932,27 «ἐάκαστε χυνοὺν καὶ ἐπεβούλευον μηδὲν ὑγιὲς ποιεῖν» καὶ σελ. 973,24 «ὡς ἐπεβούλευον ἀτιμῶσαι καὶ τὰ ἔσχατα πράξαι».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Θεῶν Διαλ. ΚΑ', 2 «ὅποτε ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον συνδῆσαι λαβόντες αὐτόν» καὶ Ἡροδ. 1 «ἐπεβούλευε δέ, εἰ δυνατὸν εἶη, ἀθρόους που λαβεῖν τοὺς Ἑλλήνας ἅπαντας» (Πρβ. Φρίσχιον *Quaest. Lucian.* σελ. 107) καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Ποπλικ. ΙΖ', 4 «ἐπιβουλεύων δὲ τὸν Πορτήναν ἀνελεῖν παρεισηλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον» καὶ Ἄρτοξ. Δ', 4 «ἐκ δὴ τούτων μισοῦσα τὴν Στάτειραν ἡ Παρύσατις — ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν» καὶ Ἡθικ. σελ. 161, β' «αἰσθητοὶ τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτόν» καὶ παρὰ τῷ Λιβανίῳ Τόμ. Δ', σελ. 760,23 αμάνιζ δήπουθεν ἀντικρὺς ἐπιβουλεύειν μὲν τῶν ἀνηκέστων λάθρα τι διαπράξασθαι, προφανῶς δὲ τοῦτο καταμηνύειν». Πρβ. καὶ Σχολ. Θεοκρ. σελ. 394,13 Ἄρ. «τὸν γὰρ Δία μυθολογεῖ ἐπιβουλεύειν τῇ Ἥρᾳ μιγῆναι» (Ἴδε Βαλ. Ῥώσην Ἀριστοτ. Ψευδεπιγρ. σελ. 618).

Ἐν τῇ Ἐκλογῇ Θωμᾶ τοῦ Μαχίστρου ἀναγινώσκειται σελ. 63,15 «οὐ μόνον βουλεύομαι ἀλλὰ καὶ βουλεύω — Ἐπιβουλεύω δὲ τὸ ἐπιβουλήν ἀρτύω κατὰ τινος» καὶ αὐ ἐπιβουλεύω τὸ μετὰ τι βουλεύομαι. Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτῳ τί δὴ ταῦτ' ἐπιβουλεύει ποιεῖν ἡμᾶς; καὶ Θουκυδίδης ἐν τῇ τρίτῃ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοὶ τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορχούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν». Ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἀρμόζει νὰ ἐκλαμβάνηται τὸ ἐπιβουλεύω ἀντὶ τοῦ μετὰ τι βουλεύομαι.

Παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρου Παιδείᾳ βιβλ. Α', κεφ. δ', 13 εὑρίσκειται «ἐπιβουλεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντα».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Α'.

Ἡ ὑπαρξίς τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἐν Κερκύρᾳ ἀνάγεται, κατὰ τὰς σωζομένας μαρτυρίας, εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βενετοκρατίας. Περὶ τούτου νῦξιν, ἂν οὐχὶ περὶ τοῦ ὀνόματος περὶ τοῦ πράγματος, εὐρίσκωμεν ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν, δι' ὧν κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰρησμένα, ἡ Κοινότης τῆς Κερκύρας τὰς αἰτήσεις καὶ τὰ παράπονά της ὑπέβαλλε πρὸς τὴν κυρίαρχον κυβέρνησιν, κατορθοῦσα τοιοῦτοτρόπως οὐχὶ ἄπαξ, νὰ διεκδικῆ καὶ ἐξασφαλίῃ τὰ δικαίωμάτα καὶ τὰ προνόμια αὐτῆς καὶ κατὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ προϊσταμένης Βενετικῆς ἀρχῆς.

Ἡ ἐν ἔτει 1443 σταλεῖσα εἰς Βενετίαν κερκυραϊκὴ πρεσβεία, ἐν κεφαλαιῷ δεκάτῳ τῶν αἰτήσεων αὐτῆς, ἐφ' ὧν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος ἐν συνεδριάσει ἀπεφάνθη τῇ ἐβδόμῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκείνου¹ ἰκέτευσε νὰ ἐκδοθῆ πρόσταγμα, ὅπως ἄπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Κερκύρας, οἳ καδὴποτε καταστάσεως καὶ ἂν ᾖσιν, οἵτινες ἤθελον ἔχει εἰς χεῖράς των ἔγγραφα ἢ τι περὶ προνομίου, ἀνήκον εἰς τὴν Κοινότητα τῆς Κερκύρας, προσαγγέωσιν αὐτὸ εἰς τὴν Διοίκησιν (Reggimento), ἐπὶ ποινῇ δουκάτων ἑκατὸν, ὧν τὸ μὲν ἡμισυ ἔστω τῆς Κοινότητος, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ τοῦ κταγγελέως² καὶ τὰ ὅσα περὶ προνομίων ἔγγραφα ἔχουσιν ἤδη καὶ ὅσα θέλουσι λάβεαι, νὰ τὰ κταγγέωσιν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ, καὶ νὰ τὰ θέσωσιν ἐν κιβωτίῳ, καὶ νὰ τὰ ἔχωσιν ὑπὸ ἐπτὰ κλειδάς, ὧν τὴν μίαν νὰ κρατῆ ὁ κ. Βασιλεὺς, ἕκαστος δὲ τῶν Συνδίκων τὴν ἰδικήν του». Προστίθεται δὲ ὡς λόγος τοῦ αἰτουμένου μέτρου ὅτι «εἰς χεῖρας πολλῶν εὐγενῶν περιήλθον τοιαῦτα ἔγγραφα, οὗτοι δὲ τ' ἀποκρύπτουσιν, ὡς ἀποφαινόμενά που κατ' αὐτῶν». Ἡ ἀπάντησις παραδοχῆς, ὡς εἴησται εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τῆς αἰτήσεως, ἐπομένη ἐπιτάττει εἰς τὸν Βασιλεὺς νὰ προβῆ, οὐχὶ μόνον διὰ προκηρύξεως, ἀλλὰ καὶ δι' ἀνγκρίσεως ὅπως ληρθῶσι τὰ ῥηθέντα περὶ προνομίων ἔγγραφα¹.

¹ Βιβλίον λεγόμενον τοῦ Χρυσοδούλου τῆς Κοινότητος Κερκύρας σωζόμενον ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἔστι Copia dei Capitoli della Spectabile Università di Corphù tratti dalli Libri Comuni della Cancellaria Ducal della Illma Sria di Venetia incominciando dai MCCCLXXXVI fin MDXXXIII scritta per me Alvise di Garzoni Nodaro Ducal a richiesta delli Spli Ambassadori della detta Mea Città D. Andriol Carthano, Bene Lanza e Manoli Mosco venuti a Venetia il 1542 φυλλ. 12 καὶ 14.

Πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων ἀρχῶν, οφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1420 ὁ Βασιλεὺς ἦτο ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ Βενετικὴ ἀρχή, διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐξασκοῦσα. Τότε δὲ, αἰτήσῃ τῶν Κερκυραίων, προσετέθησαν αὐτῷ τρεῖς ἕτεροι Βενετοὶ εὐπατρίδαι, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως συναπετέλουν τὴν ἐν Κερκύρᾳ Διοίκησιν (Reggimento), δύο μὲν ὡς σύμβουλοι τοῦ Βασιλέως, εἷς δὲ λεγόμενος Προβλεπτῆς καὶ Καπιτάnius, ὅστις εἶχε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ἔχων σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπ' αὐτὸν καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ὁ Βασιλεὺς, ὅστις ἦτο κατὰ πρῶτον ἡ ἀνωτέρα ἀρχή, κατήντησε προϊόντος τοῦ χρόνου δευτερεύουσα, ἀφοῦ μάλιστα συνέστη ἐν Κερκύρᾳ ἡ ἕδρα τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης τοῦ καὶ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἐπικληθέντος, ὡς περιβεβλημένου τὴν ὑπερτάτην εἰς τὰς ἡμετέρας νήσους Βενετικὴν ἐξουσίαν, σὺν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ συνήθως σταθμεύοντος Βενετικοῦ στόλου. Οἱ Συνδικοί δὲ ἦσαν ἡ πρώτη ἐγχώριος ἀρχή, οἵτινες καὶ προϊστάμενοι τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινότητος ἦτο τῆς πόλεως, παρ' οὗ ἐνιαυσίως ἐξελέγοντο, καὶ οὗτινος αὐτοὶ διέταττον τὴν συγκάλεσιν, διὰ τῶν Κησῶν γενομένην ἐν γένει δὲ ἀντεπροσώπευον τὴν Κέρκυραν ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων Βενετικῶν ἀρχῶν. Οἱ Συνδικοί τὸ πρῶτον ἦσαν τέσσαρες, δύο Γραικοὶ καὶ δύο Λατῖνοι, ἔπειτα δὲ περιορίσθησαν εἰς τρεῖς. Ἐξελέγοντο ὁμοῦ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἑκτακτοὶ Συνδικοί¹. Διὰ τοῦτο πιθανῶς, ὅτε ὡς ἀνωτέρω προωρίσθη περὶ ἐπτὰ κλειδῶν διὰ τὸ κιβώτιον τῶν ἔγγράφων, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας Συνδίκους.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας, προκύπτει καθαρῶς ἡ πραγματικὴ ἴδρυσις τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου παρ' ἡμῖν, συνισταμένου, ὡς εἴρηται, εἰς τὰ ἐν ἐνὶ κιβωτίῳ φυλαττόμενα ἔγγραφα τῆς Κοινότητος ὑπὸ ἐπτὰ κλειδάς, ὧν τὴν μίαν εἶχεν ὁ Βασιλεὺς. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν ὅτι ἔκτοτε τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τοῦτο τῆς Κοινότητος ἐγκαθιδρύθη ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βασιλέως Κερκύρας, ὅπου τῷ ὄντι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Βενετοκρατίας. Ἀὐτὸ δυνάμεθα ὁμοῦ νὰ παραδεχθῶμεν θετικῶς, ὡς εἰς τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἀποβλέποντα, ὅσα μετὰ ἐξηκονταετίαν, τῇ 10 Νοεμβρίου 1505 διέταττεν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος καὶ περὶ ὧν ἀνετίθετο ἡ ἐκτέλεσις εἰς τοὺς ἐντολῆ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἀπεσταλμένους Συνδίκους καὶ Προβλεπτὰς κατὰ τὴν Ἀνατολήν, περὶ διευθετήσεως τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βασιλέως Κερκύρας διατηρουμένων βιβλίων καὶ ἔγγράφων. Οὐχ ἦττον παραθέτομεν ἔτι καὶ αὐτὰ μήπως διὰ τὴν καὶ ἔκτοτε, ὡς εἶναι πιθανὸν κατάθεσιν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βασιλέως τῶν ἔγγράφων καὶ βιβλίων τῆς Κοινότητος, ἅτινα δὲν ἦσαν ἴσως πολυάριθμα, ὑπῆρθησαν σιωπηλῶς καὶ ταῦτα εἰς τὸ λαμβανόμενον μέτρον πρὸς τὴν ἐπιτέλειαν τῆς Καγκελλαρίας τοῦ Βασιλέως.

¹ Ε. Λούτζη. Ἡ Ἐπὶ τῆς Ἐνετοκρατίας Κερ. Α' καὶ Κερ. Δ'.

Ὅμιλεϊ ὡς φαίνεται παρῶν ἐν Κερκύρα ἀρμόδιοι Βενετοὶ ἄρχων, ἐκθέτων πὰς ὑπὸ τῶν Συνδίκων αὐτῆς αἰτουμένας προνοίας, ἐρ' ὧν αὐτὸς ἀποφαίνεται, καὶ δίδεται ἢ ἐγκρίσις τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀνωτέρας ἀρχῆς τῇ δεκάτῃ Νοεμβρίου 1505.

Ἄνεργάνισθησαν, λέγει, ἐνώπιον ἡμῶν οἱ Σύδικοι τῆς πόλεως ταύτης μετ' ἄλλων τῶν προυχόντων αὐτῆς, ἐξικιτούμενοι νὰ διορισθῇ φύλαξις καὶ πρόνοια περὶ τῶν βιβλίων τῆς Καγκελλαρίας τοῦ μεγαλοπρεποῦς Βαίλου, ὥστε νὰ διατηρῶνται πρεπόντως, ἵνα αἱ ἀποράσεις, οἱ ὄρισμοὶ καὶ αἱ ἄλλαι δικαστικαὶ πράξεις αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ αὐτὰ βιβλία, ἐξ ὧν διευκρινίζονται καὶ μαρτυροῦνται ἢ ἰδιωτικὴ περιουσία, καὶ ἐπίσης τὰ δημόσια δίκαια εἰς πλείστας κρισολογίας, ἐν αἷς ἐνέχεται ἡ Περιφανεστάτη ἡμῶν Αὐθεντία, νὰ δύνανται, κατὰ τὰς ἐντυγχανούσας ἀνάγκας, ν' ἀνευρίσκωνται, καὶ νὰ μὴ δίδηται ἀφορμὴ εἰς τοὺς κακοβούλους διὰ τὴν κακὴν φύλαξιν καὶ ὀλίγην ἐπιμέλειαν περὶ τὰ ἀνωειρημένα βιβλία, νὰ ὑπεξαίρωσι καὶ σχίζωσι μέρος αὐτῶν, οὐκ ὀλίγον ζημιουμένων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς βιβλίοις περιεχόμενα ἔγγραφα, ὡς καθ' ἃ βεβαιούσι, συνέβη κατὰ τὸ παρελθόν. Ὅθεν κατανοοῦντες ἡμεῖς τὴν σημαντικότητά τῶν ἀνωειρημένων βιβλίων καὶ ἐγγράφων, καὶ τὸ εὖλογον τῆς γενομένης αἰτήσεως ὑπὸ τῶν ῥηθέντων Συνδίκων, δυνάμει τῆς ἐξουσίας ἣν περιβάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀξίωμα, ὑπομνησκόντες καὶ ἐπαινοῦντες πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἀναφερομένους διὰ τὸ ὑπουργημα τοῦτο, τὸ ἄτομον τοῦ κ. Π. Ἀντωνίου Γαζέλου (Pre Antonio Gazelo) κατοικοῦντος ἐν Κερκύρα καὶ ἀπὸ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ἐξασκουμένου ὡς βοηθοῦ (coadiutor) ἐν αὐτῇ τῇ Καγκελλαρίᾳ, διορίζομεν αὐτὸν τὸν Π. Ἀντώνιον συντηρητὴν καὶ τακτοποιητὴν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ εἰρημένῃ Καγκελλαρίᾳ τοιούτων βιβλίων, ἐπὶ τῶν διαφόρων κατὰ καιρὸν Διοικήσεων, διὰ τὰς ἐν καλῷ χάρτῃ ἀντιγραφὰς τῶν προσταγμάτων καὶ δουρικῶν γραμμάτων καὶ ἄλλων δικατξέων στελλομένων εἰς Κέρκυραν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, δικαιοῦμενον νὰ λαμβάνῃ ὡς ἀμοιβὴν ἄπρον ἐν, δι' ἕκαστον βιβλίον ὕπερ ἀνεύρη καὶ δεῖξη τῇ αἰτήσῃ παντὸς ἰδιώτου· ἐπίσης νὰ ἔχη ἀπάσας τὰς ἀντιγραφὰς τῶν ῥηθέντων βιβλίων καὶ ἀναγράφων ἐν καλῷ χάρτῃ, καὶ τοῦτο προσηκόντως ἀνταμειβόμενος διὰ τὴν ἐργασίαν του, ὀριζομένου ὅτι ἂν θέλῃ τις νὰ ἴδῃ διάφορα βιβλία περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, ὁ ῥηθεὶς βοηθὸς νὰ μὴ δύναιται νὰ λαμβάνῃ εἰμὴ ἐν μόνον ἄσπρον¹.

Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι εἰς τὰ τοιοῦτοτρόπως ἐν ἔτει 1505 διαταττόμενα, οὐδεμίαν γίνεται μνεῖα ἐγγράφων προνομίων τῆς Κοινότητος, περὶ ὧν ῥητῶς ἐπρονόησε προηγουμένως τὸ ἀπ' ἀρχῆς παρτεθὲν Κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 κερκυραϊκῆς πρεσβείας, καὶ περὶ ὧν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, διαλαμβάνουσιν ἐν γένει ἄπασαι αἱ μεταγενέστεραι πράξεις, αἱ περὶ Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος προνοοῦσαι. Ὡστε καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ἀπλῶς καὶ

¹ Βιβλίον τοῦ Χρυσοδούλου. Φυλλ. 26, 27, 28 καὶ 30.

μόνον ἢ ὑπόθεσις, ὅτι δυνάμει τῆς ὡς ἀνωτέρω περὶ τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαίλου βιβλίων ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς ὁ Ἀντώνιος Γαζέλος ἠσχολήθη καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς κερκυραϊκῆς Κοινότητος. Ἄλλως τε τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχουσι πολλὴν τὴν ἀσάφειαν, οὐδὲ περιῆλθε τι μέχρις ἡμῶν παρέχον εἰδήσιν τινα περὶ τοῦ ποῖα τις πράγματι ἀπέβη ἢ τοῦ Γαζέλου ἐργασία.

Ὅχι μετὰ μακρὸν χρόνον μεγάλη ἐνέσκηψεν εἰς τὰ ἐν Κερκύρα Ἀρχαιοφυλακεῖα, δημόσιά τε καὶ ἐγγχώρια, σύγχυσις καὶ καταστροφή κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 φοβερωτάτην τουρκικὴν πολιορκίαν, καθ' ἣν σὺν τοῖς ἄλλοις ἀπωλέσθησαν καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐν ἔτει 1386 χορηγηθέντων εἰς τὴν Κέρκυραν προνομίων, κατὰ τὴν εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἐκουσίαν αὐτῆς παράδοσιν. Διὸ ἐδέησε νὰ ληφθῶσιν ἐκ Βενετίας νέα τούτων ἐπίσημα ἀντίγραφα, διὰ τῆς ἐν ἔτει 1542 σταλείσης Κερκυραϊκῆς πρεσβείας, δι' ἧς πρὸς τοῦτοις ἐζητήθη καὶ ἡ ἐπικύρωσις τῶν περὶ προνομίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας παπικῶν βουλῶν Λέοντος δεκάτου (10 Μαΐου 1521) καὶ Παύλου τρίτου (8 Μαρτίου 1540) πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πατρίου θρησκευματος τῶν Κερκυραίων ἀπὸ τῶν καταδυναστειδῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, ἣτις ἤδη ἐπὶ τῆς τῶν Ἀνθηγαυῶν δεσποτίας, εἶχε μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς σφετεριστικῶς ἐγκαθιδρυθῆ ὡς ἐπικρατούσα ἐν Κερκύρα¹.

Ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον εὐκρινῆς παρουσιάζεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Κοινότητος,

Β'.

Ἐν ἔτει 1558 ἰδρύεται τὸ ἀξίωμα Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος, εἰς ἃν ἀνατίθεται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ φύλαξις τῶν ἐγγράφων ταύτης, τουτέστι ἢ τοῦ πραγματικῶς ὑπάρχοντος Ἀρχαιοφυλακείου αὐτῆς διεύθυνσις. Ἴδου δὲ ἢ περὶ τῆς ἰδρύσεως τούτου ψηφισθεῖσα πράξις ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος τῇ προτάσει τῶν τότε Συνδίκων, ἣτοι προῖσταμένων τῆς ἐγγωρίου διοικήσεως τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1558, διαγράφουσα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ δεικνύουσα εἰς τί τότε συνίστατο τὸ ῥηθὲν Ἀρχαιοφυλακεῖον².

¹ Ἀρχαιοφυλ. Κεφ. XXIV καὶ Κεφ. XXV τῆς ἐν ἔτει 1542 Πρεσβείας. Ἐ' Ὅρα καὶ Ε. Λούντζη Ἡ' Ἐπτάνησος ἐπὶ Ἐνετοκρατίας Κεφ. ΙΑ'.

² Πρὸς διασάφισιν τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατίας συστήματος τῆς ἐγγωρίου Διοικήσεως τῆς Κερκύρας, ὑπομνησκόμενος ἐνταῦθα ὅτι τὸ συμβούλιον τῆς Κοινότητος εἶτε τῆς πόλεως, ἀριθμοῦν τὸ πάλαι ἐβδομήκοντα ἢ ὄγδοήκοντα μέλη, συνεπέει τῆς ἐν ἔτει 1484 κερκυραϊκῆς Πρεσβείας, ἐπέλεγετο ὅτι τοῦ ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος συγκαλουμένου Γενικοῦ Συμβουλίου, περιλαμβάνοντος ἅπαντας τοὺς ἐγγώριους ἐργονεῖς, καὶ ἐψήφισε σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπαντα τὰ τῆς Κοινότητος ἀξιώματα καὶ ὑπουργήματα (cariche ed uffici) (Le Leggi Municipali delle Isole Ionie dall' anno 1386 fino alla caduta della Repubblica Venetapublicate dal D. G. Pojago. Corfù 1846 Tom. Α'. σελ. 35). Τὸ Συμβούλιον τῶν ἐβδομήκοντα ἠδηθῆ ἔπειτα μέχρι τοῦ ἐριθμοῦ 150, διὰ δουκικοῦ θεσπίσματος 14 Μαΐου 1489. Ὅρισμός δὲ τοῦ Γενικοῦ Προβλε-

α Γνωσται εἶναι εἰς τὸ Σεπτὸν Συμβούλιον αἱ καθ' ἡμέραν ἀκολουθήσασαι καὶ ἐξακολουθοῦσαι ἀτάξια εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινοῦτος καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου διοριζομένων ἀξιωματῶν¹ διότι οὐδεὶς ὑπάρχει ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῆ τὰς διαταγὰς, πρεσβείας καὶ πολλὰ ἔγγραφα προνομίων, ὅσα δι' ἰδρώτων, ἀγρυπνῶν καὶ ἐξόδων ἀπέκτησαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἰκανὸν μέρος τούτων ἀπωλέσθη, ἀλλὰ δὲ ὅταν ζητῶνται δὲν δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν, εἰμὴ διὰ μεγίστων δυσκολιῶν ὥστε ὁσάκις ἡ Κοινότης θέλει νὰ μεταχειρισθῆ τὰς διαταγὰς ταύτας δὲν τὰς εὐρίσκει, καὶ ἕνεκα τούτου τὰ πράγματά της κακῶς ἔχουσι, μετὰ μεγίστης ζημίας ἀπάντων ἡμῶν, οἵτινες δὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν χρῆσιν τῶν δωρημάτων τῆς εὐδαιμονεστάτης Βενετικῆς κυριαρχίας.

Ἄδιὰ ταῦτα ὁ νῦν ἐκλαμπρότατος Βασιλεὺς καὶ Γενικὸς Προβλεπτής εἰς πάντα πάντοτε προσέχων πρὸς τὸ καλὸν τῆς Κοινοῦτος ταύτης, ὡς πατὴρ ἀγαθὸς ἐμνήσθη ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἐκλεχθῆ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἓνας Καγκελλάριος τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος, ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῆ καὶ φυλάττῃ τὰ προνόμια, τὰς πρεσβείας, τὰς διαταγὰς καὶ πᾶν ἄλλο, ὅπερ ὑπάρχει τῆς Κοινοῦτος, ἵνα μὴ ἐξακολουθῶσιν ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ ἐξῆς αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀκολουθήσασαι μεγάλα ἀτάξια. Ἐπομένως ψηφισθήσεται καθ' ἡμεῖς οἱ τοῦ παρόντος ἔτους Σύνδικοι προτείνομεν, νὰ ἐκλέγηται κατ' ἔτος παρὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς συμβουλίου, εἰς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν γινώσκων γράμματα ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ, μὲ τίτλον Καγκελλαρίου τῆς Κοινοῦτος καὶ μισθὸν δουκάτων 36 κατ' ἔτος, ἐντεταλμένος νὰ κρατῆ καὶ φυλάττῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα, ἧγουν πρεσβείας, προνόμια, διαταγὰς καὶ ἀποφάσεις γενομένας ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, καὶ τὰς ἀφορώσας ἐκείνους οἵτινες ἂν καὶ διατελοῦντες ἐν περιόδῳ ἀπαγορεύσεως¹ οὐχ ἤττον ψηφοροῦνται Φράγκοι καὶ Γραικοί, ὀφείλων δὲ ἅπαντα ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἔγγραφα ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ Κοινότητα νὰ τὰ φυλάττῃ χωριστὰ, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ῥηθείσαν Κοινότητα.

πτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Βερνάρδου Μοροζίνη ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1655, ὀρίζει ἡμέραν τῆς ἐτησίας συγκαλέσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τὴν 15 Ὀκτωβρίου, ὅπως ἐκλέξη τὸ Συμβούλιον τῶν 150, ὅπερ ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου ὀφείλει νὰ προβῆ εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὑπουργημάτων μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου, ἅτινα ἀμέσως τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων 25 Δεκεμβρίου ὀφείλων ν' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των (Vol. 65. Arg. Dio. Δέση 28 φυλλάδιον ἐντυπον). Ἡ πρόθεσις αὕτη τῶν ἐκλογῶν σπανίως ἐτηρετο καὶ ἐξακολουθοῦσιν αἱ ψηφοφορίαι καὶ ἀρξαμένου τοῦ νέου ἔτους. Τὸ συμβούλιον περιεῖχε δύο τάξεις μελῶν τοὺς λεγομένους Λατίνους καὶ τοὺς Γραικοὺς, ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πρεσβευομένου θρησκευματος διακρινόμενος, καὶ τινὰ τῶν ἀξιωματῶν τῆς πόλεως, καθ' ὀρισμένην ἀναλογίαν ἀνήκον εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δὲ Ἦσαν λ.χ. Σύνδικοι Γραικοὶ καὶ Σύνδικοι Λατίνοι, δικασταὶ Γραικοὶ καὶ δικασταὶ Λατίνοι, ἀγορανόμοι ἐπίσης κτλ.

¹ Contumacia. Τῶν εἰς ἀξιωματὰ τινὰ ἐκλεχθέντων καὶ ὑπηρετησάντων ἀπηγορεύετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἢ εἰς ὑποῦργημα ἐκλογῆ ἢ δὲ περίοδος τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐλέγετο contumacia.

νὰ διακηρυχθῆ δὲ ὅτι ὁ ἐσόμενος Καγκελλάριος τὸ παρὸν ἔτος, ὀφείλει νὰ καταγράψῃ χωριστὰ εἰς ἓν βιβλίον τὰ ψηφίσματα καὶ τὰς διαταγὰς ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς τὸ Συμβούλιον τοῦτο παρεδέχθη, ὁμοίως δὲ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ τὰ κατὰ καιροῦ, παραδεχθῆσόμενα¹ νὰ ὑποχρεωθῶσι δὲ οἱ μέλλοντες σεβαστοὶ Σύνδικοι καὶ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος, κατὰ πᾶσαν ἐναρξίν τῶν ἐκλαμπροτάτων διοικήσεων, νὰ ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τῆς ἐκλαμπρότητος τῶν καὶ νὰ δεικνύωσι τὰ προνόμια τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινοῦτος, αἰτοῦντες ἔπειτα, ὅταν τύχῃ περίστασις, τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἐπὶ ποινῇ ἐπιβαλλομένη τοῖς τε Σύνδικοις καὶ τῷ Καγκελλαρίῳ δουκάτων πενήτηκοντα. Ὁ δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐσόμενος Καγκελλάριος νὰ λαμβάνῃ ἀποδείξιν παραλαβῆς ὑπὸ τοῦ διαδόχου του πασῶν τῶν πρεσβειῶν, προνομίων, διαταγῶν καὶ παντὸς ἄλλου ὅσα παραδώσῃ εἰς αὐτὸν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσι, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ ἀνωγεγραμμένη ποινῇ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνταυτῷ χρειάζεται προνοία πρὸς πληρωμὴν τοῦ αὐτοῦ Καγκελλαρίου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνωειρημένη μεγαλοπρεπῆς Κοινοῦτος ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς, ἐξεμίσθωσεν, ὡς εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα, τὸν διάπλου τῶν λέμβων αἵτινες κομίζουσι τοὺς σάκκους τοῦ σίτου εἰς τοὺς μύλους τῶν Βενετῶν, εἰς Μεσογῆν καὶ εἰς Ἑβριπον, ὡςκῦτως ὅπως πραγματοποιηθῆ καὶ τὸ ἀγιώτατον τοῦτο καὶ τοσοῦτον σωτήριον ἔργον, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Σεπτοῦ τούτου Συμβουλίου, ψηφίζεται² νὰ ἐμισθωθῆ ὁ διάπλους οὗτος παρὰ τῶν σεβαστῶν Συνδίκων, διὰ σάλπιγγος ἠχούσης εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα, ὅπως πληρωθῆ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος³ πᾶν δὲ ἐντεῦθεν περίσσευμα τεθήσεται ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Κοινοῦτος, ὅπως τὸ μεταχειρισθῆ ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς. Ὅρίζεται δὲ νὰ μὴ δύνανται ἄλλοι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸν διάπλου αὐτὸν, πλην τῶν μισθωτῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ταῖς ἐν τῷ προγράμματι τοῦ πλειστηριασμοῦ ἐκτεθησομέναις ποιναῖς⁴ αὐτοὶ δὲ οἱ μισθωταὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσπράττωσι πλέον τοῦ μικροῦ γροσίου (grossetto) τὸ μόδιον, ὡς καὶ νῦν λαμβάνουσι. Ὁ αὐτὸς δὲ Καγκελλάριος ἐπιφορτίζεται ἐπίσης νὰ κρατῆ τὰ ἔγγραφα τῶν σεπτῶν Συνδίκων, καὶ θὰ ἔχῃ πρὸς ἔτι τὴν εὐλόγως αὐτῷ προσήκουσαν ὀφέλειαν δι' αὐτὰ τὰ ἔγγραφα, ἀντικαθιστάμενος εἰς τὸν γραφεὺς τοῦ Σιτοβολῶνος, ὑπὸ τὸν αὐτὸν τῆς ἀπαγορεύσεως ὅρον, ὃν εἶχεν ὁ αὐτὸς γραφεὺς, ἵνα ὑποχρεωθῆ ὁ αὐτὸς Καγκελλάριος, εἰς πᾶσαν αἴτησιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος, νὰ δεικνύῃ τὰς διαταγὰς εἰς τούτους τοὺς σεβαστοὺς πολίτας δωρεὰν καὶ ἄνευ τινὸς πληρωμῆς.¹

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως ἦτοι τῆς Κοινοῦτος ἐπιψηφίζων τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐξελέξατο αὐθημερὸν Καγκελλάριον τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος τὸν Δῆμον Καστῆλον π. Νικολάου.²

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΩΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ

En talis ψηφοφορίαις τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὑπουργημάτων. Per crear un

Cancelier della Mag. Comunità.

Καὶ οὕτω μὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐξελέγετο ὁ Καγκελλάριος, ὡς ἐκ συστήματος ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐξελέγοντο ἐν γένει αἱ τῆς κερκυρατικῆς Κοινότητος ἀρχαί. Ταχέως ὁμως ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκλογῆς, ὡς μαρτυρεῖ πρότασις τις ὑπὸ τῶν Συνδίκων σχεδιασθεῖσα περὶ τὸ ἔτος 1562¹. Ἐξῆκολουθεῖ ὁμως μέχρι τοῦ ἔτους 1571 ἡ ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐκλογὴ, ὅτε ὀρίζεται νὰ γίνηται αὕτη ἐπὶ τρία ἔτη². Τὸ περὶ τούτου ψήφισμα παραθέτομεν ἐνταῦθα κατ' ἑκτασιν, ὡς ἐνδιαφέρουσιν πρᾶξιν τῆς τότε ἐποχῆς, μεταφράζοντες καὶ αὐτὸ ὡς τὰ προηγούμενα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου.

«Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Σεπτῷ Συμβουλίῳ τῇ 22 Νοεμβρίου 1571, ὑπὸ τὸν ὄρον τριημέρου προδιασκέψεως.

«Ἀνάγκης οὐσης Σεπτὸν καὶ Ἔντιμον Συμβούλιον νὰ ὑπάρχη διὰ τὴν ὑπερσίαν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος εἰς Καγκελλάριος ἱκανὸς καὶ ἀρμόδιος νὰ φυλάττη καὶ ἐπιμελῆται τὰ προνόμια, τὰς προσβείας καὶ πᾶν ἄλλο ἔγγραφο ἀνήκον τῇ αὐτῇ Κοινότητι· νὰ συγκαλῆ τὰ Συμβούλια, νὰ προσέχη εἰς τὰς περιόδους ἀπαγορεύσεως διορισμοῦ ἐκάστου ψηφίζομένου, ἐπίσης εἰς ὅσους ψηφίζονται Λατῖνοι καὶ Γραικοὶ καὶ εἰς ὅσα καθ' ἡμέραν ἐπιφορτίζεται ὑπὸ τῶν Συνδίκων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, καθ' ἃ ὠρίσθη καὶ διὰ τοῦ παραδεδεγμένου ψηφίσματος κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ ῥηθέντος Καγκελλάριου.

«Ἐπειδὴ δὲ ἐλάχιστον εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ νῦν ἀπολαμβανόμενον ὄφελος· διὰ ταῦτα προτείνεται ψήφισμα ὅπως ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος ἐκλέγεται διὰ τρία ἔτη, ὑπαγόμενος εἰς περίοδον ἀπαγορεύσεως διετῆ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας· καὶ παρὰ τῇ ἀπολαβῇ ἣν ἔτχε μέχρι τούδε, νὰ ἔχη καὶ τὸ γραφεῖον

1 Αὐτόθ. Φύλλ. 219. Ἡ τοιαύτη πρότασις ψηφίσματος δὲν φέρει χρονίαν, εὑρίσκεται ὁμως μεταξὺ Πρακτικῶν 10 Νοεμβρίου καὶ 28 Δεκεμβρίου 1562.

2 Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ μετὰ τὴν πρώτην ἐπὶ ἓν ἔτος ἐκλογὴν ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλας ἐπὶ ἓν ἔτος ἐπίσης γενομένας μέχρι τοῦ 1570 ἐκλογὰς Καγκελλάριων τῆς Κοινότητος, ἦτοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1559 Ἀρσένιος Σουδλάχης (Arsenii Suvlaehi φυλλ. 103). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1560 Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 162). Τῇ 3 Νοεμβρίου 1561 ὁ ῥηθεὶς Δῆμος Καρτάνος π. Νικολάου (φυλλ. 175) φέρεται ἐψηφισμένος, ἀλλὰ μὲ σημεῖον ≡ ὅπερ εἰς ἄλλας ἐκλογὰς δὲν ἀπαντᾶται. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν διετέλεσε πράγματι ἐν τῷ ὑπουργήματι τὸ ἔτος ἐκεῖνο· διότι εἰς πρᾶξιν τοῦ Συμβουλίου δημοσιευθεῖσαν διὰ κήρυκος 16 καὶ 18 Δεκεμβρίου 1561 καὶ εἰς ἄλλην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, ὡς ἐπίσης εἰς ἄλλην τῆς 8 Ἰανουαρίου καὶ τῆς 21 Μαΐου 1562 ὑποφαίνεται· εἴτε ὡς ἀναγνώσας, εἴτε ὡς ἐπιστημονικῶν αὐτῆς ὁ ἀνωμνησθεὶς Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 183, 189, 190, 197, 200, 201 καὶ 201). Ὁ αὐτὸς Τριαντάφυλλος ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑποφαίνεται καὶ εἰς ἔγγραφο τῆς 12 Μαρτίου 1565 (φυλλ. 227). Ἀπαντῶνται εἰσαεὶ κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1565 Νικόλαος Πόντος (φυλλ. 247). Τῇ 1 Νοεμβρίου 1566 Ἀλούσιος Καποδίστριας (Alvisio Capodistria φυλλ. 274). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1568 Ἀνδρέας Ἀλταβίλας (Andria Altavila φυλλ. 293). Τῇ 10 Νοεμβρίου 1569 Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 317). Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1570 Στυλιανὸς Γίκακας (Ἰεσμ. Β'. φυλλ. 237).

τῶν σάκκων ἐν ἀγίῳ Λαζάρῳ¹· καὶ ἀν θέτη ἄλλον εἰς ἐξυπηρέτησιν τούτου, ἔστω πάντοτε τῇ συναινέσει τῶν Συνδίκων καὶ νὰ ἔχη πάντοτε ἄτομον ὅπως ζυγίζη τοὺς εἰρημένους σάκκους καὶ σημεῖοι τὸ πᾶν· καὶ οὕτως ἀπὸ τριῶν εἰς τρία ἔτη νὰ ἐκλέγεται εἰς ἀπολαύων τὸ αὐτὸ ὄφελος, καὶ νὰ ὀφείλῃ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιψηφισθόμενος Καγκελλάριος νὰ δέσῃ τάντα τὰ ἔγγραφα εἰς ἓν βιβλίον, νὰ ποιήσῃ μίαν καταγραφὴν πάντων, ἧγουν ν' ἀρχήσῃ ἀπὸ τοῦ Χρυσοβούλλου μέχρι τῆς σήμερον, καὶ οὕτως ἐπίσης νὰ σημεῖοι πᾶν ὅ,τι χρειασθῆ καὶ νὰ δίδῃ ἀπόδειξιν παρακλαβῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, εἰς καγκελλάριος εἰς τὸν ἕτερον· καὶ ὁ νῦν ἐκλεχθισόμενος, ἅμα παρακλαβῆ τὰ εἰρημένα προνόμια καὶ ἔγγραφα καὶ ὅ,τι ἄλλο, νὰ συντάξῃ Ἀλφαριθμητικὸν Πίνακα παντὸς πράγματος, ἵνα δύναται νὰ γίνη εὐκολος χρῆσις, ἐπὶ ποινῇ δουκάτων πενήτηντα καὶ στερήσεως τοῦ ἀξιώματος, ἅμα μὴ τηρήσῃ ὅσον ἄνω τέρω ἐψηφίσθη.

«Τῇ 26 εἰρημένου.

«Ἀνεγνώσθη τὸ εἰρημένον ψήφισμα ἐψηφίσθη.²»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Καγκελλάριων τῆς Κοινότητος εἰδήσεων κατὰ τὴν 15^α ἑκατονταετηρίδα, παραθέτομεν ἐπίσης ἐν μεταφράσει καὶ τὸ ἐπόμενον ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου, ἐνθα σαφῶς λέγεται ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ Παλατίῳ, δηλαδὴ ἐν τῷ τοῦ Βαίλου ὑπῆρχον τὰ ἔγγραφα τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ κλειδῶ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐρμαρίῳ φυλαττόμενα.

«1593 τῇ 12 Αὐγούστου.

«Ἐν τῷ μεγάρῳ (loggia) ἐνθα συνῆλθε τὸ σεπτὸν Συμβούλιον ὅπως προσῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς Καγκελλάριου τῆς Κοινότητος. Ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς εἰρημένης ἐκλογῆς, ἐνώπιον τῆς Ἐκλαμπροτάτης Διοικήσεως, οἱ Σεβαστοὶ Σύνδικοι τῆς ῥηθείσης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, οἵτινες θεωροῦντες ὅτι πολλοὶ ἀταξία καὶ ἄτοπα συμβαίνουσιν εἰς τὰ ἔγγραφα, βιβλία, ψηφίσματα καὶ πᾶν ἄλλο ἀφρῶν εἰς τὸν ῥηθέντα Καγκελλάριον διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς τῆς Κοινότητος, ἐξικιτοῦνται νὰ φέρωσιν οἱ εἰρημένοι ἄρχοντες κατὰλληλον θεραπείαν. Διὸ μετὰ ὠριμον περὶ τοῦ ὄλου σκέψιν καὶ σκοποῦσα ν' ἀποφύγη

1 Ὁνομάζεται οὕτω συνοικία ἡ ὁδὸς ἐν τῷ ἑξαπολίῳ τῶν Κορυφῶν, κειμένη κατὰ τὸ μέρος τοῦ προαστείου Σαββῶκου, ἔξω τῆς νῦν Βασιλικῆς Πύλης. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον τῶν σάκκων ἐν Ἀγίῳ Λαζάρῳ ἐζυγίζοντο οἱ εἰς τοὺς μύλους διαβιζόμενοι σάκκοι σίτου.

2 Vol. 2. Arg. Div. Δέση Β. φυλλ. 264. Τὸ φύλλον τοῦτο εἶναι πολλαχῶς ἐφθαρμένον μάλιστα εἰς τὰς ἄκρας, ὥστε ὑπεχρεώθημεν τὸ κατὰ δύναμιν ν' ἀναπληρώσωμεν τὰς ἐλλειπούσας συλλαβὰς καὶ λέξεις. Εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλ. 265 ὑπάρχει ἡ τοῦ Καγκελλάριου ἐκλογὴ γενομένη τῇ 26 Νοεμβρίου 1571, ὅστις ἦτο Ἀνδρέας Ἀλταβίλας ἀπαντῶμενος ἐν τῷ αὐτῷ ἀξίωματι καὶ τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1574 (φυλλ. 265 καὶ 352). Εἰς τοῦτον δὲ ἀμέσως ἀκολουθεῖ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1574 ἐκλεγόμενος Καγκελλάριος ὁ καὶ προηγούμενος τοιοῦτος Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 340) ὅστις ὑποφαίνεται τὸ αὐτὸ ἔχων ἀξίωμα εἰς ἔγγραφο τοῦ Σεπτεμβρίου 1582 (φυλλ. 383). Περὶ δὲ 20 Ὀκτωβρίου 1587 ὑποφαίνεται Ματθαῖος Καρτάνος (Matthio Kartano φυλλ. 460). Τῇ 12 Αὐγούστου 1593 ἐκλέγεται Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Δῆμος Κυπριανὸς (φυλλ. 519).

τὰ ἄτοπα ὅσα οἱ ῥηθέντες Σεβαστοὶ Σύνδικοι ὑποβάλλουσιν ἢ ἐλαμπροτάτη Διοίκησις ὤρισε καὶ ὀρίζουσα διεκέρυξεν.

Ἄ'Ο ἐκλεχθησόμενος Καγκελλάριος καὶ ὡσαύτως οἱ διαδεχθησόμενοι αὐτὸν ὀφείλουσι πάριστα νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐπιμελῶς Ἄλφαβητικὸν κατάλογον ἀπάντων τῶν ἐγγράφων, ὅσα κατὰ τὸ παρὸν ὑπάρχουσι καὶ ὅσα εἰς τὸ ἐξῆς περιέλθωσιν εἰς αὐτὸν, ὡς πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν Κοινότητα καὶ νὰ θέσῃ αὐτὰ εἰς κοινὸν βιβλίον (libro ordinario) κατατάσσων ταῦτα εἰς τοὺς προσήκοντας χρόνους, μεθ' ὃ ἅπαντα τὰ αὐτὰ ἔγγραφα, βιβλία, πράξεις, πρεσβεῖαι καὶ πᾶν ἄλλο ἀνήκον νῦν καὶ κατὰ τὸ μέλλον εἰς αὐτὴν τὴν Κοινότητα τεθήσεται ἐντὸς ἐρμαρίου ἐν τῇ Πραιτωρικῇ Καγκελλαρίᾳ ὑπὸ δύο κλειδάς, ὧν τὴν μίαν νὰ ἔχη εἰς τῶν κατὰ καιροὺς σεβαστῶν Συνδίκων, ὅστις νὰ μὴ ἦναι συγγενὴς τοῦ ἐκλεχθέντος Καγκελλαρίου καὶ τὴν ἄλλην ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, ὅστις ὀφείλει, ὅταν θέλῃ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν διάδοχόν του, νὰ λάβῃ ἐκ μέρους τούτου παραλαβὴν παντὸς ὅ,τι τῷ παρέδωκεν, ἢ δὲ παραλαβὴ καταγραφῆσεται εἰς τὰ βιβλία τῆς Πραιτωρικῆς Καγκελλαρίας ὡς ἄνω, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ φαίνεται τὸ δίκαιον (la ragion) τῆς Κοινότητος· καὶ ἂν λείπῃ τι νὰ ἦναι ὑπόχρεως ὁ προκάτοχος Καγκελλάριος νὰ τὸ εὔρῃ, ἐπὶ ποινῇ αὐτῷ τῷ ῥηθέντι Καγκελλαρίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις, ἂν τυχὸν δὲν προσέσχον εἰς τὰ εἰρημένα καθέκαστα, καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν, νὰ στερηθῇ παντὸς ὑπουργήματος καὶ εὐεργετήματος τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος ἐπὶ δέκα ἔτη συνεχῆ, καὶ νὰ καταναγκάζηται πάντοτε εἰς τὴν ἀπότισιν πάσης βλάβης καὶ ζημίας, ἣν ἐνεκὰ τοιαύτης ἐλλείψεως τοῦ ἢ Κοινότητος ὑποφέρει. Ὑποχρεοῦται δὲ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐκλεχθησόμενος, ἐν προθεσμίᾳ τριῶν προσεχῶν μηνῶν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ εἰρημένον ψήφισμα καθ' ἅπαντα τὰ μέρη αὐτοῦ».¹

Εἰς τὸ ψήφισμα τοῦτο τοῦ Συμβουλίου αὐθημερὸν ἀκολουθεῖ πρακτικὸν ἐκλογῆς Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἐπὶ τριετίαν ψηφίζομένου τοιοῦτου τοῦ Δήμου Κυπριανοῦ.

Παρατηρητέον ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ψηφίσματι διαταττομένων προκύπτει μεταβολὴ τις εἰς τὴν σχέσιν τῆς φυλακῆς τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βαίλου, ὅστις δὲν κρατεῖ πλέον μίαν τῶν ἐπιτὰ κλειδῶν τοῦ ἐγκλείοντος αὐτὰ κιβωτίου, ὡς ὤριξε τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας· ἀλλὰ διὰ μόνων δύο κλειδῶν ἀσφαλιζέται νῦν τὸ ἐγκλείον ταῦτα ἐρμαρίον τὸ ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαίλου ὑπάρχον, ὧν τὴν μὲν κρατεῖ ὁ Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἰς τῶν Συνδίκων. Ἄλλ' ἂν καὶ ἡ προγενεστέρα πράξις τοῦ ἔτους 1558 περὶ ἰδρύσεως τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος οὐδὲν λέγει περὶ κλειδῶν, φαίνεται ἀπίθκον νὰ μὴ ἐπετρέπη εἰς τοῦτον ὡς ἔχοντα τὴν φύλαξιν τῶν ἐγγράφων νὰ ἔχη καὶ ἰδίαν κλειδα' ὥστε συγχωρεῖται νὰ εἰκόσῃ τις, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἰδρύσεως

¹ Αὐτὸθ. φύλλ. 548 καὶ 549.

τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἔπαυσε νὰ ἔχη καὶ ὁ Βαίλος ἰδίαν κλειδα τοῦ κιβωτίου αὐτῶν.

Γ'.

Καὶ κατὰ τὴν ΙΖ' ἐκκονταετηρίδα ἀνανεοῦνται καὶ ἐπαναλαμβάνονται διατάξεις περὶ τακτοποιήσεως καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος. Ἄλλὰ δὲν συνάδει πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἢ ἐκ τῆς καὶ τότε ἐπικρατούσης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μετέχωσιν ἐκ περιτροπῆς τῶν ὑπουργημάτων τῆς Κοινότητος ὅσοι πλείστοι τῶν πολιτῶν αὐτῆς ὑπαγορευθεῖσα ἀπόφασις, ἣτις τῇ προτάσει τῶν Συνδικῶν ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1614, καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν τότε ἐλεγκτῶν καὶ γενικῶν προβλεπτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀπαγορεύουσα ἐπὶ τριετίαν νὰ διορίζωνται εἰς ὑπουργημάτων τῆς Κοινότητος, οἱ ἅπαξ καθέξαντες ἀξιώματά τινα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Καγκελλαρίου αὐτῆς.¹ Κατ'ἀλληλος ὅμως ὑπῆρχεν ὁ ἐν ἔτει 1620 Ὀκτωβρίου 16 Ὀρισμὸς τῆς Διοικήσεως ὁ διατάττων νὰ μὴ ἐκλέγηται τις Καγκελλάριος ἂν δὲν ὑπερβαίῃ τὴν ἡλικίαν εἰκοσι πέντε ἐτῶν, ἄλλως ἢ ἐκλογῇ ν' ἀκυροῦται καὶ αὐτὸς νὰ ὑποβάλληται εἰς ποινὴν δουκάτων ἑκατὸν καὶ ν' ἀποκλειθῇ τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ πενταετίαν· ν' ἀντικαθίσταται δὲ εἰς αὐτὸν ὁ ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ ἐπιλαχὼν, ἂν ὑπερέβῃ τὸ ἡμισυ τῶν ψήφων τοῦ Συμβουλίου, ἄνευ ἄλλης ἐκλογῆς ἢ διακηρύξεως. Τὸ δὲ σπουδαῖον ὑπουργημάτων τοῦ ὁ Καγκελλάριος μόνον ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἢ ἀπουσίας νὰ μετέρχηται δι' ἀντικαταστάτου καὶ τούτου ἐπίσης ὑπερβαίνοντος τὰ ἔτη εἰκοσι πέντε καὶ ἐπιδοκιμαζομένου ὑπὸ τῆς Διοικήσεως.²

Ἄλλὰ τὰς διηγεσεῖς τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἀτόμων μερίμνας καὶ ὑποψίας περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων καὶ τὰς ἐπινοουμένας περὶ τούτου προφυλάξεις μαρτυρεῖ ἐτέρα πράξις τῆς ἤδη μνησθείσης ὀλίγον μεταγενεστέρα, ἣν ἐνταῦθα καταχωρίζομεν.

«1627 τῇ 20 Μαΐου προσήθη ἐν Συμβουλίῳ ὑπὸ τῶν Σεπτῶν Συνδικῶν καὶ Κηνοόρων³ τῆς Μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τῇ συναίνεσει ἐμοῦ Κωνσταντίνου Ῥοδίτου Καγκελλαρίου τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος.

¹ Le leggi Municipali delle Isole Ionie. B6λ. Α'. σελ. 130.

² Libro d' Ordini del Consiglio della Mea Città di Corfù. Φύλλ. 10 ἐν Δεματίῳ ἀριθ. 95. Σημειοῦντες ὅσοις τυχὸν ἀναντιῶμεν εἰς ἔγγραφα Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος μνημονεύομεν ἐνταῦθα ὅτι τῇ 7 Νοεμβρίου 1624 ἀναφέρεται ὡς ἀναγνώσας Διατάξεις τινὰς τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ Belegno, Ματθαῖος Σοφριανὸς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος (Vol. 2 Arg. 136).

³ Ἐπισημαστέον ἐνταταλμένοι τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου, ὅπερ αὐτοὶ συνεχάλουν κατὰ διαταγὴν τῶν Συνδίκων.

«Μεγαλοπρεπές Συμβούλιον

«Ἐν περιπτώσει τῆς κρισολογίας ἦν καθ' ἡμῶν ἐκίνησεν ὁ αἰδεσιμώτατος Πρωτοπαπᾶς, ὅπως περιληφθῶσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τούτῳ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Συμβουλίῳ, ἀνεκαλύψκμεν πλαστάς τινὰς σημειώσεις, γενομένας κατὰ τὸ παρελθόν ἐν τοῖς ἀρχαίοις βιβλίοις τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος, πολὺ ζημιώδεις πρὸς τὰ ἡμέτερα πράγματα καὶ παραιτίους οὖτας τοῦ ἀγῶνος ὃν ὑφιστάμεθα διὰ τὴν ῥηθεῖσταν κρισολογίαν, κατὰ χρησιν προερχομένη ἐκ τῆς περὶ τῶν ῥηθέντων βιβλίων ὀλίγης φυλάξεως, ἅτινα ἀφίνοντο νὰ διέρχωνται διὰ πολλῶν χειρῶν. Διὸ θεωροῦντες ἡμεῖς ἀναγκάσιον νὰ προβλεφθῆ, ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς τὰ βιβλία, πρεσβεῖται καὶ ἔγγραφα οἰαδήποτε τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος τηρῶνται ἅπαντα ὑπὸ καλῆν φύλαξιν πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς αὐτῆς Κοινότητος, προτείνομεν ψήφισμα, ἵνα ἅπαντα τὰ ἀνωειρημένα βιβλία, ὅσον τᾶχιον ἐνώπιον ἡμῶν τῶν Συνδίκων καταλογισθῶσι καὶ κλεισθῶσιν ἐν κιβωτίῳ κλειομένῳ διὰ δύο κλείδων, ὧν τὴν μὲν νὰ ἔχη ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἰς τῶν κατὰ καιρὸν Συνδίκων καὶ ὁσάκις χρειάζεται νὰ ἐξέλθῃ ἀντίγραφόν τι ἐξ αὐτῶν, νὰ ἐξέλθῃ ἐνώπιον τοῦ ἔχοντος τὴν κλεῖδα Συνδίκου, καὶ ἅμα τελειωθῆ τὸ ἀντίγραφον, τὸ βιβλίον νὰ ἐναποτίθῃται εἰς τὸ κιβωτίον, κλειόμενον ὡς τὸ πρῖν. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ὑπουργήματος τόσον τοῦ Συνδίκου, ὅσον τοῦ Καγκελλαρίου, νὰ γίνηται ἡ παράδοσις πρὸς τοὺς διαδόχους διὰ καταγραφῆς, καὶ ἂν τότε λείπωσι πράγματά τινα, νὰ στερηθῇ ἀμέσως τοῦ ὑπουργήματός του καὶ νὰ ἐξαιρηθῇ ἐκ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἐπὶ πενταετίαν. Ἄλλ' ἂν λάβωσι χρεῖαν τῶν ῥηθέντων βιβλίων οἱ Σύδικοι ἢ οἱ Κήσορες διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τότε ἐπιτρέπεται νὰ ἐξέλθωνται ἐκ τοῦ κιβωτίου πρὸς ὅπως τελειωθείσης τῆς ἐργασίας νὰ ἐναποτίθῃται ἐν τῷ προειρημένῳ κιβωτίῳ καὶ νὰ κλείηται μετὰ τῶν ἄλλων.

«Ἄφου ἡ ἀνωτέρω Πράξις ἀνεγνώσθη εἰς τὸ σεβαστὸν Συμβούλιον, ἐπροτάθη ἡ ἐπ' αὐτῆς τριήμερος διάσκεψις κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις, ἡ ὁποία διάσκεψις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 18 καὶ κατὰ ψήφους 84 δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ἐπροτάθη ἔπειτα ἡ Πράξις ὡς ἀνεγνώσθη, ἥτις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 75 καὶ κατὰ ψήφους 7 ἐγένετο δεκτὴ.¹

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1627 ἀπκντᾶται δουρικὸν γράμμα ὑπὸ χρονολογίαν 24 Σεπτεμβρίου, ληρθέν δὲ εἰς Κέρκυραν τῇ 10 Δεκεμβρίου, δι' οὗ ὁ Δουξ Ἰωάννης Κορνήλιος, ἦτοι Κορνάρος, ἀποτεινόμενος πρὸς Ἀντώνιον Μαριπέτρον

¹ Vol. 91 Arg. Div. Δέση 14^α σελ. 4 ὅπου ὑπάρχει ἐν ἀντιγράφῳ γενομένῳ τὸ 1786 ὑπὸ τοῦ τότε ὑποκαγκελλαρίου Λύγουστίνου Μίστρακα. Παρεθέσαμεν τὴν πρᾶξιν ταύτην κατ' ἔκτασιν, ἵνα λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἰδέαν τῶν τύπων καθ' οὓς ἐπρωτεύοντο καὶ ἐψηφίζοντο αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος.

ἦτοι Μαλιπιέρον Βάιλον, Λαυρέντιον Μοροζίνην Προβλεπτήν καὶ Καπιτάنيον καὶ πρὸς τοὺς Συμβούλους Κερκύρας, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ ἐν τῇ νήσῳ Βενετική Διοίκησις (Reggimento), κανονίζει κατὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὰς συνεδριάσεις τοῦ συμβουλευτικοῦ Συμβουλίου Κερκύρας (Consulta del Conclave) ἐντολὴν ἔχοντος νὰ διασκέπτηται καὶ συμβουλεύῃ περὶ τῶν διαταγῶν καὶ ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐθεωρεῖτο ἐπωφελές καὶ ἀναγκαῖον νὰ προταθῶσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινότητος. Τὸ δουρικὸν τούτο γράμμα προνοῦν περὶ παύσεως τοῦ ἀτόπου τοῦ νὰ συνέρχηται τὸ ῥηθέν συμβουλευτικὸν συνέδριον εἰς ἰδιωτικὰ οἰκίας καὶ εἰς ἐκκλησίας παρενοχλουμένων καὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἐπιτρέπει ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικοῦ ταμείου νὰ ἐξοδευθῇ μέχρι τοῦ ποσοῦ τετρακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων δουκάτων ἐκ λιτρῶν 6:4 ὅπως ἐπισκευασθῇ ἢ οἰκοδομηθῇ ἐντὸς τοῦ παλατίου τοῦ Βαίλου, ἢ μετὰ τοῦτο συνεχόμενος, τόπος ὠρισμένος πρὸς τοιαύτας συνεδριάσεις, καὶ ὅπως διατηρῶνται ἐν αὐτῷ τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ κοινότητος¹.

Μαρτυρεῖ καὶ τὸ δουρικὸν τούτο γράμμα ὅτι ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαίλου ἦσαν καὶ ἔμελλον καὶ ἀκολουθῶν νὰ ὑπάρχωσι καὶ τὰ ἔγγραφα καὶ βιβλία τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος, ἦγον τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον ταύτης, τὸ ὁποῖον καὶ βραδύτερον βλέπομεν κατέχον ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι τοῦ Βαίλου ἦτοι πρακτικῶν Παλατίῳ δύο δωμάτια.

Ἐτέρα πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως τῇ 12 Ἀπριλίου 1681, ἣν ἐπεκύρωσεν ὁ Γενικὸς Προβλεπτής τῆς Θελήσσης Ἰερώνυμος Κορνάρος τῇ 22 Ἀπριλίου 1684, ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκριβῶς ἐκτελεῖται, ποιεῖται λόγον περὶ τῆς προκυπτούσης ζημίας ἐκ τῆς περιστάσεως ὅτι ὁ Καγκελλάριος τοῦ Ὑγειονομείου ἐχρησήμευε τότε καὶ διὰ τὴν Κοινότητα, ἐνῷ αἱ πολυειδεῖς ὑποθέσεις τοῦ Ὑγειονομείου ὑποχρεοῦσιν αὐτὸν ν' ἀπέχη τῆς ὀφειλομένης συνεχοῦς βοηθείας πρὸς τοὺς Συνδικούς, τοὺς Κήσορας καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχάς, τόσον μᾶλλον ὅσον πωλουμένου τοῦ ῥηθέντος ὑπουργήματος διὰ πολλὰ ἔτη, ἐνίοτε μετέρχονται αὐτὸ πρόσωπα οὐδεμίαν ἔχοντα πείραν τῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος (ἐξ οὗ μεγίστη ἡ ζημία) ἐνῷ ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται, βελτιουμένης καὶ τῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου τάξεως. Διὰ ταῦτα δὲ τὸ Συμβούλιον διατάττει νὰ χωρισθῇ τὸ ῥηθέν ὑπουργήμα κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον.

«Ἄρα λήξῃ ἡ περίοδος τῆς παρούσης πωλήσεως τοῦ νῦν Καγκελλαρίου, νὰ ἐκλεχθῇ εἰς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος τοῦλάχιστον εικοσιπενταετῆς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὰς διατάξεις, ὅστις ὀφείλει νὰ σημεῖοῖ ἰδιοχείρως πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἰς τὰς συναθροίσεις τοῦ Συμβουλίου, εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

1 Δευτέρου ἀριθ. 95. Libro d' Ordini del Consiglio. φύλλ. 24 ἡτοι 38. Ὅρα καὶ Ἡ Ἐκτίμησις ἐπὶ Ἐπιτοκισμῶν Κεφ. 4. Πραγματευόμενον περὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ Συνεδρίου, ἐπὶ ἀρχῆς καὶ τοῦ δουρικὸν γράμμα.

Προβλεπτῶν ἐπὶ τῶν Πινάκων¹ καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν, τῶν ἐξεταστῶν τῶν Συμβολαιογράφων, τῶν Κυβερνητῶν τῶν Μοναστηρίων καὶ παντὸς ἄλλου ὑπουργήματος ἢ ἀξιώματος ἀποτελοῦντος σωματεῖον (officci o dignità collegiale). Νὰ ὑποχρεοῦται οὗτος πρὸς ἔτι νὰ λαμβάνη παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ παραδίδῃ αὐτὸ εἰς τὸν διάδοχον, ὅπως ὁμοίᾳ τρόπῳ μεταβιβάζεται ἀπὸ Καγκελλάρου εἰς Καγκελλάριον ἐς αἰεὶ δι' ἰδίᾳ παραλαβῆς καὶ καταγραφῆς. Ὅφείλει νὰ βοηθῇ τοὺς Συνδίκους καὶ Κήνσορας καὶ νὰ παρέχῃ εἰς ἅπαντα τὰ ὑπουργήματα καὶ ἀξιώματα τ' ἀποτελοῦντα σωματεῖον, ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς τ' ἀναγκαιοῦντα ἀντίγραφα καὶ διαχειριζόμενος τὰ ἔγγραφα ταῦτα νὰ βοηθῆται ὑπὸ ἐνὸς τῶν Συνδίκων. Ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνη ἀπολαυτὰς ἐξ ὧν σημειῶ καὶ ἀντιγράφει χάριν τῶν ἰδιωτῶν. Ὅφείλει δὲ νὰ μετέρχεται αὐτοπροσώπως τὸ ἐπάγγελμα του δύο ἔτη κατὰ συνέχειαν, καὶ οὐχὶ δι' ἀντικαταστάτου καὶ ληξάντων τῶν δύο ἐτῶν νὰ λαμβάνη ἔνορκον πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον του, ὅπως δύναται νὰ ἔγῃ τὰ ὑπὸ τῶν Καπιτουλαρίων ἀπολαυόμενα προνόμια. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐπιτρέπη νὰ ἐξάγῃται ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου οὐδεὶς τόμος, οὐδὲ πρεσβεῖα, ἐφ' οἷα δήποτε προβάται, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ χορηγῇ τ' ἀντίγραφα ἐπισημοποιημένα διὰ τῆς ὑπογραφῆς του.²

Πρῶτον ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ἀπαντῶμεν ῥητῶς τὴν λέξιν Ἀρχιεπισκοπείον (Archivio) καὶ ἀναφερόμενον τὸ καθήκον τοῦ Καγκελλάρου νὰ ἐπισημοποιῇ διὰ τῆς ὑπογραφῆς του πᾶν ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου ἐκδιδόμενον ἀντίγραφον, ὅπερ ὁμοῦ καὶ προηγουμένως ἐγένετο, ὡς ἐξηκολούθησε γενόμενον καὶ ἐφεξῆς. Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦδε, οὐχὶ πλέον ἐπὶ τριετίαν διαρκεῖ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη³.

Δ'.

Ἀρχαμένης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος φοβερὰ ἐπήρηστο, ὡς δι' ἄπασαν τὴν Κέρκυραν καὶ διὰ τὸ Ἀρχιεπισκοπείον αὐτῆς, ἡ ἐν ἔτει 1716 τουρκικὴ πο-

¹ Provveditori alle Tollete. Εἶχον οὗτοι καθήκον νὰ ἐπιστατῶσιν ὅπως οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι μὴ εἰσπράττωσι πλέον τῶν νενομισμένων, κατὰ τὴν διατάξιν ἧτις ἦτο καταγεγραμμένη ἐπὶ Πινάκων, ὧν τὴν ἐπιτήρησιν εἶχον οἱ τοιοῦτοι Προβλεπταί.

² Vol. 91. Arg. Div. Δέση ΙΓ'. σελ. 5 καὶ εἰς τὸ ἦδη μνησθὲν Libro d' Ordini del Consiglio φολ. 83.

³ Vol. 32. Arg. Div. Δέση Α'. φολ. 12. Πιστοποιητικὸν ἀπὸ α' Ἀπριλίου 1715 ὅτι ὁ Στυλιανὸς Κολογέρᾱς ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑπῆρξε δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλλογῆς του γενομένης τῇ 6 Δεκεμβρίου 1712 καὶ παρέδωκε τὸ Ἀρχιεπισκοπείον εἰς τὸν διάδοχον. Vol. 33. Δέση Α'. τῇ 19 Δεκεμβρίου 1718 ἐξελέθη Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Σπυρίδων Χαλικιόπουλος. — Αὐτόθι. 'Ο ἐπὶ δύο ἔτη πρόκατος του ἦτο Βενεδικτὸς Τριβόλης μέχρι Δεκεμβρίου 1718. — Ἐν Δέση ΙΙ' (Ordini diversi et altri) ἔχουσι ἀποδείξει πῶς ὁ Τριβόλης οὗτος ἐπιμόνος ἀντέστη εἰς τὴν ἀθέτησιν τοῦ αἰετοῦ ἀποδείχθέντος σπηριωδιστάτου ὅρου νὰ μὴ ἐξάγονται βιβλία ἢ ἔγγραφα ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου, ἐν ἔτει 1717 ἐνώπιον τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ τότε Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Ἀγτωνίου Δορεδάνου (φύλλ. 14).

λιορκία. Κατ' αὐτὴν πολλὰς καὶ πάλιν ὑπέστη ζημίας καὶ ἀπωλείας, ὅτε καθ' ἡν ἡμέραν ὤρμησαν οἱ βάρβαροι εἰς γενικὴν κατὰ τῆς πόλεως ἔφοδον καὶ πολλὰι σφαῖρα καὶ βόμβαι ἔπεσαν ἐν αὐτῇ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Πραιτωρικὸν Παλάτιον, ἐγκατελείφθη τοῦτο ὑπὸ τῶν συνήθων σκοπῶν. Μνημονεύεται εἰς τῶν τότε Συνδίκων ὁ κόμης Θεόδωρος Προσαλέντης δόκτωρ καὶ ἱππότης, ὅστις διὰ μεγάλου τῆς ζωῆς του κινδύνου ἔσωσε τὰ ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ τῆς Κοινότητος ἔγγραφα. Διὸ καὶ ἐξεδόθη περὶ ταύτης καὶ ἄλλων ἀξιοπρασιῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων πιστοποιητικὸν ἐκ τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ τῶν Δικαστῶν καὶ Συνδίκων αὐτῆς τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1716.¹

Ἐλεηλατήθη ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης τὸ Ἀρχιεπισκοπείον, ὑπὸ τῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως συναχθέντων παρὰ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας μισθοφόρων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἦσαν Γερμανοί. Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου παρὰ τὰς ἄλλας σωζόμενας ἀποδείξεις, πιστὴν μάλιστα διήγησιν περιέχουσιν αἱ ἐν τῷ Δικαστηρίῳ τοῦ Βαίλου, τῷ καὶ Πραιτωρικῷ λεγομένῳ (Fogo Pretoreo) γενόμενα καταθέσεις μαρτύρων ἐπὶ αἰτήσει τοῦ ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης ὑπάρξαντος Καγκελλάρου τῆς πόλεως Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Μοτσάνεγα².

Ἐνίστατο οὗτος διὰ τοῦ ἰδίου συνηγόρου Πέτρου Καπάδοκα, ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἢ διὰ μαρτύρων ἀποδείξει, ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ φυλαττόμενον μικρὸν μόδιον χάλκινον (mozzeto di rame) τῷ Σιτοβολῶνος ὑπεξήρηθη ἐπὶ τῆς πολιορκίας μετ' ἄλλα πράγματα τοῦ δημοσίου καὶ ἐπομένως ν' ἀπαλαχθῇ τῆς περὶ τούτου ὀφειλῆς.

Ὁ Βαίλος Μαρῖνος Μίνιος ἀκροαθεὶς τὴν αἴτησιν ταύτην, τῇ 22 Νοεμβρίου 1730 Ε. Π. διατάττει τὴν παραδοχὴν τῆς προτεινομένης ἀποδείξεως. Ἀμέσως δὲ ὁ ῥηθεὶς συνηγόρος δίδει σημειῶσιν ὡς μαρτύρων τοῦ Σπυρίδωνος Μπούα, Σπυρίδωνος Χαλικιόπουλου καὶ Βενεδίκτου Τριβόλης, ὧν ὁ τελευταῖος ἀπὸ τῆς 17 Ἀπριλίου 1716 ἀναπληρώσας τὸν Μοτσάνεγα, ἕνεκα ἀσθενείας, ὡς Καγκελλάριον, ἔπειτα καὶ αὐτὸς Καγκελλάριος διετέλεσε.

Τῇ 25 Νοεμβρίου 1730 οἱ μάρτυρες οὗτοι ἐκλητεύθησαν τῇ αἰτήσει τοῦ ῥηθέντος Μοτσάνεγα. Παραθέτομεν δύο ἐκ τῶν μαρτυρικῶν αὐτῶν καταθέσεων, ἐν μεταφράσει καὶ ταύτας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου, ὡς πρὸς τὸ ἡμέ

¹ Vol. 32. Arg. Div. 1715—1716. Δέση Δ'. φύλλ. 6 Δέση Θ'. φύλλ. 19.

Σημειοῦμεν ἐναυθα ὅτι κατὰ Πιστοποιητικὸν ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1740 τοῦ τότε φύλακος τῶν ἰδιαιτέρων Ἀρχιεπισκοπείων ἀποτελούντων βιβλίων τῶν ἀποδωσάντων Συμβολαιογράφων Δημητρίου Καριοφύλλου, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ ἔτους 1716 πολλὰ τῶν βιβλίων τῶν συμβολαιογράφων ἐχρησίμευσαν εἰς κατασκευὴν πυριτοβολῶν καὶ εἰς ἄλλας στρατιωτικὰς ἀνάγκας· πολλὰ δὲ ἄλλα ἐζημιώθησαν ἐπισημῶς ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῶν βομβῶν καὶ ἄλλων ἐπιβλαβῶν τῶν ἐκείνου (Vol. 46. Arg. Div. 1743. Δέση Γ'. Stampa per la Città di Corfu, σελ. 14).

² Vol. 32 Arg. Div. Δέση Α'. φύλλ. 12, 14 καὶ 42. Καγκελλάριος τῇ 5 Ἀπριλίου 1715 μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου 1716, ὅτε ἀσθενήσας ἀναπληρώθη ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα Καγκελλάρου Βενεδίκτου Τριβόλης.

τερον θέμα μάλιστα ένδιαφερούσας και περιέργους διά τας έν αυτάς είδήσεις περί του 'Αρχαιοφυλακείου, και διά τόν άρρητὴν τρόπον τῆς διηγήσεως τῶν μαρτυρουμένων γεγονότων.

«Αύθημερόν (25 Νοεμβρίου 1730).

α' Ελθὼν κατὰ τὴν κλησιν ὁ ἀξιότιμος κ. Σπιρίδων Χαλικιόπουλος ποτὲ ἀξιότιμου κ. Νικολάου εὐγενῆς τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδεγμένος, νοθετηθεὶς περί τῆς ἀληθείας και σὺν τῇ διακκηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐξεταζόμενος ἠρωτήθη κτλ.

α' Απάντησις. Καθ' ὃν χρόνον οἱ Τούρκοι ἐπολιοῦν τὴν πόλιν ταύτην, ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶχε προδοῖν νὰ ζημιώσῃ και τὰ δωμάτια τοῦ Πραιτωρικοῦ παλατίου, ἐγένετο ἀπόφασις ν' ἀσφαλισθῇ καλῆτερον ὅ,τι εὕρισκετο ἐν τούτῳ τῷ 'Αρχαιοφυλακείῳ τῆς πόλεως, και κατὰ σύμπτωσιν συνητήθη ἐδῶ ἐπάνω, ἐν ᾧ ὁ κ. 'Ιππότης Προσαλέντης, τότε Σύνδικος, εὖρε παραβεβιασμένας ἀμφοτέρως τὰς θύρας τὰς κλειούσας τὰ δωμάτια τοῦ αὐτοῦ 'Αρχαιοφυλακείου, και ἐλλείποντας πολλοὺς τόμους και ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἐτήρουντο ἐκτὸς τῶν ἐρμαρίων, διάφορα καθίσματα, τὰ ὅποια ἐκόσμου ἐν τῶν ῥηθέντων δωματίων, μίαν μεγάλην εἰκόνα τῆς Υ. Θεοτόκου μετὰ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, ἣτις ἦτο προσηρητημένη, και ἐν μικρὸν μῦδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ ἐτήρετο ἐνταῦθα. Καὶ ὅπως μὴ κινδυνεύσῃ τ' ἄλλα τεύχη και ἔγγραφα τὰ ὅποια ἦσαν ἐντὸς τῶν ἐρμαρίων, διέταξεν ὁ ῥηθεὶς κ. Προσαλέντης και ἠνοιξάν ταῦτα, και δι' ἐμοῦ και ἄλλων κυρίων, οἵτινες ἐνταῦθα τότε συνέδραμον, ἤρθησαν τὰ ῥηθέντα τεύχη και βιβλία και ἐτέθησαν εἰς τόπον ἀσφαλέτερον. Καὶ ταῦτα μαρτυρῶ ἐν γνώσει».

Τὴν κατάθεσιν ταύτην ὁ ῥηθεὶς Χαλικιόπουλος ὀρκισθεὶς ὑπέγραψεν.

Ἴδου και ἡ ἐτέρη ὡσαύτως λεπτομερῆς μαρτυρία.

«Τῇ 28 εἰρημένου.

α' Ελθὼν εἰς τὸ ἀρχεῖον κατὰ τὴν κλησιν ὁ ἀξιότιμος κ. Βενέδικτος Τριβόλης π. Ἰωάννου ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδεγμένος, νοθετηθεὶς περί τῆς ἀληθείας και σὺν τῇ διακκηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐν τέλει ἠρωτήθη περί κτλ.

α' Απήνησε. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης, ἐπῆλθον πολλοὶ ζημίαι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ιδιωτῶν και διαρπαγαὶπραχθεῖσαι μάλιστα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ προδῶσιν εἰς ζημίαις και εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον, ὅπου εἰς δύο δωμάτια ὑπάρχει τὸ 'Αρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως ταύτης. Ὡστε ὅπως διασωθῶσι τὰ τεύχη και ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν αὐτοῖς, προσέδραμον ἡ ἀγρυπνία τοῦ νῦν ἀποβιώσαντος κ. κόμητος Θεοδώρου Προσαλέντου 'Ιππότου, τότε Σύνδικου, ὅστις μοι ἐπέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω και νὰ εὖρω ἀνθρώπους, ὅπως ἄρωμεν τὰ αὐτὰ τεύχη, και ὅ,τι ἄλλο, ἵνα τὰ διαδώσωμεν εἰς ἕτερον ἀσφαλῆ τόπον. Οὕτω φθάσαντες εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον εὗρομεν βεβιασμένας τὰς θύρας τοῦ αὐτοῦ 'Αρχαιοφυ-

λακείου, ἐξ οὗ εἶδαμεν ὅτι ἔλειπεν ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μετὰ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, αἱ καθήκλαι, διάφορα ἔγγραφα, και πρὸς ἔτι ἐν μικρὸν μῦδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ εὕρισκετο ἐντὸς τοῦ πρώτου δωματίου τοῦ αὐτοῦ 'Αρχαιοφυλακείου. Ἀμέσως λοιπὸν τῇ βοήθειᾳ τοῦ ῥηθέντος κ. Προσαλέντου Σύνδικου ἠνοιχθήσαν τὰ ἐρμαρία και ἤρθησαν τὰ τεύχη και ἐκομίσθησαν εἰς τὸ φρούριον, τῇ ἐμῇ συμπράξει, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. κόμητος 'Ιουστινιάνη, και ἐξησφαλισθησαν εἰς ἐν δωμάτιον τῆς ῥηθείσης οἰκίας. Καὶ τοῦτο εἶναι ὅσον γινώσκω ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος μοι περιστατικοῦ».

Τὴν κατάθεσιν και οὕτως ὀρκισθεὶς ὑπέγραψε ¹.

Ἐκ τῶν μαρτυρικῶν τούτων καταθέσεων και μάλιστα ἐκ τῶν ἐκφράσεων τῆς πρώτης ἔτι μᾶλλον σαφῶς προκύπτει ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ τουτέστι τοῦ Βαίλου ὑπῆρχε και τὸ 'Αρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως, ὅπου κατεῖχε δύο δωμάτια. Ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Κερκυραῖος ἱστοριογράφος Ἀνδρέας Μαρμάρης, οὗτινος ἡ ἱστορία ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1672, ὁ Βαίλος εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῆ ἐν τῇ πόλει, ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ διαμονῆς ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 πολιορκίαν, ὅτε και ἄλλα δημόσια ἀρχεῖα και ἡ λατινικὴ μητρόπολις μετηνέχθησαν ἐκ τοῦ φρουρίου εἰς τὴν πόλιν, ἣτις τὸ πρὶν ἀτείχιστος οὕτα, περιτειχίσθη συνεπειᾶ τῶν ἐπανειλημμένων αἰτήσεων τῶν ἐν ἔτει 1542, 4546 και 1552 κερκυραϊκῶν πρεσβειῶν. ² Τοῦτο δὲ τὸ ἐν τῇ πόλει παλάτιον τῶν Βαίλων εἰς πολλὰς χρήσεις μετατραπέν, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βενετοκρατίας, εἶναι αὐτὸ τὸ νῦν οἰκημα τοῦ Τοπικοῦ 'Αρχαιοφυλακείου ³.

Ἄλλ' ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ παλαιὸν 'Αρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως. Τοῦτου τὰ παραβιασθέντα ἔγγραφα ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 1716 πολιορκίας, ὡς μαρτυρεῖ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ καταθέσει ὁ Βενέδικτος Τριβόλης, μετηνέχθησαν πρὸς πλειοτέραν ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ οἰκίαν τοῦ εὐπατρίδου 'Ιουστινιάνη. Κατ' ἀμφοτέρως ὁμοίως τὰς μνησθεῖσας καταθέσεις, οἱ ἐξεταζόμενοι μάρτυρες φαίνονται λαλοῦντες ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ ὅπου ἦσαν και τὰ ἔγγραφα τοῦ 'Αρχαιοφυλακείου. Οὐδὲ ἡ μεταγενεστέρη Πράξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 περί τακτοποιήσεως τοῦ 'Αρχαιοφυλακείου, λέγει τι δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τὴν ιδέαν ὅτι τοῦτο δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῷ αὐτῷ Παλατίῳ τοῦ Βαίλου, ὅπου και ὑπὸ μεταγενεστέρων ἐγγράφων μνημονεύεται ὅτι και κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς καταλύσεως τῆς Βενετοκρατίας ὑπῆρχον τὰ δωμάτια τῆς Καγκελλαρίας τῆς πόλεως μεθ'

¹ Vol. 40. Arg. Div. 1731—1732. Δέση Ζ'. Diversorum. Copia tratta dal libro de Consigli dell' anno infrascritto φυλλ. 1.

² Andrea Marmaris Historia di Corfù Venetia 1672. Β:6λ. σ'. σελ. 312. Ὑπάρχει ἐν τῷ αὐτῷ πονήματι και τὸ ποιογραφικὸν σχέδιον τῆς περιτειχισμένης πόλεως. Ὅρα και Πρεσβείας τῶν ἐτῶν ἐκείνων.

³ Καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν παρὰ τῶν προβεβηκότων καλεῖται Bailaggio.

ἢς Καγκελλαρίας, ὡς εἶδομεν, συνεταυτίζετο αὐτὸ τὸ Ἀρχαιοφυλακείον. Ὡστε ὅπως πρόσκαιρος καὶ βραχυτάτη πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἢ εἰς τὸ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ ἰδιωτικὸν οἰκημα τῆς οἰκογενείας Ἰουστινιάνη, ἐκ τοῦ προχείρου μετὰ θεσις πρὸς ἐξαφάρισιν τῶν περισωθέντων ἐγγράφων, ἅτινα ἅμα παρελθόντος τοῦ ἐκ τῆς πολιορκίας κινδύνου, ἐπανεφέρθησαν εἰς τὸν οἰκίαν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τόπον ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Βαΐλου.

Ε΄.

Ἐν τοῖς νομοθετήμασι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Βενεκρατίας ἀξιοσημείωτον ἀπαντῶμεν τοῦ Συμβουλίου διάταξιν, τῆ 22 Αὐγούστου 1747, νὰ μὴ δύναται τις τῶν πολιτῶν νὰ ἐκλέγηται Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ἂν δὲν ἐγυμνάσθῃ προηγουμένως τοὐλάχιστον ἐπὶ ἐν ἔτος ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ, καὶ ἂν περὶ τούτου δὲν φέρῃ ἐγγράφον πιστοποίησης τῶν κατὰ καιροὺς Συνδίκων.¹

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὡς καὶ ἐκ τῆς ἤδη παρατεθείσης ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1681 Πράξεως τοῦ Συμβουλίου, ἐν ἣ, ὡς εἶδαμεν, παρεμπιπτόντως ἀναφέρεται ὅτι ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται βελτιωμένης καὶ τῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τάξεως, προκύπτει θετικῶς ὅτι ἠσχολοῦντο ἐν τούτῳ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον, ἔστω καὶ πρὸς ἀπλὴν γύμνασιν, νέοι τινες πολῖται, οὕτω τοῦ Καγκελλαρίου βοηθοὶ γινόμενοι. Ἦτο δὲ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς γυμνάσεως τῶν νέων σκοπιμώτατον διὰ τὴ μέλλον τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου.

Ὀλίγον πρὸ τῶν παραμονῶν τῆς πτώσεως τῆς Βενετοκρατίας, ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, τῆ 14 Ὀκτωβρίου 1783, πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ Καγκελλαρίου, ὄντος πρωτίστου ὑπουργοῦ τῶν Ἀρχῶν αὐτῆς τὸ ὑπόργημα Ἀντικαγκελλαρίου, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ Καγκελλαρίου τῆ ἐπιδοκιμασίᾳ τῶν Συνδίκων². Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο ὁ διοριζόμενος ἀντικαγκελλάριος ὀφείλει ν' ἀναγνωρίζῃ ὡς προϊστάμενον τὸν Καγκελλάριον. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Συνδίκων ἐπιδοκιμασία τοῦ διορισμοῦ, ἂν μὲν δὲν ὑπάρχωσιν Ἐκτακτοὶ Σύνδικοι πρέπει νὰ γίνηται ὑπὸ τριῶν τακτικῶν, ἂν δὲ ὑπάρχωσι καὶ Ἐκτακτοὶ ὑπὸ τεσσάρων ὅπως δ' ἔχη τὸ κῆρος νὰ καταγράφηται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Συμβουλίων. Τοῦτο δὲ τὸ ψήφισμα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἢ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικῆ Ἀρχῆ, ἐξέδωκε τῆ 6 Μαρτίου 1784 ἔ. ν. Ὁρισμὸν ρυθμίζοντα μετὰ πολλῆς περιπέφσεως τὰ καθήκοντα τοῦ τε ἀνωτέρου καὶ τοῦ

¹ Libro d' Ordini del Consiglio κτλ. Φυλλ. 146 καὶ 147 ἦτοι 163 καὶ 164. Ὅρα καὶ Vol. 65 Arg. Div. 1777—780. Δέση 1Δ'. Πιστοποιητικὰ Συνδίκων περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ψήφισματι ὄρου τῆς ἐγυμνάσεως.

² Vol. No 67. Arg. Div. 1783—1784. Δέση Α'. Libro Consigli 1783—1784 φυλλ. 15 ἰσπίης ἐν Δέση Β'. Parti e Suppliche 1783 ἀριθ. 12.

ὑπ' αὐτόν. Κατὰ τὸν Ὁρισμὸν τοῦτον, ἐν ᾧ ὁ Καγκελλάριος ἦτο αὐτὸς ὑπεύθυνος δι' ἅπασαν εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὑπαγομένην πράξιν ἢ ὑπογραφὴν, ὁ Ἀντικαγκελλάριος μόνον ἐν ἀπουσίᾳ τούτου ἠδύνατο νὰ συντάττῃ ἢ νὰ ὑπογράψῃ τὰς τοιαύτας πράξεις, καὶ τότε θὰ ἦτο καὶ μόνος ὑπεύθυνος. Ἀλλ' ἂν ὁ Καγκελλάριος ἐτύγγανε παρὼν ἢ πλησίον εἰς τὴν πόλιν, τότε δὲν ἤθελον ἔχει ἰσχὺν αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντικαγκελλαρίου συντασσόμεναι ἢ ὑπογραφόμεναι πράξεις, ἂν δὲν προσεπέθετεν ἰδιοχείρως τὸ τεθεώρηται ὁ προϊστάμενος Καγκελλάριος. Ἄνευ δὲ ἐνόρκου τοῦ Καγκελλαρίου πιστοποιήσεως ὅτι ἐτηρήθησαν τὰ ἐν τῷ παρόντι Ὁρισμῷ διατεταγμένα, δὲν ἐδικαιοῦτο ὁ Ἀντικαγκελλάριος νὰ προδικασθῆ εἰς ἄλλο ἀξίωμα ἢ ὑπόργημα¹.

Ἐσημειώταμεν καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο νομοθέτημα ἀφορῶν τὸν διευθύνοντα τὸ Ἀρχαιοφυλακείον τῆς Κοινότητος Καγκελλάριον αὐτῆς, ὡς ἐμφαίνον καὶ τοῦτο τὴν τοῦ ἰδρύματος καὶ τοῦ ὑπουργήματος σπουδαιότητα.

Καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ καιρὸν διετέθησαν διαρκούσης τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, σκοποῦντα εἰς τὴν βελτίονα τάξιν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου καὶ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς εὐρέσεως τῶν εἰς πλείστους τόμους διεσπαρμένων ἐγγράφων, διὰ τῆς συντάξεως Πίνακος αὐτῶν, καὶ περὶ τούτου ἐπανειλημμένως ἐδόθησαν ἐντολαὶ εἰς πολίτας οἵτινες καὶ εἰς τὸ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ εἰς τῶν Συνδίκων καὶ εἰς ἄλλα διατελέσαντες ἀξιώματα, εἶχον τὴν πείραν τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον δὲν φαίνεται ἐπιτευχθέν. Διότι πλειστάκις μέχρις ἐσχάτων ἐπαναλαμβάνονται τ' αὐτὰ παράπωνα καὶ ἀνανεοῦνται αἱ αὐταὶ παραγγελίαι, καὶ αἱ ταχθεῖσαι προθεσμίαι εἰς τὸν ἀποδεχθέντα τὴν σύνταξιν τοῦ Πίνακος παρατείνονται, καὶ ὁμως δὲν προκύπτει ἢ τοῦ ἔργου τελείως.

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως διὰ ψήφισμος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 ἀποφαρίζει νὰ ἐκλεχθῶσι δύο πολῖται ἐγνωσμένης ἰκανότητος καὶ πείρας, ἐκ τῶν διατελεσάντων Καγκελλαρίων τῆς Κοινότητος, ὅπως συντάξωσιν ἀκριβῆ πίνακα πάντων τῶν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἐγγράφων, πλὴν τῶν ἀφορώντων εἰς ἀντικείμενα ὑγειονομικά, ἐκπεραιούντες τὸ ἔργον ἐντὸς διετίας. Μετὰ ἐννέα ἔτη βλέπομεν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐκλεγομένους δύο πολίτας, ἀλλ' οὐδὲν πλέον μέχρι τοῦ ἔτους 1758, ὅτε ὁ Καγκελλάριος Σπυρίδων Καποδίστριας, δοκιμάσας ὡς λέγει τὰς ἀπαντωμένας δυσκολίας εἰς τὴν εὐρεσιν τῶν ἐγγράφων, ἀναλαμβάνει τὴν σύνταξιν ἀκριβοῦς ἀλφαθητικοῦ Πίνακος, εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ μνησθέντος ψηφίσματος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739. Τὴν πρότασιν τοῦ δὲ τὸ Συμβούλιον παραδέχεται τῆ 16 Ἰουνίου 1758. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1760 βλέπομεν αἰτήσιν τοῦ αὐτοῦ Καποδιστρίου, ὅπως τύχῃ ἑτέρας ἐξουσίας προθεσμίας· διότι διορισθεὶς Σύνδικος τῷ 1761 καὶ ἔπειτα κυβερνήτης τῆς Πάργας, ἀπετοκῆ τῆς ἐργασίας τοῦ Πίνακος, ἣτις, καθ' ἃ

μικροῦσιν οἱ Σύνδικοι, τῇ 11 Δεκεμβρίου 1764, εἶχεν ἤδη ἀρκούντως προχωρήσῃ. Τῇ 16 δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὸ Συμβούλιον χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτηθεῖσαν δευτέραν ἐξκετῆ προθεσμίαν. Ἀλλὰ καὶ μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1772, διορισθέντος τοῦ συντάκτου εἰς ὑπουργήματα ἄλλα, τὸ ἔργον τοῦ Πίνακος ἔμεινεν ἀτελές.¹

Οὐδὲ παρέχει τεκμήριον τῆς ἐκτελέσεως τούτου τὸ ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1780 ψήφισμα, δι' οὗ τὸ Συμβούλιον κρίνει δέον νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς ἐλλόγου καὶ συστηματικῆς κατατάξεως εἰς ἓν, ἢ εἰς πλείοτερα βιβλία, τῶν εἰς πολλοὺς τόμους διεσπαρμένων παντοίων ἐγχωρίων νομοθετημάτων καὶ διατάξεων, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν μετὰ Πίνακος ἀκριβοῦς, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐκλεχθῶσι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο δύο Πολῖται.² Ἴσως συνεπεῖξ τοῦ ψηφίσματος τούτου συνετάχθη βιβλίον τι καὶ νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ εὐρισκόμενον, περιέχον ἐν χρονολογικῇ τάξει ψηφίσματα καὶ διατάγας τοῦ Συμβουλίου καὶ ὀρισμοὺς Βενετικῶν Ἀρχῶν ἀφορῶντας εἰς τὰ ἐγχώρια καὶ ἄλλας διοικητικὰς πράξεις μετὰ σχετικοῦ πίνακος, *Biblioteca* τῶν διαταγῶν τοῦ Συμβουλίου λεγόμενον.³ Οὐδεμίαν ὅμως ἔχομεν εἰδήσιν περὶ τοῦ τί ἀπέβη ἢ σύνταξις Πίνακος, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦ ἔτους 1730 ἢ εἰς τὸν μνησθέντα Σπυρίδωνα Καποδίστριαν ἀνατεθεῖσα, οὐδὲ ἂν ὅση ἐγένετο ἐργασία ἀπέβη χρήσιμος εἰς τι.

Ἄλλ' οὐδὲ ἔπαντα ὅσα ἡμεῖς ἐμνημονεύσαμεν τὰ παλαιὰ νομοθετήματα, σκοποῦντα εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἔσχον διηνεκῶς καὶ μέχρι τέλους τὴν δέουσαν ἰσχὺν ἐν τῇ πράξει.

Ἐν ἔτει 1789 Σπυρίδων ὁ Προσαλέντης, ὅστις εἶχεν ἐπιτραπῆ νὰ συλλέξῃ τὰ θεμελιώδη ἔγγραφα τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ἐγχωρίου κερκυραϊκῆς διοικήσεως, εἰς θ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἔσχε συμπράκτορα καὶ ὁδηγὸν τὸν τότε Σύνδικον Σπυρίδωνα Γεώργιον Κόμητα Θεοτόκην, καὶ ὀλίγα τῶν ἀνω-

1 Vol. 56 Arg. Div. Δέση 2. Parti e Suppliche. φyll. 37. Ψήφισμα 16 Ὀκτωβρίου 1739. — Αὐτόθι φyll. 36. Ἐναφορὰ Σπουρ Καποδίστριου 4 Ἰουνίου 1758 καὶ φyll. 38 καὶ 39. Ψήφισματα 16 Ἰουνίου καὶ 18 Ἀγούστου 1758. — Vol. 59. Δέση 3. Parti e Suppliche φyll. 33. Ἐναφορὰ τοῦ αὐτοῦ 10 Δεκεμβρίου 1764 καὶ Πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων 11 βῆθις, φyll. 34. Ψήφισμα 16 Δεκεμβρίου 1764. — Vol. 64. Δέση 8 φyll. 18. Ἐπιστολὴ τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης 24 Ἰουνίου 1771, φyll. 27 καὶ 33. Ἐναφορὰ 15 Δεκεμβρίου 1772 καὶ 23 τοῦ αὐτοῦ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου. Σημειωτέον ὅτι ἡ Δέση αὕτη φέρει ἐν προμετωπίῳ ὅτι περιέχει ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ Δημόσιον Σχολεῖον ἔτι δὲ «διὰ τὸν Πίνακα τῶν ἐγγράφων τοῦ ἡμετέρου Ἀρχαιοφυλακείου ὅστις δὲν ἐξεπεραιώθη ἀκόμη ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Καποδίστριου ὡς εἶχε καθήκον καὶ ὡς παρατηρεῖται ἐκ τῶν περιεχομένων ἐγγράφων».

2 Vol. 65. Arg. Div. Libro dei Consiggi dell' anno 1779—1780. Ψήφισμα 10 Ὀκτωβρίου 1780.

3 Libro d' Ordini del Consiglio della Magn. Città di Corfu. Ἐπὶ τὸ προμετωπίον τοῦ προστίθεται: Raccolta fatta del fu Canc. Stelio Calogerà. Προτάσσεται τῆς συλλογῆς Ἀλφαβητικὸς Πίναξ. Φέρει κεφαλίδαν ἢ συλλογὴν Statuti del Consiglio della Città di Corfu. Ἐπάρχει ἐν δευτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 95.

τέρῳ νομοθετημάτων περὶ Ἀρχαιοφυλακείου ἀνευρῶν, ὁμοῦ κατέταξε, παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἀγιότης τῶν τοιούτων νόμων ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀχρηστίαν, ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀναμφίβολον πίστιν καὶ ἀκριβειαν τῶν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ Καγκελλαρίων, ἐν οἷς, λέγει, ἔπαινος ὀφείλεται τῷ τότε εὐγενεῖ κυρίῳ Αὐγουστίνῳ Μάστρακα τοῦ δόκτωρος Βικτωρίου. Εἶθε, ἐπιλέγει, νὰ ὑπάρξωσι τοιοῦτοι οἱ διαδεχθησόμενοι αὐτόν»¹. Ἀρίστη τῷ ὄντι καὶ ἀπκράιτητος ὑπὲρ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἐγγύησις πρέπει νὰ θεωρηθῆι ἢ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπηρετούντων τιμότης.

5.

Εἰς ταῦτα τὰ περὶ τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατικῆς Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Κοινότητος συνεργησθέντα, ἐπισυνάπτομεν, ὡς συμπλήρωμα ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ἐγγράφων.

Συγκεκλιουσίντες δὲ τὰ προεκτεθέντα ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἦτο τῆς πόλεως Κερκύρας, ἀπὸ τῆς ἀνεκαθεν πραγματικῆς του ὑπάρξεως ἦτο ὁτόπος ἐνθα κατετίθεντο τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν ἡ φύλαξις καὶ διατήρησις ἀνατέθη εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς, τὸν Καγκελλάριον τῆς Κοινότητος εἴτε τῆς πόλεως ἐπικαλούμενον. Ἦσαν δὲ κυρίως τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδαμεν, τὰ τῶν προνομίων τῆς Κοινότητος, τὰ τῶν εἰς Βενετίαν κατὰ καιρὸν στελλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ τὰ κοινὰ τῆς Κερκύρας διέποντος Συμβουλίου, τὰ πρακτικὰ τούτου καὶ τ' ἄλλα πρακτικὰ καὶ παντοειδῆ ἔγγραφα τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν τὰ πλεῖστα περιλαμβάνονται εἰς τὰ ὀγκώδη τεύχη τὰ λεγόμενα Τόμοι τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ παντοῖα ἄλλα ἀφορῶντα εἰς δικαιώματα καὶ προνομία ἰδιωτῶν, ἐν οἷς τὰ περὶ τιμαρίων. Ἐτι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἦσαν ἐναποθεθειμένα καὶ τὰ βιβλία τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκλεγόμενων ἐγχωρίων ἐνιαυσίων δικαστῶν (Giudici Annali) καὶ τὰ τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου.²

1 Vol. 91 Arg. Div. Δέση 1ς. φyll. 1. Ταῦτα ἔγραψεν ὁ μνηστὴς Σπυρίδων Προσαλέντης μὲν Δεκεμβρίῳ 1787. Τὰ δὲ ἐπ' αὐτοῦ συλλεγόμενα ἔγγραφα ἐν τῇ μνηστῆσῃ Δέσμη περιχοῦση Νομοθετήματα ἀφορῶντα εἰς τὰ μᾶλλον ἐπιζήλα ἔγγραφα τῆς πόλεως, εἰσὶ Α' 1443 Dii VII Martii Δέκατον Κεφάλαιον τῆς Πρεσβείας, ὅπερ ἀναφέρομεν ἐκ τοῦ Βιβλίου τοῦ Χρυσοδόλλου Β' 1593. 12 Agosto Πράξις τοῦ Συμβουλίου ἧς τὸ πρωτότυπον ὑπάρχει ἐν Vol. 2 Arg. Div. Δέση 2 φyll. 54^ο. Γ' Πράξις 1627. 20 Μαΐου. Δ' 12 Ἀπριλίου 1681 Πράξις ἐξελθούσα ἐκ τοῦ Libro d' Ordini del Consiglio. Ε' Πράξις 17 Δεκεμβρίου 1692 περὶ ὑποχρέσεως τῶν Συνδίκων νὰ συντάττωσιν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐξαχθεῖσα καὶ αὕτη ἐκ τοῦ Libro d' Ordini.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Προσαλέντου εὐγνωμόνως μνημονεύμενος Σπυρίδων Γεώργιος Κόμη Θεοτόκης, τότε Σύνδικος, εἶνα ὁ καὶ ἄλλα σπουδαῖα ἀξιώματα τῆς Κερκύρας καταλαβὼν καὶ πρεσβυτῆς ταύτης εἰς Βενεταν διατελέσας, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ αἰσίοις οἰωνοῖς ἴδρυσιν τῆς Ἐπαύρου Πολιτείας πρόεδρος καὶ ἡγεμὼν ταύτης πολὺς τελευτήσας.

2 Libro d' Ordini del Consiglio φyll. 131 εἰς 145. Ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου 20 Ἀπριλίου 1730, ἐνταλλόμενον τὴν εἰς τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον παράδοσιν τῶν εἰρημένων βιβλίων, ἧτις ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν εἶχε παραμεληθῆ.

Τὰ θεμελιώδη τῶν εἰς τὴν Κέρκυραν χορηγηθέντων προνομίων ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἐν ἔτει 1386 παραδόσεως αὐτῆς, εἴτε προκηκτικῶν ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀπονεμηθέντων συνεπεῖχ τῶν εἰς Βενετικὴν ἀπευθυνθεισῶν κατὰ καιροῦς αἰτήσεων καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ σταλεισῶν ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου λεγόμενον. Πρῶτον δὲ σῶζεται ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ λέγεται *Ἀντίγραφον τῶν Κεφαλαίων τῆς Κοινότητος τῶν Κορυφῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν κοινῶν βιβλίων τῆς Δουκικῆς Καγκελλαρίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀδελφότητος τῆς Βενετίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1386 μέχρι τοῦ ἔτους 1524 γεγραμμένων παρὰ Ἀλοῦσιου Γαριζῶρη Δουκικοῦ συμβολαιογράφου τῆ αἰτήσῃ τῶν σεπτῶν Πρεσβευτῶν τῆς εἰρημένης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος Κυρίων Ἀδριόλου Καρτάνου, Μπέου Λάρτσα καὶ Μαρόλη Μόσχου ἐλθόντων εἰς Βενετίαν τὸ 1542.*

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἐγένετο τῆ αἰτήσῃ τῆς Κερκυραϊκῆς Κοινότητος, διότι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 τουρκικὴν πολιορκίαν, ὡς καὶ ἀλλαγῆ εἴπομεν, τὰ πρωτότυπα ἐκεῖνα εἶχον ἀπολεσθῆ. Μετὰ τὸ σημαντικώτατον τοῦτο μέρος, ἐξ οὗ, ὡς πιστεύομεν πηγάζει τὸ εἰς τὸ βιβλίον ἀποδοθὲν ὄνομα *Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου*¹, ἐξαιρουμένων κατὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ διάφορα ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ Δουκικὰ γράμματα, καὶ ἕτεραι Κερκυραϊκαὶ Πρεσβεῖαι προγενέστερα² τῆς ἐν ἔτει 1542, τῆς ἐκ Βενετίας λαβούσης τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ἀντίγραφον, ἔτι δὲ καὶ ἡ Πρεσβεῖα αὕτη γεγραμμένη δι' ἄλλου χαρκατῆρος, διαφόρου ἐκείνου τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀντιγράφου, εἰς ὃ αὕτη ἔπεται. Προτετέθησαν δὲ κατὰ καιροῦς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ καὶ ἄλλα ἔγγραφα θεωρούμενα σπουδαῖα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Κοινότητος, ἐν οἷς καὶ αἱ τὰ προνόμια τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καθιερούσαι Βουλλαὶ τῶν Παπῶν Λέοντος δεκάτου καὶ Παύλου τρίτου, ἧτις εἶναι εἰδικῆ διὰ τὴν Κέρκυραν ἐπικύρωσις τῆς πρώτης, γενομένη συνεπεῖχ τῆς ἐκ μέρους τοῦ τότε Κερκύρας Πρωτοπαπᾶ Ἀλοῦσιου Ἐρτοῦρου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐγχωρίου Κλήρου ἀποστολῆς εἰς Ῥώμην ἰδίου πρεσβευτοῦ τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου Ἐρτοῦρου εἰς ὃν ἐδόθη ἐπὶ τούτῳ ἐντολὴ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως ὑπὸ τε τοῦ Πρωτοπαπᾶ, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Κλήρου, ἧτις ἐπίσης σῶζεται νῦν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχιεπιφυλακείῳ, ὑπὸ χρονίαν 20 Σεπτεμβρίου 1539 παρὰ τῷ τότε συμβολαιογράφῳ Κερκύρας Ἀντωνίῳ Μεταξᾶ².

Ἡ σειρά τῶν εἰς Βενετικὴν κατὰ καιροῦς σταλλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Πόλεως, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς 16^{ης} καὶ ἐξακολουθοῦσι μέ-

¹ Πιθανὸν εἶναι ὡς ἐκ τῶν Βυζαντινῶν παρ' αὐτοῖς παραδόσεων περὶ Χρυσοβούλλου, οἱ Κερκυραῖοι ἐκάλεσαν οὕτω τὸ ἔγγραφο τῶν παρὰ τῆς Βενετικῆς Ἀδελφότητος χορηγηθέντων εἰς αὐτοὺς προνομίων.

² Δεμάτιον ἀριθ. 1196. Antonio Metaxà. Volume uno in due quinternetti.

χαι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἀπαρτίζεται ἐκ διαφόρων τομιδίων, ὧν πλεῖστα ἐκ περγαμηνῶν χάρτου καὶ κομψῶς δεδεμένα, τινὰ δὲ κοσμούμενα καὶ ὑπὸ μικρογραφικῶν ποικιλμάτων (miniature) ἐν οἷς εἰκονίζονται ἐνίοτε καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν σταλέντων πρεσβευτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ καὶ ἔξωθεν τοῦ τομιδίου ἐπιγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου. Ἐν τῇ σειρά τούτῃ τῶν Πρεσβειῶν εὐρίσκονται καὶ τινες εἰς ἀπλοῦν φύλλον ἐκ περγαμηνῶν χάρτου γεγραμμένοι ἐν εἴδει δουκικοῦ γράμματος ἢ θεσπίσματος. Ἐκτίτη πρεσβεῖα περιέχει ἐν διαφόροις κεφαλαίοις τὰς εἰς τὴν Βενετικὴν Κυβέρνησιν ὑποβαλλομένας αἰτήσεις οἷς ἐψήφισεν αὐτάς τὸ Κερκυραϊκὸν Συμβούλιον, καὶ τὴν ἐπὶ ἐκτίτῳ κεφαλαίῳ διδομένην ἀπάντησιν, ἐν τύπῳ Δουκικοῦ γράμματος, θεσπίσματος ἢ προστάγματος πρὸς τὴν ἐν Κερκύρῃ Βενετικὴν Διοίκησιν (Reggimento).

Εἶναι δὲ ἡ σειρά τῶν πρεσβειῶν λίαν ἐνδιαφέρουσα διότι πραγματεύονται αὐταὶ τὰς σπουδαιότερας ὑποθέσεις καὶ περιστάσεις τῆς ἡμετέρας νήσου, περὶ ὧν δικαιοδικῶς καὶ ἀναγκαιῶς οἱ τὰ κοινὰ διέποντες προσέφευγον εἰς τὴν Βενετικὴν, ὅπου καὶ ὑπὲρ αὐτῶν συχνάκις ἐλύοντο αἱ ἀναφυόμεναι διενέξεις τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν πρὸς τὰς ἐν τῇ νήσῳ προϊσταμένας Βενετικὰς ἀρχάς.

Τὸ μέγιστον ὅμως σῶμα τῶν πράξεων καὶ τῶν παντοειδῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος Κερκύρας, ἦτοι τῶν πράξεων καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν συμπεριελήφθη εἰς τὰ ὀγκώδη καὶ πολυάριθμα τεύχη τὰ λεγόμενα *Τόμοι τῶν διαφόρων ἀρτικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας*, ὄνομα δηλοῦν τὴν παντοίαν ὕλην αὐτῶν. Συνήχθησαν δηλαδὴ καὶ συνεββάφησαν εἰς τὰ τεύχη ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ σωζόμενα πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς, ἐν οἷς καὶ τινὰ ἀποσπάσματα, εἴτε τεμάχια πρακτικῶν ἔτι ἀρχαιοτέρων.

Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου, φθάνοντα μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς Βενετοκρατίας, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν 150 περιέχουσι τὰς ἐνικασίους συγκροτήσεις τοῦ Γενικοῦ σώματος τῶν ἐνηλίκων εὐγενῶν, ὅπερ ἦτο τὸ Γενικὸν συμβούλιον, ὑπ' οὗ διὰ ψηφοφορίας ἐξελέγετο τὸ ῥηθὲν βουλευόμενον καὶ διοικοῦν Συμβούλιον τῆς πόλεως, τὸ πρῶτον μὲν ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα μελῶν, τελευταῖον δὲ εἰς μόνον ἐξήκοντα μέλη περιορισθὲν, διὰ τῶν ἐν ἔτει 1786 ὑπὸ τοῦ ἐκ Βενετίας ἀποσταλέντος Ἐκτίκτου Προβλεπτοῦ καὶ ἐλεγκτοῦ Νικολάου Ἐρίτσου γενομένων ἐν τῷ τῆς Κερκύρας πολιτεύματι μεταρρυθμίσεων. Ὑπάρχουσι ἐπομένως εἰς τὰ Συμβούλια πρακτικὰ, μετὰ τὴν ὡς εἴρηται τοῦ διοικοῦντος Συμβουλίου συγκροτήσιν, αἱ ὑπὸ τούτου γενομέναι ἐκλογαὶ τῶν διαφόρων ἀξιωματῶν, αἱ πλεῖστα ἐνιαύσιαι, ἔτι δὲ αἱ κατὰ πενταετίαν γενομέναι ὑπὸ τε τοῦ σωματείου τοῦ Κλήρου τοῦ Ἱεροῦ Γράμματος λεγομένου, καὶ ὑπὸ ὠρισμένου ἀριθμοῦ μελῶν τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου ἐκλογαὶ τοῦ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας, ὅστις παρ' ἡμῶν ἐπὶ

Βενετοκρατίας τὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεῖπεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ κανονικὴν ἐξέλιξιν ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις μνείας ἀξίαι πρὸς τούτοις εἰσὶν αἱ ἐκθέσεις ἡτοιμολόγησιν τῶν Συνδικῶν τῆς πόλεως, οἵτινες, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, ἦσαν τοῦ Συμβουλίου καὶ ὅλης τῆς ἐγγωρίου διοικήσεως, προϊστάμενοι καὶ ἀντιπροσώποι ταύτης, φροντίζοντες, μάλιστα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισμάτων του καὶ ὑπερασπιστὰς τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ Σύνδικοι, δυνάμει ψηφίσματος τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1692, ὄφειλον κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐνιαυσίου διαχειρίσεώς των, κατ' ἰδίαν ἢ συλλήθδην, νὰ δίδωσιν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχιεπισκοπικεῖον, ἐκθέτοντες ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν διαχείρισίν των πεπραγμένα, καὶ προσθέτοντες τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ ὁδηγίας, διὰ τὰ ὅσα ἐνόμιζον πρακτέα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, ὅπως περὶ τούτων φροντίσωσιν οἱ διάδοχοι¹. Εἰς τὰς ἐκθέσεις δὲ ταύτας ἀκολουθοῦσι σχετικὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα καὶ λογαριασμοὶ τῶν Συνδικῶν. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀλληλογραφίαι αὐτῶν, ἐν αἷς ἐπιστολαὶ καὶ ἀναφορὰὶ πρὸς τὰς Βενετικὰς ἀρχὰς καὶ διακωνώσεις καὶ ἀπκνήσεις ἐκ μέρους τούτων καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἐν Βενετίᾳ Κερκυραίους πρέσβεις, ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ διατηρουμένους νομικοὺς ἐπιτρόπους τοῦ Κοινοῦ (procuratori). Ὡστε καὶ τῶν πρέσβων καὶ τῶν ἐπιτρόπων τούτων ἐπιστολαὶ σπουδαῖαι περιλαμβάνονται εἰς τοὺς τόμους τῶν διαφόρων ἀντικειμένων. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἀλληλογραφίαι αὗται πραγματεύονται πολλὰ ἀντικείμενα, οὐχὶ μόνον διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ ἀλλὰ καὶ ἐμπορικὰ, ἐν ᾗ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Βενετικῆς ἐπικρατείας ἐπεξετείνετο ἡ ἀλληλογραφία τῶν Συνδικῶν περὶ διαφόρων πραγμάτων ἐνδιαφερόντων τὴν κοινωνίαν, καὶ μάλιστα περὶ προμηθειῶν σίτου καὶ κρέατος καὶ ἄλλων τροφίμων, περὶ ἐμπορίου τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ οἴνου, ἔτι δὲ περὶ τῆς δημοσίας υγείας, ἥτις ἐν τοῖς τότε χρόνοις συνεχῶς ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῆς εἰς τὰς Τούρκοκρατούμενας χώρας συχῆς ἐμφανίσεως τῆς πανώλους, περὶ ὧν ἀπάντων ἐμερίμων οἱ Σύνδικοι. Μετὰ τῶν ἀντικειμένων τούτων συνδέονται ὡσαύτως πολλὰ ἄλλα ἔγγραφα καὶ ἀλληλογραφίαι ἄλλων ἐγγωρίων ἀρχῶν, οἷον τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Σιτοβολῶνος καὶ τῶν τοῦ Ὑγειονομείου, ἐξ ὧν μάλιστα μαρτυροῦνται αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ναυτιλιακαὶ σχέσεις τῆς Κερκύρας πρὸς ἄλλας χώρας. Εἰς ταύτας δὲ τὰς σχέσεις ἀνάγονται καὶ αἱ ἐν τοῖς τόμοις τῆς πόλεως ἀπαντῶμεναι ἀλληλογραφίαι τῶν Κερκυραϊκῶν Ἀρχῶν πρὸς Ἀρχὰς καὶ πρόσωπα ἄλλων τόπων καὶ πόλεων, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν παρακειμένην Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ταῦτα δὲ πάντα, εἰς τὰς ἀπαιτούμενας ἐγγράφα τῶν ἀγορανόμων, καὶ τὰς διατιμήσεις τῶν ἐδωμένων καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς συνήθους καθημερινῆς καταναλώσεως, συναποτελοῦσι παντοῖαν καὶ ἀφθονον

¹ Libro d' Ordini del Consiglio φύλλ. 93 καὶ 107 καὶ Vol. 94 Arg. Div. Δέσημ. 15. φύλλ. 6.

ἕλην πολυτίμων στατιστικῶν εἰδήσεων, αἵτινες διαφωτίζουσι τὴν τότε κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ τὸν καθημερινὸν βίον τῆς Κερκύρας. Ἐν ταῖς ἀλληλογραφίαις ἀπαντῶνται οὐχὶ σπανίως καὶ γράμματα ἀναγόμενα εἰς ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικὰς, περὶ ὧν καὶ Ἀρχιερεῖς τῶν παρακειμένων ὁμοδόξων καὶ ὁμοφύλων χωρῶν, καὶ ἐνίοτε αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἤρχοντο εἰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἐγγωρίον Κερκυραϊκὴν Ἀρχὴν. Καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν τότε ἐν Κερκύρᾳ Λατινικὴν Ἱεραρχίαν διαφορὰς καὶ διενέξεις τῆς ἐγγωρίου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς διηνεκὴ ἄμυναν διατελούσης, καὶ ὑπὲρ τῆς συνηγοροῦσι καὶ ἐνεργοῦσιν οἱ Σύνδικοι καὶ τὸ Συμβούλιον, πολλὰ ἔγγραφα καὶ διατάξεις ἀπαντῶνται εἰς τοὺς Τόμους τῆς πόλεως. Ἀλλὰ περιλαμβάνονται πρὸς τούτοις, ἕνεκα τῆς ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητος τῶν ὑποθέσεων, καὶ ἔγγραφα καὶ διατάγματα ἀφορῶντα εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Βενετοῦ ἐπὶ μακρὸν ἢ βραχὺ διάστημα τῶν αἰῶνων ἐκείνων, ὑπαχθαισῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν ὥστε καὶ διὰ ταύτας εὐρίσκειται πού τὸ ἐνδιαφέρον. Σπουδαιότητα δὲ οὐ μικρὰν ἔχουσι διὰ τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις περιληφθέντα πολλὰ καὶ παντοῖα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς ὑποθέσεις ἰδιωτικὰς, ἐν οἷς δικογραφίαι περὶ διαφόρων ζητημάτων μεταξὺ κοινοῦ καὶ ἰδιωτῶν, καὶ μάλιστα περὶ αἰτήσεων καὶ ἀξιώσεων ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν ὅπως καταταχθῶσιν εἰς τὰς δικαιουμένας νὰ μεθέξωσι τοῦ τῶν Βυπατριδῶν Συμβουλίου. Συνδέονται καὶ τινὰ τούτων καὶ μετὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν, εἴτε διὰ τὴν καταγωγὴν τῶν περὶ ὧν πρόκειται προσώπων, εἴτε διὰ τὰς ἐξιστορουμένας προσωπικὰς ἢ προγονικὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας, ὧν πλεῖστα διεπράχθησαν οὐχὶ μόνον ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ τῶν Τούρκων Βενετικοῖς πολέμοις, ἐν Ἡπείρῳ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐφ' αἷς ἀνδραγαθίαις ἠδύνατο νὰ σεμνύνηται, οὐχὶ μόνον ἡ Κερκυραϊκὴ Εὐγένεια, ἀλλὰ καὶ πάσης τάξεως Κερκυραῖοι, διότι ἐκ πάσης τάξεως καὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸν στόλον τῆς Βενετίας ὡς μαχηταὶ κατὰ τῶν Τούρκων διέπρεψαν καὶ πλεῖστοι ἔπεσαν ἡρωικῶς.

Δυστυχῶς ἡ ὕλη τῶν Τόμων τούτων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας, ὑπέστη τὰς συνεπεῖς τῶν κατὰ καιροὺς περιπετειῶν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, μάλιστα κατὰ τὰς μνησθείσας πολιορκίας. Ὅθεν παρατηροῦνται βεβλαμμένα πλεῖστα τεύχη τῶν μέχρι τῆς III' ἑκατονταετηρίδος, διὸ, καὶ διαταγῇ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, οἱ πλεῖστοι τῶν τῶν τούτων ἐτακτοποιήθησαν ἐν ἔτει 1745, ὑπὸ τοῦ τότε Καγκελλαρίου τῆς πόλεως Μιχαήλου Καρτάνου, ὡς δηλοῦται ἐγγράφως ἐν ἀρχῇ τῶν τινῶν ὅτε ἐτακτοποιήθησαν οὗτος τὰ τομίδια καὶ τὰς δεσμίδας καταστήσαντα εἰς ἀθλιοτάτην κατεστραμένην ἕνεκα τῶν τῆς πολιορκίας περιπετειῶν.¹

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ Ἡ. Χ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

¹ Ὁρα λ. χ. Τόμον Α'. Διαφ. Ἀντικειμένων. Δέσημ. α'. Προταγαμένον ἔγγραφο τοῦ ἐπιπέτου Καγκελλαρίου, ὡς ἐπίσης Τόμον 82ον ὑπὸ χρονίαν 3 Φεβρουαρίου 1745. Εἰς δὲ

Ἐκ τῶν ἐπιμελῶς τηρουμένων ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἦτο καὶ τὸ βιβλίον, ἐνθα ἦταν καταγεγραμμένα τὰ μέλη τῶν Εὐγενῶν οἰογενειῶν, τὰ δικαιούμενα νὰ μετέχουσι τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, ἡ λεγομένη Χρυσῆ βίβλος, ἧς μετὰ ταῦτα διετράχθη ἡ δημοσία πυρπόλησις ὑπὸ τῶν Γάλλων δημοκρατικῶν.

Καὶ ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος δηλοῦται τί εἰσὶ τὰ βιβλία τῶν ἐνικουσίων δικαστῶν καὶ τὰ τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου. Οὐδὲ ἐνδιατρίβομεν εἰς τ' ἄλλα βιβλία καὶ ἔγγραφα ποικίλα εἰς πράγματα τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἀναγόμενα, ἐν οἷς καὶ Περιβολαὶ τινες τιμαρίων. Ἄλλ' ἀκούμεθα εἰς τὰ περὶ τῆς κυριωτέρας ὕλης τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἡδὴ ἐκτεθέντα, ἀναλόγως πρὸς τὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας.

Τοῦτο λοιπὸν ἦτο ἐν γένει τὸ περιεχόμενον τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως Κερκύρας, ὅτε μετὰ τῆς Καγκελλαρίας αὐτῆς συνεταυτίζετο, μέχρι τέλους τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, μεθ' ἣν καὶ εἰς αὐτὸ, ὡς περ καὶ εἰς τὰ ἕτερα ἐν Κερκύρᾳ Ἀρχαιοφυλακείῳ, ἐπεφυλάσσοντο νέκι περιπέτειαι, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1825 μονιμωτέρας ἀποκαταστάσεως τοῦ Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Κερκύρας, οὗτινος τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Πόλεως ἢ τῆς Κοινοῦτητος πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ πηγή.

Ἐν Κερκύρᾳ

Ν. Τ. ΒΟΥΓΑΡΗΣ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΕΛΦΥ ΚΑΙ Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ὁ ἐν τῷ Βουδαπεσταίῳ πανεπιστημίῳ πολὺς καθηγητῆς τῆς κλασικῆς φιλολογίας καὶ ποτε πρόεδρος καὶ κοσμητὴρ τῆς φιλοσοφικῆς ἐν αὐτῷ Σχολῆς, συλλόγῳ δὲ καὶ ἐτακτικῶν φιλομούσων μέλος κ. Ἰω. Β. Τέλφης, συλλέξας ἐξέδωκεν ἐν ἐνὶ τεύχει, ἀγομένης τῆς ἐκατονταετηρίδος ἐορτῆς τοῦ εἰρημένου Πανεπιστημίου, διάφορα συγγραμμάτια του ἑλληνικά, ἃ εἶχε πρότερον καταχωρίσει ἐν ἑλληνικαῖς ἐφημερίσι. Ἐν τοῖς συγγραμμάτιοις του τούτοις ὁ κ. Τέλφης στιχολογεῖ καὶ ἀπάντησίν του εἰς παρατήρησίν μου ἐξελέγχουσαν λάθος αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐν τῷ «Περὶ τῶν τριάκοντα Τυράννων τῶν Ἀθηνῶν» μυθιστορήματι αὐτοῦ, καταχωρισθεῖσαν ἐν τοῖς «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἐπειδὴ ὅσοι ἀναγνώτωσι τὴν ἀπάντησίν του διὰ τοῦ ἑναγχοῦ ἐκδοθέντος φυλλαδίου του μεταδημοσιευμένην δύνανται νὰ ὑποθέσωσιν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀσθενείας μνήμης ὅτι ἐγὼ ἐσιώπησα τότε, καὶ ὑπολόθωσι τὴν σιωπὴν μου ὡς ἀνομολόγησιν τῆς δῆθεν πλάνης μου, ἐθεώρησα καλὸν, ἀφ' οὗ κ. Τέλφης δὲν ὑπεστημείωσεν ἐν

τὸν Τόμον 58ον Δέσην ΚΒ' φύλλον 31 ἀπαντᾶται σημείωσις 1761 α' Ἰουλίου περὶ τῶν ἐπιμελείας τῶν Συνδίκων ἀναθεθέντων τῶν τῶν ὁ πρῶτος τοῦ ἔτους 1614 καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ ἔτους 1736.

τῇ ἀπαντήσῃ του ὅτι ἀνταπήντησα εἰς ταύτην, νὰ δημοσιεύσω ἐκ νέου καὶ γὰρ τὴν ἀνταπάντησίν μου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Τέλφου δημοσιευθέντα, καὶ τὴν ἐμὴν προτέραν σημείωσιν ἵνα ἔχῃ τὸ ὅλον τῆς συζητήσεως ἐνώπιόν του ὁ ἀναγνώστης. Ἐν τῇ ἀναδημοσιεύσει δὲν προσέθηκα οὐδὲ ἀφῆρησα οὐδὲ κερσίαν. Εἶναι ἀπκράλλακτος ὡς καταχωρίσθη ἐν τοῖς τότε (1873) «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἰδοὺ ταῦτα.

Κύριε συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Τὸ ὅπερ δημοσιεύεται διὰ τῆς ἐφημερίδος ὑμῶν ἐν μεταφράσει μυθιστορήμα τοῦ ἐν Πέστη καθηγητοῦ κ. Τέλφους «Οἱ τριάκοντα τυράννοι τῶν Ἀθηνῶν» ἔχει τύπον μόνον μυθιστορήματος, εἶναι δὲ συνειρημὸς ἱστορικῶν γεγονότων, ἅπερ ἀρύεται ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ ἐν οἴκῳ καὶ ἐν δῆμῳ βίου τῶν ἀρχαίων, ὅπως καὶ ὁ Βέκκερος ἐποίησε ἐν τῷ Χαρικλεῖ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Γάλλῳ, καὶ Ἀμερικανῶς τις σοφὸς ἐν τῷ Ἀπελλῆ, συνεφαψαμένου καὶ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν μακκρίτου Φέλτῶνος. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου προτίθενται οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς νὰ παραστήσωσι σκηνὰς τοῦ πραγματικοῦ τῶν ἀρχαίων βίου, ἐξ εἰδητέων κατὰ μέρος ἀποτελέσαντες ὅλον συνεχῆς, ἦτοι πινάκα τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων, ὠρισμένης τινὸς ἐποχῆς, ἀνεὺ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης παραβιάσεως τῆς ἀληθείας ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς συγγραφῆς. Ἄπ' ἐναντίας ὅμως τῶν εἰρημένων παρετήρησα μετ' ἀπορίας μου ἐν τοῖς «Τριάκοντα τυράννοις τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Τέλφους σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιῶδες τὸ ἐξῆς.

Περιγράφων ὁ συγγραφεὺς τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν τοῦ Σοφοκλέους καὶ καλλύνων, ὡς εἰκὸς, καὶ ἐκτείνων τὴν περιγραφὴν διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκηδεύοντο τὸ πάλαι οἱ νεκροὶ, προστίθησι τάδε· «Τὸ πολυάνδριον εἰς ὃ ἐξεκομίζετο ὁ νεκρὸς (Σοφοκλέους) ἦταν τάφοι ἐν ἀγροῖς οἰκογενειακοὶ αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐπὶ τὴν Δεκέλειαν ἄγουσαν ὁδὸν ἐν τῷ δῆμῳ Κολωνῷ ἐξακισχιλλίους καὶ ἑπτακοσίους περίπου πόδας ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἀπέχοντες, διότι ὁ εἶσω τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος ἐνταφιασμὸς ἀπείρητο ὑπὸ τῶν νόμων. Ἐνταῦθα τέλος ἀφικόμενοι, ἄραντες ἀπὸ τοῦ φερέτρου τὸν νεκρὸν κατέθησαν αὐτὸν εἰς λάρνακα καὶ παραθέντες ὑδρίαν, λήκυθον, φιάλην, λύχνον, κάτοπτρον καὶ λύραν, κατώρυζαν αὐτὸν οὕτω γῆν ἐπιχέαντες πολλήν. Ἐπὶ τοῦ λόφου Κολωνοῦ, ὑφ' ὃν ἀραπαύεται ἡ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κόρυς, ἐξελίσσειται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐκπρεπέστατον θέαμα κτλ.»

Ἐκ τούτων ἐλέγχεται ἀναντιρρήτως ὁ κ. Τέλφης πιστεύων, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἐν Κολωνῷ (τῷ ἱππεῖῳ δηλονότι)· τοῦτο ὅμως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνώσεις ἡμῶν περὶ τούτου μαρτυρίας. Ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε τῷ 405 ἢ 406 π. Χ. Ἐκ περὶ τῆς κηδείας αὐτοῦ ἱστορεῖ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος αὐτοῦ οὕτως· «Γῶν δὲ πατρῶων αὐτοῦ τάφων ἐπὶ Δεκέλειαν κειμένων πρὸ στα-

»δίων τοῦ τείχους ἔνδεκα καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐπιτετειχικότων Λακεδαι-
 »μονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτὸν ἐκεῖ θάπτειν, Διό-
 »νυσος κατ' ὄναρ ἐπιστάς Λυσάνδρῳ ἐκέλευσεν ἐπιτρέψαι τεθῆναι τὸν ἄνδρα
 »εἰς τὸν τάφον· ὡς δὲ ὠλιγόρησεν ὁ Λύσανδρος, δεῦτερον αὐτῷ ἐπέστη ὁ Διό-
 »νυσος τὸ αὐτὸ κελεύων. Ὁ δὲ Λύσανδρος, πυνθανόμενος παρὰ τῶν φυλάδων,
 »τίς εἶη ὁ τελευταῖος, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς, κήρυκα πέμψας ἐδίδου
 »θάπτειν τὸν ἄνδρα».

Κατὰ ταῦτα ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ ἔνδεκα στα-
 δίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκευάσαν ἐκεῖ οἱ
 Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον τῆ συμβουλή τοῦ εἰς Σπάρτην κατα-
 φυγόντος τότε Ἀλκιβιάδου. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς κατοχῆς ἐπὶ ἑννέα ὄλα ἔτη,
 ἀπὸ τοῦ 413 ἄχρι τοῦ 404 π. Χ., ἦτο ὁ βασιλεὺς Ἅγις. Ὅτι ἐν τῇ ἀφη-
 γήσει ταύτῃ τοῦ ἀνωτέρου βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φαίνεται ἐσφαλμένον
 καθ' ἡμᾶς, παραδέχεται δὲ ὁ κ. Τέλφος ὡς βέβαιον, εἶναι τὸ ὅτι ἐξήτηθη
 ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου περὶ τοῦ ἐν Δεκελείᾳ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους,
 ἐν ᾧ ἐν Δεκελείᾳ ἦτο τότε ὁ Ἅγις, ὁ δὲ Λύσανδρος ἦτο ναύαρχος τοῦ σπαρ-
 τιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε, κατὰ τοὺς
 ἔμοῦς καὶ ἄλλων ὑπολογισμούς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον
 ἦτο δυνατὸν ταχύτερον, διότι ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐάρεστον τοῖς
 νεκροῖς ὁ ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμὸς αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ σκιά τοῦ Πα-
 τρόκλου ποιεῖται λέγουσα τῷ Ἀχιλλεῖ (Ιλ. Ψ. 71). «Θάπτε με ὅτι τάχι-
 στα πύλας αἶδαο περήσω», ὡς βεβαιοὶ καὶ τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀπομνημ.
 «Τῆς ψυχῆς ἐξελευθήσῃς, ἐν ἧ μόνῃ γίνεσθαι φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειο-
 τάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαντες ἀφανίζουσιν».

Ἄν θέλετε, δημοσιεύσατε τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, αἵτινες δύναν-
 ται καὶ νὰ παράσχωσιν ἀφορμὴν διασαφήσεων, καὶ φωτισθῶ καὶ γὰρ ἂν τὰ
 εἰρημένα μοι εἰσὶν ἐσφαλμένα καὶ ὑπάρχουσιν ἄλλαι μαρτυρίαι ἀναιρετικαὶ
 τῶν ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φερομένων περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ
 τρόπου τῆς ταφῆς αὐτοῦ εἰδήσεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Νοεμβρίου 1872.

Δ. Πζ.

Ἀπάντησις Τέλφου.

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁ κ. Δ. Πζ. γράφει ἐν τῷ ἀριθμῷ 57 τῶν «Καιρῶν», ὅτι παρατήρησε
 μετ' ἀπορίας ἐν τῷ μυθιστορηματί μου *Οἱ Τριάκοιτα Τύραννοι τῶν Ἀθη-
 νῶν* σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιώδες, εἰπόντος δηλαδὴ ἐμοῦ ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη
 ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππέϊῳ, ὃ κατ' αὐτὸν δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνωστάς περὶ

τούτου μαρτυρίας. Ἀλλὰ τούτων τῶν μαρτυριῶν μίαν μόνον ἀναφέρει, τὸν
 ἀνώνυμον τοῦ Σοφοκλέους βιογράφον, παρ' ᾧ εὐρὼν τὰ ἐξῆς: «τῶν δὲ πα-
 τρῶν αὐτοῦ τάφον ἐπὶ Δεκελείαν κειμένων πρὸ σταδίων τοῦ τείχους ἔν-
 δεκα», συμπραίνει ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ, ἔνδεκα
 σταδίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκευάσαν ἐκεῖ
 οἱ Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον.

Λυποῦμαι ὅτι ὁ κ. Πζ. δὲν εἶχε πρὸ χειρῶν ἀκριβῆ τοῦ Βιογράφου ἔκδο-
 σιν ὡς π. χ. τὴν τοῦ Westermann (Vitarum scriptores Graeci minores,
 Brunsvigae 1845), ὅπου ἀναγινώσκονται (σελ. 130) τὰ ἐξῆς: *καὶ ἐπὶ τὸν*
πατρῶν τάφον ἐτέθη τὸν ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὴν Δεκελείαν φερούση κεί-
μενον πρὸ τοῦ τείχους ἔνδεκα σταδίων».

Ἐντεῦθεν προκύπτει φανερώς, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἐτάφη ἐν Δεκελείᾳ,
 ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἣ φέρει κατὰ τὴν Δεκελείαν.

Ἐὰν δὲ οὕτως ἔχη, οὐδαμῶς ἔξιστι ν' ἀριθμῶμέν τοὺς ἔνδεκα σταδίους
 ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἡ τοῦ
 ἐνταφιασμοῦ πομπή δὲν ἐξῆλθε τῆς Δεκελείας, ἀλλὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπο-
 ρεῖθη ἐν τῇ ὁδῷ, ἣ ἔφερε κατὰ τὴν Δεκελείαν.

Τοῦτο δεικνύει καὶ τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Θουκυδίδου (VII, 19) «ἀπέχει δὲ
 ἡ Δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως εἴκοσιν καὶ ἑκατὸν»,
 ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι, ἐὰν ὁ Σοφοκλῆς, κατὰ τὴν τοῦ κυρίου Δ. Πζ. γνώμην,
 ἐτάφη ἐν τόπῳ ἔνδεκα σταδίους ἀπέχοντι τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, θὰ
 ἐθάπτετο ἑννέα καὶ ἑκατὸν σταδίους (ἐξήκοντα καὶ πέντε χιλίουσ καὶ τετρα-
 κοσίους περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τίς ἤθελε
 τὸ πιστεῦσαι ὅτι νεκρικὴ πομπὴ τοσούτων σταδίων δρόμον διήλθε;

Ἀπ' ἐναντίας ἡ τοῦ ἀνωτέρου Βιογράφου μαρτυρία, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτέθη
 εἰς τὸν πατρῶν τάφον πρὸ τοῦ τείχους ἔνδεκα σταδίων, συγκριθεῖσα μετὰ
 τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ λέγοντος (VIII, 67) ὅτι Κολωνός ἐστὶν ἱερὸν Ποσειδῶ-
 νος ἔξω πόλεως, ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα, ἀναπόφευκτον γενεᾶ εἰκα-
 σίαν, ὅτι ὁ πατρῶος τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππέϊῳ, ὅπου
 καὶ ἐγεννήθη.

Ὁ κ. Δ. Πζ. εὕρισκε καὶ ἄλλο σφάλμα ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐζή-
 τήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῆ ὁ Σοφοκλῆς, διότι, κατ' αὐτὸν, ὁ Λύ-
 σανδρος ἦτο τότε ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν
 ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε.

Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδει-
 κνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος.

ΙΑΚΩΒΑΤΩΣ
 ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ κ. Δ. Πζ. εἰσαφέρει ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς (βιβλ. Β'. κεφ. Β'. § 8) λέγει τὰδε
 ὅτι οἱ ἄριστοι δεσποτικοὶ εἰς Ἀθῆνας ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις ... μετὰ
 δὲ τοῦτο ὁ ἦσας Σάλαμινα ὤρμισατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πενήκοντα
 καὶ ἑκατὸν καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἰσπλου». Καὶ ἔπειτα (§ 22) «μετὰ δὲ

ταῦτα Λύσανδρος τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατήεσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον».

Ὁ δὲ Λυσίας (κατ' Ἀγοράτου § 34)· «τότε καὶ ὁ Λύσανδρος εἰς τοὺς λιμένας τοὺς ὑμέτερους εἰσέπλευσε, καὶ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι Λακεδαιμονίοις παρεδόθησαν, καὶ τὰ τείχη κατεσκάφη, καὶ οἱ Τριάκοντα κατέστησαν».

Ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (XIII, 107).

«Εὐθὺς οἱ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεῖς Ἅγις καὶ Πausανίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐστρατοπέδευον, Λύσανδρος δὲ πλέον ἢ διακοσμίας τριήρεσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέπλευσεν».

Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Λυσάνδρου (XIV, 5)· «ἤδη δὲ καὶ τοὺς ἐν ἄστει κακῶς ἔχειν ὑπὸ λιμοῦ πυνθανόμενος κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ παρεστήσατο τὴν πόλιν, ἀναγκασθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἐκέλευε ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις».

Τέλος πάντων ὁ κ. Δ. Πζ. δὲν εὐρίσκει ὀρθῶς ἔχον τὸ τοῦ μυθιστορηματός μου χωρίον ὅπου λέγω, ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν ἐξεκόμισαν τὸν ἀποθανόντα Σοφοκλέα, διότι κατ' αὐτὸν ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Ὡς πρὸς τοῦτο ἀναφέρει καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Πατρόκλου, λέγουσαν τῷ Ἀχιλλεῖ (Ίλιάς Ψ, 71)· «θάπτε με ὅτι τάχιστα πύλας αἶδαο περήσω». Τί ἔπεται ἐντεῦθεν; Μήπως ὁ Πάτροκλος ἐτάφη ὅσον τάχιστα μετὰ τὸν θάνατόν του; Ὁχι. Ἄς χρονολογήσωμεν ὀλίγον.

Τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου διηγεῖται ἡ XVI ῥαψωδία τῆς Ἰλιάδος. Μετὰ τὸν θάνατόν του συνέβη ἡ Μενελάου ἀριστεία (XVII ῥαψωδία), καὶ ἐν μέρος τῶν γεγονότων τῆς XVIII ῥαψωδίας. Ταῦτα συμπληροῦσι μίαν ἡμέραν, διότι ἐν αὐτῇ τῇ ῥαψωδίᾳ (στίχ. 241—242) ἀναγινώσκομεν· «ἥλιος μὲν ἔδυ, πῦρ σάντο δὲ δῖοι Ἀχαιοὶ φυλόπιδος κρκατερῆς».

Τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐγένετο ἡ Μήνιδος ἀπόρρησις, ἡ Θεομαχία, ἡ Μάχη παραποτάμιος, ἡ Ἐκτορος ἀναίρεσις (ῥαψωδία XIX—XXII). Ὅτι ταῦτα τὰ συμβάντα περιέχει ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦτο δεικνύει σαφῶς ὁ πρῶτος καὶ δεῦτερος στίχος τῆς XIX ῥαψωδίας· «Πῶς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὀκεανοῦ ῥοχῶν ὄρνυθ' ἴν' ἀθανάτοισι φῶς φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν»· ἔπειτα δὲ ὁ 57—58 στίχος τῆς XXIII ῥαψωδίας· «αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο, οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν κλισίην δε ἑκαστος».

Μετὰ ταῦτα ἐν τῷ 109 στίχῳ τῆς XXIII ῥαψωδίας λέγεται· «Μυρομένοισι δὲ ταῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς». Τοῦτέστιν ἐφάνη ἡ τρίτη ἡμέρα, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ τοῦ Πατρόκλου κηδεία.

Καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀριστουργημάτων ἐποχῆς ἐθάπτοντο οἱ ἀποθανόντες τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, διότι Πλάτων λέγει ἐν τοῖς νόμοις (XII, 959)· «ἡ δ' ἀναγκαζόν ὡς τ' ἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα τριταῖα πρὸς τὸ μῆμα ἔκφορά». Μάρτυρα τούτου ἔχομεν καὶ Ἀντιφῶντα τὸν λέγοντα (περὶ Χορευτοῦ § 44)· «οὐ-

τοι τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἢ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἢ πρόκειται, οὐδ' αὐτὸν ἠξίουσι αἰτιασθαι ἐμὲ οὐδ' ἀδικεῖν, τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἢ ἐξεφέρετο ὁ παῖς, πεπεισμένοι ἦσαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κτλ.»

Ὅλων τούτων οὕτως ἐχόντων, πέποιθα ὅτι δὲν ἤμαρτον κατ' οὐδένα τρόπον ἐν τῇ διηγήσει τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους κατὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν τότε συμβάντων ἀληθείας.

Ἐν Πέστῃ τῇ 1830 Δεκεμβρίου 1872.

I. B. ΤΕΛΦΥΣ.

Ἀπάντησις Πζ.

ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Κύριε Συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Χαίρω ὅτι ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητῆς κ. Τέλφους ἠξίωσε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς περὶ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐναντίας τῆ γνώμῃ του παρατηρήσεις μου, καὶ ἐπέστειλεν ὑμῖν ἀπάντησιν κατ' αὐτῶν, τὴν ἐν ἀριθ. 65 τῶν «Καιρῶν» καταχωρισθεῖσαν· λυποῦμαι ὅμως ὅτι ὁ κ. καθηγητῆς ἐν τῇ προκειμένῃ ἀπαντήσει του, ἐξολισθήσας εἰς νέας παραδρομὰς, βαρυτέρας μάλιστα τῶν προτέρων καὶ ἀντικρυς ἀντικειμένους εἰς ἀκραιφνεῖς τῆς ἱστορίας μαρτυρίας, προκαλεῖ δευτέραν ταύτην παρ' ἐμοῦ ἐνόχλησιν.

Ἐξετάσωμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα.

Α'.

Ἐγὼ εἶπον, καὶ ὀρθῶς τὸ εἶπον, ὅτι καὶ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Τέλφους ἔσφαλαν εἰπόντες, ὅτι ἐζητήθη ἡ κηδεία τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ εἰς τὸν πατρῶον τάφον ὁ Σοφοκλῆς, διότι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ὁ κ. Τέλφους ἀπολογούμενος λέγει τάδε· «Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύει Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος»· ἔπειτα στιχολογεῖ τὰς περὶ ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς Ἀθήνας ῥήσεις τῶν εἰρημένων συγγραφέων, ἄς εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ κ. Τέλφους, ἐν ἀρ. 65 τῶν «Καιρῶν» (καὶ ἀνωτέρω).

Τώρα προσέξατε, κ. συντάκτα, ἵνα καταμάρητε τὴν πλάνην τοῦ ἀξιοτίμου κ. Τέλφους.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ-ΤΟΥ-ΑΓΡΟΘΕΛΕΙΟΥ-ΚΟΛΛΕΓΙΑ Βάτραχοι ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου Ἀθήνη-
μου ἀρχόντος ἐπαινοῦ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀθηναίων, ἀγομένην ἐν μνην

Γαμηλιῶνι, ὃν διὰ τοῦτο οἱ Ἴωνες Ἀθηναίῳνα ἔλεγον, ἢ κατ' ἄλλους ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, δηλαδὴ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Χοῶν. Συγχρόνως δ' ἐδιδάχθη καὶ ἡ τοῦ Φρυνίχου κωμωδία *Μούσαι*, καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος (τοῦ κωμικοῦ) *Κλεοφῶν*. Ὁ εἰρημένος Καλλίας ἦτο ἄρχων τὸ τρίτον ἔτος τῆς 63 Ὀλυμπιάδος. «Τὸν τρίτον ἐνιαυτὸν τῆς ἐνενηκοστῆς καὶ τρίτης Ὀλυμπιάδος ἄρχοντας Ἀθήνησι Καλλίου μετ' Ἀντιγένῃ» (Διον. Ἀλικ. Ἀρχ. Ζ). «Τὸ δὲ δράμα (οἱ Βάτραχοι) τῶν εὖ καὶ φιλοπόνως πᾶνυ πεποιημένων, ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος τοῦ μετ' Ἀντιγένῃ διὰ Φιλωνίδου εἰς Ἀθήνας· πρῶτος ἦν, δεῦτερος Φρύνιχος Μούσαις, Πλάτων τρίτος Κλεοφῶντι (ὑποθ. Βατράχ.). Λέγει δὲ «τὸν μετ' Ἀντιγένῃ», ἵνα μὴ γείνη σύγχυσις μετ' ἄλλον Καλλίαν, τὸν ἄρχοντα τοῦ 1 ἔτους τῆς 92 Ὀλυμπιάδος τὸν μετὰ Κλεοκρίτου (412 π. Χ.) καὶ ἄλλον πρότερον τούτου.

«Οἱ Βάτραχοι ἐδιδάχθησαν τὸ 405 π. Χ. 93 Ὀλυμπ. 3. Muller ἱστορ. ἑλλ. φιλολ. ΚΗ.»

Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ ἐνιαυτὸς παρ' Ἀθηναίους μετὰ τὸν ἄρχοντα Ἀψευδῆ (433 π. Χ.) ἤρχετο περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, ἦτοι τὸν κατ' αὐτοὺς Ἐκατομβαιῶνα (Ἰούλιον). «Ἀθηναῖοι τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄρχοντο ἀπὸ Ἐκατομβαιῶνος». (Θεοδ. Γαζ.) καὶ σαφέστερα ὁ Πλάτων νομ. σ'. «Ἐπειδὴν μέλλῃ ὁ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γενέσθαι κτλ.»

Ἐν ταῖς Βατράχοις ποιεῖται ὁ Ἡρακλῆς λόγον τῷ μέλλοντι νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην Διονύσῳ ν' ἀναγάγῃ ἐκεῖθεν τὸν Σοφοκλῆ.

Ἐτ' οὐχὶ Σοφοκλέα, πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου
μέλλεις ἀναγαγεῖν, εἴπερ ἐκεῖθεν δεῖ σ' ἄγειν;

Ὅτε δὲ προσελήθη ν' ἀνέλθῃ ἐξ Ἄδου ὁ Αἰσχύλος ἀντὶ τῶν ἄλλων

Ἄγε δὴ χαίρων, Αἰσχύλε, χώρει
καὶ σῶζε πόλιν τὴν ἡμετέραν
γνώμαις ἀγαθαῖς, καὶ παιδεύε
τοὺς ἀνοήτους· πολλὰ δ' εἰσὶ κτλ.

λέγει (ἐν τῷ αὐτῷ δράματι πάντοτε) πρὸς τὸν Πλούτωνα

Ταῦτα ποιήσω· σὺ δὲ τὸν θᾶκον
τὸν ἐμὸν παράδος Σοφοκλεῖ τηρεῖν
καὶ διασώζειν κτλ.

Ἐν ταῖς συγχρόνως δὲ διδασκασίαις Μούσαις τοῦ Φρυνίχου φέρονται τὰδε,

Μάκαρ Σοφοκλῆς, ὃς πολὺν χρόνον βίου
ἀπέθανεν, εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ δεξιός,
πολλὰς ποιήσας καὶ καλὰς τραγωδίας,
καλῶς δ' ἐτελεύτησεν οὐδὲν ὑπομείνας κακόν.

Ἐκ τούτων ἀριθίλως καταφαίνεται, καὶ πάντες ὁμολογοῦσι, καὶ αὐτὸς πάντως ὁ κ. Τέλφος δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἦτο ἀποθαμμέ-

νος τοῦλάχιστον τὸν Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον τοῦ 405 π. Χ. ὅτε ἐδιδάχθησαν βεβαίως τὰ εἰρημένα δράματα ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος.

Τὸν Φεβρουάριον λοιπὸν τοῦ 405 π. Χ. δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς. Τὸ πότε δ' ἀκριβῶς ἀπέθανε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου τούτου εἶναι ἄλλης διατριβῆς ὑπόθεσις, ὡς καὶ ἡ ἐπενεγκοῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ αἰτία.

Ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, διαδεχόμενος τὸν Λύσανδρον, ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν· ἐπειδὴ δὲ νόμος ἐκώλυε νὰ ναυαρχῆ τις τις, οἱ Σπαρτιαῖται ὠνόμασαν μὲν ναύαρχον Ἀκρατόντινα, τὸν δὲ ἄρχαῖον ναύαρχον Λύσανδρον ἔστειλαν παρὰ τούτῳ ὡς ἐπιστολέα μὲν λόγῳ, ἔργῳ δὲ κύριον ἀπάντων (Πλουτ. Αὐσ. Ζ, Διόδ. ΙΓ. 100, Ξενοφ. ἑλλ. Β. 1).

Ὁ Λύσανδρος ὡς τοιοῦτος, ἀρ' οὐ ἐπὶ μακρὸν διέμεινε εἰς τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς, καὶ κατέστρεψε τέλος τὸν τῶν Ἀθηναίων στόλον ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπολιόρησε τὰς Ἀθήνας διὰ θαλάσσης, καὶ ὁ Πανσανίας εἰσέβαλε καὶ ἐπολιόρησεν αὐτὰς διὰ ξηρᾶς στρατοπεδεύσας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὸν Νοέμβριον τοῦ 405, ἦτοι τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀλεξίου, τοῦ διαδεξαμένου τὸν Καλλίαν, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ Καλλίου ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ἄρα ἦλθεν ὁ Λύσανδρος εἰς Πειραιᾶ δέκα μῆνας μετὰ τὴν τῶν Βατράχων τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν Μουσῶν τοῦ Φρυνίχου διδασκαλίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἦτο ἐν τοῖς ζῶσι. Τὴν ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος, τοῦ μετὰ τὸν Καλλίαν, ἔλευσιν τοῦ Λυσάνδρου βεβαιούσι καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος, οὓς ἐκάλεσε μάρτυρας ἐναντίον μου ὁ κ. Τέλφος. Ἄρα δὲν ἔσφαλα ἐγὼ εἰπὼν, ὅτι ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων σφάλλει ὅμως βεβαίως ὁ κ. Τέλφος πιστεύων ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο ἐν Ἀθήναις, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφους παρατεθειταὶ μαρτυρίαι τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Διοδώρου κλπ. εἶναι οὐχὶ κατ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος ῥητῶς λέγουσιν, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος. Ὁ Διόδωρος μάλιστα προστίθησιν ἐν τοῖς ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος, τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀλεξίου, γεγονόσι καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σοφοκλέους. «Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἐτελεύτησεν ὁ Σοφοκλῆς ὁ Σοφίλου ποιητῆς τραγωδιῶν κλπ. Τοῦτο βεβαιούται καὶ ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐπὶ Κολωνῷ Οἰδίποδος «Σαφές δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐξ οὗ ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς Βατράχοις ἀνάγει τοὺς τραγικούς ὑπὲρ γῆς, ὁ δὲ Φρύνιχος ἐν Μούσαις, ἃς συγκροθῆκε τοῖς Βατράχοις, φησὶν οὕτως:

Μάκαρ Σοφοκλῆς, ὃς πολὺν χρόνον βίου
ἀπέθανεν κτλ.

Καὶ τὸ Παλαιὸν χρονικὸν ἔχει ἐν ἀρ. 65 ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτελεύτησεν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθηναίου Καλλίου (ὡς Clinton Fasti Hellenici τόμ. II 83). Ὡστε ἡ περικοπὴ καὶ παραθεσις τῶν ῥητῶν Ξενοφῶντος, Διοδώρου κλπ. ἔστι χολό-

γησεν ὁ κ. Τέλφους, χωρίς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν γεγονότων, καταμαρτυροῦσιν αὐτοῦ καὶ κυροῦσι τὸν ἐμὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς ὡς ἐπιστολεὺς τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν ἐπί ψιλῶ ὀνόματι ναύαρχον Ἄρατον. (Ἴδε Ἑλλ. Ξενοφ. Α. δ. I, Β, κ. 7. 10, Β. 6, 5, καὶ Διόδ. Σικελ. βιβλ. ΙΓ. 80. 103. 104. Β. 107).

Ἄφ' οὗ λοιπὸν ὁ Λύσανδρος δὲν ἦτο εἰς Ἀθήνας, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, τίς ἦτο ὁ ἐπιτρέψας τὸν εἰς τὸν πατρῶον τάφον ἐνταφιασμὸν του; Θὰ ἦτο βέβαια ὁ ἐν Δεκελείᾳ ἡγούμενος τῆς ἐκεῖ κατοχῆς βασιλεὺς Ἄγις, ὅπως εἶπόν που καὶ πέρυσι. Ὁ δὲ πολὺς F. W. Schneidewin ἐν τῷ προλόγῳ του εἰς τὴν Γ' ἔκδοσιν τοῦ Σοφοκλέους, πρὸ δευτέρου ὁρθῶς καὶ αὐτὸς, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων, διευθύνων τὸν πελοποννησιακὸν στόλον, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ θέλων νὰ συμβιβάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνωμόμου βιογράφου λεγόμενα, λέγει, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Δεκελείᾳ φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος ἐσφαλμένως ὠνομάσθη ὁ Λύσανδρος ὡς ἐπιτρέψας διὰ κήρυκος τοῖς Ἀθηναίοις νὰ θάψωσι τὸν Σοφοκλέα εἰς τὸν πατρῶον τάφον.

Ἄν θέλῃ καὶ νεωτέρους ὑπολογισμοὺς καὶ μαρτυρίας ὁ κ. Τέλφους περὶ τοῦ ὅτι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 π. Χ. ἦτοι δέκα μῆνας τοῦλάχιστον μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁμολογουμένως δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς, ἐλθὼν ἐπολιόρησε τὰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος καὶ οἱ λοιποὶ, ἂν μὴ ἀρκοῦσιν ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος κλ. ὡν τὴν μαρτυρίαν εἰς ζημίαν τοῦ θεματός του ἐκάλεσε, δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Θιρουόλδον, τὸν περιώνυμον Γρότε, τὸν ἡμέτερον Κωνσταντῖνον Παπαρηγόπουλον, καὶ ὃν ἀνθέλῃ ἄλλον ἱστορικὸν ἀρχαῖον ἢ νέον. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου τοῦ Σοφοκλέους, ὃς ἴδῃ ὅλους τοὺς νέους βιογράφους του καὶ τοὺς συγγραφεῖς ἱστορικῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας, ἐν οἷς δικαίως εἶναι ἡμῖν κείμενος πολὺς Μύλλερως. Ἄλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουσιν ἀναντίρρητοι ἀρχαῖων μαρτυρίαί, οἷσι αἱ ἀνωτέρω πρὸς τεθεῖσαι, παρέλκουσι πάντως αἱ τῶν νεωτέρων.

Ἐν τούτοις ἀπορῶ πῶς δὲν ἐμνημόνευσεν ὁ κ. Τέλφους καὶ προτέρας τινοὺς προδικῆς ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅτε καὶ ἠσπάσατο τὸν εἰς ἐντάμωσίν του κατελθόντα Ἄγιον, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Ἀλλὰ κελῶς ἐποίησε σιωπήσας ταύτην, διότι καὶ ὁ Διόδωρος λέγει, ὅτι τότε «μέγα μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον μνήμης ἔπραξε, δι' ὃ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀναγράφειν ἐσπουδάσαμεν», καὶ διότι οὗτος ὁ εἰς Ἀττικὴν πλοῦς τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἡ κατεσκευασμένη ἀναχώρησίς του ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξίου ἀρχόντου τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, μετὰ τὸν θάνατον δηλονότι τοῦ ἐπὶ Καλλίου ἀρχόντου ἀποβιώσαντος Σοφοκλέους. (Ἴδ. Διόδ. Σικελ. ΙΓ. 193 καὶ ΙΓ. 104. Ἴδε καὶ ὑπόθ. Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῶ).

Κατὰ πάντα ταῦτα καταπίπτει ἀθρόος ἀνεπανόρθωτος πτώσει ὁ ἰσχυρι-

σμός τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητοῦ κ. Τέλφους, ὅτι ἦτο εἰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ μένει κραταιὰ καὶ ἀκράδαντος ἡ ἀλήθεια ὅτι «ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων».

B'

Χωροῦμεν νῦν εἰς τὸ θολερὸν ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ τόπου ἐνθα ἔκειντο οἱ τοῦ Σοφοκλέους πατρῶοι τάφοι, ὅπου καὶ οὗτος ἐτέθη. Ἐλπίζομεν ν' ἀποδιηθήσωμεν καὶ τοῦτο διὰ τῆς λογικῆς καὶ ἐκ πλαγίου ἀποδείξεων.

Ὅτε ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανεν, ἡ Δεκελεία κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες εἶχον ἐπιτελεῖσαι αὐτὴν, Ἀλκιβιάδου ὑποθεμένου. Τούτων δὲ ἠγεῖτο Ἄγις ὁ ἕτερος τῶν τῆς Σπάρτης βασιλέων. Ὅτι ἡ κατοχὴ αὕτη ἐγένετο ὀχληρὰ καὶ πάνυ ἐπιζήμιος τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι ἀναντίρρητον. Ὁ Θουκυδίδης διὰ βραχέων μὲν, κατὰ τὴν συνθήκην του, ἐκφραστικώτατα ὅμως ἐκθέτει τὰ περὶ τούτου «Τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπικαθημένων, καὶ ὅτε μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὅτε δὲ ἐξ ἀνάγκης τῆς ἰσῆς φρουρᾶς καταθεούσης τε τὴν χώραν καὶ ληστείας ποιουμένης, βασιλείως τε πρῶτος τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος, ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποιοῖτο, μεγάλα οἱ Ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. Τῆς τε γὰρ χώρας ἀπάτης ἐστέρητο καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ἠτομολήκεσαν, καὶ τούτων τὸ πολὺ μέρος χειροτέχναι· πρόβατά τε πάντα ἀπολώλει καὶ ὑποζύγια». (Θουκ. Ζ. 27). Ἐκ τούτων ὅμως δὲν πρέπει νὰ υποθέσῃ τις, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν στενωῶς ἐντὸς τοῦ ἄστεος καὶ τῶν ἀπὸ τούτου εἰς Πειραιᾶ σκελῶν πολιορκημένοι· διότι ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης ἐπιφέρει τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰδε «ἵπποι τε» (τῶν Ἀθηναίων δηλονότι) «ὀσημέραι ἐξέλαυνόντων τῶν ἵππέων πρὸς τὴν Δεκελείαν καταδρομὰς ποιουμένων καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο ἐν γῆ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐπιτρώσκοντο» (Θουκ. Ζ. 27) ἐξ ὧν γίγνεται δῆλον, ὅτι οἱ ἐν Δεκελείᾳ κατέθεον μὲν τὴν χώραν καὶ λαφυραγωγοῦντες ἐπικνήροντο εἰς τὸ τεῖχος των, οἱ ἵππεῖς ὅμως τῶν Ἀθηναίων ὀσημέραι ἐξέλαυνον πρὸς τὴν Δεκελείαν καταδρομὰς ποιούμενοι, φυλάσσοντες δὲ κατὰ τὴν χώραν· ἄλλως δὲν ἠθέλον ἀνθεῖσαι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἐννέα ὅλα ἔτη, καθ' ἃ οἱ Λακεδαιμόνιοι διέμενον ἐν Δεκελείᾳ. Ὅτε δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 ἐπολιορκήθησαν στενὰ διὰ θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶς, τοῦ μὲν Λυσάνδρου κλείσαντος τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, τοῦ δὲ Πausανίου καὶ λοιπῶν στρατοπεδευσάντων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφὴν, οὐδ' ἐπὶ ἐξ μῆνας ἠδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν· ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ υποκύψωσιν εἰς τὰς ὀλεθρίας ἐκεῖνας προτάσεις τῶν Λακεδαιμονίων.

Ἐπεὶ δὲ εἶχε πολλὴν ἀνάγκην οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς Δεκελείας, οὐδ' ἔτι ἦσαν πολιορκημένοι, μαρτυρεῖ αὐτὸς πάλιν ὁ Θουκυδίδης ἱστορῶν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπεμψαν εἰς τὰ ἴδια τοὺς μηχανοφόρους Θρᾶκας,

μονεύει πλήθους άλλων τάφων ἐν τῷ ἔξω Κερχμεικῷ καὶ παρὰ τὴν Ἀκαδημικὴν ἀνδρῶν ἦττον τοῦ Σοφοκλέους ἐπιφανῶν.

Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ὁδὸς ἀρχομένη ἀπὸ τινος τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄγουσα εἰς Δεκέλειαν, ὀνομαζομένη ὁδὸς ἐπὶ Δεκέλειαν ἦταν πύλαι ἀχαρναϊαί, ἐξ ὧν ἐξήρχοντο οἱ εἰς Ἀχαρνὰς πορευόμενοι, ὑπῆρχεν ὁδὸς, ὀνόματι ἱερὰ, ἄλλη ὀνόματι Στειρικκὴ ἐν Μετογαίᾳ κλ. ἀλλὰ ὁδὸς ἰδίως Δεκελικὴ λεγομένη δὲν ὑπῆρχε ὁδὸς δὲ ἐπὶ Δεκέλειαν, ἢ ἄγουσα ἐπὶ Δεκέλειαν, θὰ ὀνομαζέτο Ἰσως ἢ ὠρισμένως εἰς Δεκέλειαν ἄγουσα ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου εἰς αὐτὴν δήμου ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄστεος· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ὀνομαστὶ τοιαύτη ὁδὸς, ὁ λόφος Κολωνάς, «ὄρ' ὄν, κατὰ τὸν κ. Τέλφον, ἀγαπαύεται ἢ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κόνης», δὲν ἔκειτο μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Δεκελείας. Αἱ Ἀθηναῖοι, ὁ Κολωνός καὶ ἡ Δεκέλεια ἀποτελοῦσι τρίγωνον, ἕκαστος δὲ τῶν τόπων τούτων κεῖται ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου· ὥστε ὁ ἀπερχόμενος ἐξ Ἀθηναίων εἰς Δεκέλειαν δὲν διέβρινε διὰ τοῦ Κολωνοῦ. Δι' ἄλλης πύλης ἐξήρχοντο οἱ μεταβαίνοντες εἰς Κολωνόν, δι' ἄλλης δὲ οἱ εἰς Δεκέλειαν, ἄλλη δὲ ἦτο ἢ ἄγουσα εἰς Κολωνόν ὁδὸς, ἢ ἢ δι' αὐτοῦ διερχομένη, καὶ ἄλλη ἢ εἰς Δεκέλειαν, ὡς δύναται τις νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῆς θέσεως τῶν δύο τούτων χωρίων πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀκριβεστέρων δημογράφων τῆς Ἀττικῆς C. Hanriot, ἀρχαῖον μέλος τῆς Ἀθήνησι γαλλικῆς σχολῆς, ἀδιστακτικῶς παραδέχεται, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐπὶ Δεκέλειαν, καὶ μεταχειρίζεται μάλιστα τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Δεκέλεια ἦτο ὅπου νῦν τὸ Τατόιον, διότι κεῖται ἔνδεκά που σταδίου πρὸ τοῦ ὑψώματος Κατσιμιδίου, ὅπου ἦτο τὸ φρούριον τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ τεῖχος. (Hanriot, Dèmes de l'Attique P. III σελ. 122). Ταῦτα περὶ τοῦ τάφου τὸ νῦν εἶναι.

F.

Ἐπειδὴ εἶπον ἐγὼ ἐν τῇ πρώτῃ δικτριβῇ μου, τῇ ἐν ἀριθ. 57 τῶν «Καιρῶν» καταχωρηθείσῃ (ἴδε καὶ ἀνωτέρω ταύτην) καὶ διὰ μαρτυριῶν ἀρχαίων τὸ ῥήμά μου τοῦτο ἐβεβαίωσα ὅτι «ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς εὐάρεστος τοῖς νεκροῖς ὁ ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμός», καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σοφοκλῆς θὰ ἐτάφη ὅσον ἦτο δυνατόν ταχύτερον, ὁ κ. Τέλφος φέρει μαρτυρίας ὅτι, ὁ νεκρὸς ἐξεκομίζετο τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἡ βεβαίως αὕτη παράλκει πάντως, διότι ἐγὼ εἶπὼν ὅτι τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἐνόησον ὅτι δὲν ἀνεβάλλετο πέραν τοῦ ὠρισμένου πρὸς ταφὴν χρόνου. Πάντες γνωρίζουσιν ὅτι οἱ νεκροὶ τὸ πάλκι ἐνεταφιάζοντο τριήμεροι. Ἐπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ παραδείγματα ὅτι καὶ διήμεροι ἐνεταφιάζοντο νεκροὶ ὡς καὶ ὑπερτοήμεροι. Οὕτω ὁ Φερασίδης ἐτάφη διήμερος, τὴν ὑστερικὴν δηλοῦσι τοῦ θανάτου του, τοῦ δὲ Τιμοθέου τὸς ἀνεβλήθη ἐπὶ ἡμέρας ἢ ταφῇ, ἵνα δυνηθῶσιν οἱ Συρακούσιοι νὰ παρα-

σκευάσωσι τὰ περὶ ταύτην, συνέλθωσι δὲ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ περίοικοι καὶ ξένοι. Τὰ περὶ ἐνταφιασμοῦ τῶν ἀρχαίων γνωρίζομεν ὅπως οὐδὲν ἐπαρκῶς, καὶ ὅτι εἴπομεν περὶ τούτου δὲν φαίνεται νὰ ἦναι εὐσάλευτον.

Ταῦτα λοιπὸν περὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους. Ὡς ἐπίμετρον δὲ φέρομεν καὶ ἄλλο χρονολογικὸν ὀλίσισμα τοῦ κ. Τέλφου, ὅπερ δὲν εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου. Λέγει ἐν τοῖς «Τριάκοντα Τυράννοις» του (ἀριθ. 44 τῶν «Καιρῶν») τάδε· «Ἐν Ἀθήναις, ἃς καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος ἠμετὰ τὴν τοῦ Σοφοκλέους κηδείαν ἐπέκειτο πολιορκῶν, ἐνέσκηπτεν ἤδη, » τοῦ οἴτου παντάπασιν ἐκλιπόντος, ἀκχθεκτος λιμός· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄθυμοι ἐκκραδῶσκον τὴν ἐπάνοδον τοῦ Θηραμένου, δι' οὗ πολλὸν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοφοκλέους χρόνον ἐπρεσβεύσαντο εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης».

Ὅτι ταῦτά εἰσιν ἐσφαλμένα χρονολογικῶς καὶ ἱστορικῶς μανθάνει ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν ἐξῆς·

Ὅτε μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανολοθρίαν, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου καὶ τὸν χειμῶνα 405—404 π.Χ. πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπόρουσι τί χρῆ ποιεῖν, οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε οἴτου» ἔστειλαν πρέσβεις παρὰ Ἄγιν «βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίους ἔχοντες τὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιῆσθαι» Οὗτος δὲ εἶπε νὰ πορευθῶσιν εἰς Λακεδαίμονα, ὡς μὴ ἔχων τοιαύτην ἐξουσίαν, καὶ ὅτε, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Σπάρτην, ἐμνήθη αὐτοῖς τὸ ἀπαράδεκτον τῶν προτάσεων των, καὶ ἐπανελθόντες ἀπήγγειλαν τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὴν πόλιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέπεσον εἰς ἀθυμίαν «ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθῆσθαι», ὁ ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς Θηραμένης, υἱὸς τοῦ Ἀγνωνος, ἢ κατ' ἄλλους Κεῖος τὴν πατρίδα υἱὸς δὲ ποιητοῦ τοῦ Ἀγνωνος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ ὅπως οὐδὲν ῥαδιοῦργος καὶ στρόφις, ἐπρότεινε νὰ πέμψωσιν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ Λυσάνδρον ὡς πρεσβευτὴν. Περμφθεις δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρου τρεῖς μῆνας καὶ πλείον. Ἐπανελθὼν δὲ ἀπρακτος εἰς τὴν πόλιν εἶπεν ὡς παρὰ Λυσάνδρου, νὰ τὸν στείλωσιν εἰς Λακεδαίμονα πρὸς τοὺς κυρίους τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης ἐφόρους. Αἰρεθείς δὲ πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ (πληρεξούσιος) δέκατος αὐτὸς καὶ μεταβάς ἐκεῖ καὶ οὐδὲν ποθητὸν τοῖς Ἀθηναίοις κατορθώσας ἐπανῆλθεν οὐ μόνον κομιστῆς τῶν περὶ καθαιρέσεως τῶν τειχῶν καὶ παραδόσεως τοῦ στόλου καὶ καθόδου τῶν φυγάδων προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρικτῆς αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέχθησαν μετὰ μικρὰν συζήτησιν τοὺς ὀλεθρίους αὐτοὺς ὄρους, οἵτινες καὶ ἐξετελέσθησαν καὶ ὁ ἐνιαυτὸς (κατὰ Ξενοφῶντα) ἔληγεν, ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου δηλοῦσι ἄρχοντας.

Ὁ σταλαῖς λοιπὸν εἰς Λακεδαίμονα πρεσβευτῆς δέκατος κατὰ Φεβρουάριον ἢ Μάρτιον τοῦ 404 π.Χ. Θηραμένης, πῶς λέγεται ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφου σταλαῖς «πολὺν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοφοκλέους χρόνον» ; ἐν τῷ ὁ κλιό-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΟΜΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ Ε'
31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1880

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

1880

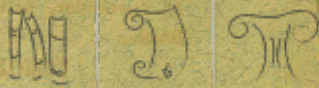

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΝΙΚΟΛΑΟΥ Τ. ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. Τὸ ἀρχαιοφυλακτεῖον Κερκύρας. Μέρος Β'. τὰ μετὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σ. 745.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Δημῶδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι. VII Ἀνεμοστρόβιλος σ. 762.
- BULWER LYTTON. Ἡ δέσποινικ τῆς Λυῶν ἢ ἔρωσ καὶ ἔπαρσις. Δράμα εἰς πράξεις πέντε κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Μ. Ν. Δαμιράλη μετὰ προλεγόμενων περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως σ. 776.
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ. Πειραϊκαὶ ἀρχαιότητες α') ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν β') ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Μουνηχίας ὑπὸ Ἰακ. Δραγάτη.—Ἐπιγραφαὶ Λαυρῶν τῆς Καρίας ὑπὸ Δ. Χαβιαρᾶ.—Εἰδήσεις σ. 831-835
- ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ σ. 836.
- ΣΥΜΜΙΚΤΑ. Ἀθωνικὰ εὐρήματα.—Πίνακες τοῦ ἔλλητισμοῦ σ. 837-840.

Τὸ παρὸν τεῦχος οὐ ἐδράδυνεν ἢ ἐκτύπωσις κατὰ κατὰ ἐν τυπογραφικὸν φύλλον.

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ροΐδου, Παναγιώτου Ι. Φέρμπου, Σπυρίδωνος Π. Αἰμίπου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου.

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ *

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ ἡΜΑΣ ΧΡΟΝΩΝ.

Α'

Καὶ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ τ' ἄλλα ἐν Κερκύρᾳ ἀρχαιοφυλακεῖα τῶν Βενετικῶν ἀρχῶν, οἷον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βαζίου, νέας περιπετείας ὑπέστησαν, καταπεσούσης τῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν Βενετῶν κυριαρχίας, ἣν ἐπὶ βραχὺν ἀλλὰ πολυλύμαντον χρόνον, ἀπὸ Ἰουνίου 1797 μέχρι Μαρτίου 1799, διεδέχθησαν οἱ Δημοκράται Γάλλοι, ἀδιάλλακτοι καὶ ὀρμητικοὶ πολέμιοι τῶν παλαιῶν καθεστώτων.

Ἡ ἐν ζωντῷ πνεύματι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως ἰδρυθεῖσα τότε ἐν Κερκύρᾳ Προσωρινὴ Δημαρχία ¹, ἥτις συνῆλθε τὸ πρῶτον ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ πρώην Βαζίου, συνέστησεν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ὀκτὼ ἐπιτροπὰς, καὶ εἰς τὴν σπουδαιότεραν τούτων τὴν τῆς Δημοσίας σωτηρίας, ἐξασκοῦσαν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔχουσαν τὴν πρωτοβουλίαν πάσης σημαντικῆς ὑποθέσεως, καὶ ἐντολὴν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν, ἀνέθεσε τὴν φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἀρχαιοφυλακείων. Συνάμα δὲ διὰ τοῦ ψηφίσματος αὐτῆς φέροντος χρόνιον θ' Ἰουλίου 1797 Ἑλλ. ἔτους, πρώτου τῆς Κερκυραϊκῆς ἐλευθερίας, προσέταττε τὴν καταστροφὴν τῶν Βενετικῶν σημάτων, ἔτι δὲ τὴν ἐν τῇ Πλατείᾳ Κερκύρας ἐνώπιον τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας πυρπόλησιν ἀπάντων τῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων εἰς διακρίσεις καὶ προνόμια εὐγενείας ². Ἐννοεῖται ἐντεῦθεν ὑπὸ ποῖον πνεῦμα ἢ τῆς Δημοσίας σωτηρίας ἐπιτροπὴ ἀμέσως παρελάβανε τ' Ἀρχαιοφυλακεῖα διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς πολίτου Νικολάου Λοβέρδου ³. Τότε ἐπὶ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Πόλεως βλέπομεν ἐξασκουμένην πράγματι ἐπιθεωρητικὴν καὶ ἐξελεγκτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς Δημαρχίας διωρισμένου εἰς τὴν

* Ἰδ. σελ. 528.

¹ Municipalità provvisoria.

² Ora Lunzi. Storia delle Isole Jonie Sotto il reggimento dei Repubblicani Francesi σελ. 43—50 καὶ 51.

³ Δεμάτιον Ἀρθ. 112. Municipalità di Corfù, βιβλ. ἀρθ. 25. Registro lettere del Comitato di Salute Pubblica Anno V Repubblicano. Pmo. della libertà di Corfù. Ἐπιστολὴ 25 Thermidor. Al Citi. Ex. Ser. Generalizio καὶ 13 Brumaire. All' Ex Cancelliere Pref-

Ἄγνοοῦμεν δὲ τίνα ἦσαν τὰ ἔγγραφα τὰ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πρώην Βαίλου εὐρισκόμενα, τῶν ὁποίων ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τὴν ἀλλαγῆς μετακρίσιν ἀπῆται ὁ Γάλλος Ταξίαρχος καὶ φρούραρχος πολίτης Καρβῶν καὶ περὶ ὧν ἀπῆντα αὐτῷ τῇ 23 Ὀμικλῶδους ἔτους ἔκτου (Νοεμβρίου 1797) ἢ ἐπὶ τῆς Ἀστυνομίας Ἐπιτροπῆ, ὅτι δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος ἢ ἐκκένωσις τῶν δωματίων ἐκείνων ἔνθα περιέχονται τσαῦτα ἔγγραφα καὶ τηλικαύτης σημασίας. Ὑπέσχετο δὲ ἐν τοσοῦτῳ ἡ Ἐπιτροπῆ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ κατὰ δύναμιν ὅπως εὖρη κατὰλληλον μέρος διὰ τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα. ¹ Οὐδὲν γινώσκουμεν περὶ ἐκτελέσεως τοῦ αἰτουμένου μέτρου.

B'.

Ἄφοῦ κατὰ Νοέμβριον 1797 ἀρχιθέντος εἰς Κέρκυραν τοῦ Εὐγενείου Βωαρναὶ ὑπασπιστοῦ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Βοναπάρτου, ἐκηρύττετο ἡ ἔνωσις τῶν νήσων μετὰ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, νέος ἐπήρχετο διοικητικὸς ὄργανισμός, καθ' ὃν ἡ Κέρκυρα ἀπετέλει μετὰ τῶν Παξῶν, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Πάργας, ἓνα νομὸν παρέχουσα εἰς αὐτὸν τ' ὄνομά της. Ἐπομένως τὴν Προσωρινὴν Δημαρχίαν διεδέχετο ἡ Διαχείρισις τοῦ νομοῦ, εἴτε ἡ Κεντρικὴ Διαχείρισις, ἐντεταλμένη τὴν γενικὴν τοῦ νομοῦ διοίκησιν, ὑφ' ἣν συνιστῶνται αἱ Δημαρχίαι, διὰ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὰς πρωτεύουσας κώμας τῆς νήσου. ²

Ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ πρώην Παλατίῳ τοῦ Βαίλου νέκι συνέβαινον μεταβολαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχῶν ἐγκαταστάσεις, ἀποπεμφθέντος ἐκεῖθεν τοῦ Λατίνου Ἀρχιεπισκόπου Φραγκίσκου Μαρξία Φέντση, ὅστις μετὰ μικρὸν καὶ ἐκ τῶν νήσων ἐξωρίζετο ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Chabot, ὡς ἐπικίνδυνος πολέμιος τῶν καθεστώτων περὶ ἀρχῆς Ἀπριλίου 1798. ³

Κατὰ Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς ἐκ τῶν τῆς Δημαρχίας ἐπιτετραμμένος τὰ περὶ καταλυμάτων δι' ἐγγράφου ὑπὸ χρονίαν 26 Ἀνεμῶδους ἔτους 5'. Δημοκρατικοῦ, ἔνθα ποιεῖται σαφῶς διάκρισιν μεταξὺ οἰκίας τῆς Κοινότητος καὶ οἰκίας τοῦ πρώην Βαίλου, λαλῶν περὶ τῆς ἐν ταῖς οἰκίαις ταύταις νέας τοποθετήσεως διαφόρων ἀρχῶν, ἐνῶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναφέρει καὶ τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βαίλου δωμάτιον τὸ χρησιμεῖον ἄλλοτε ὡς Καγκελ-

¹ Δεμάτιον. Ἀριθ. 112 Municipal. di Corfù. Βιβλ. Ἀριθ. 23. Registro lettere scritte dal Comitato di Polizia. Ἐπιστολὴ ἀριθ. 79-23 Brumaire Anno 6. Al Cit. Carbon Capo di Brigata e Commandante di piazza.

² Lunzi. Storia κ.τ.λ. Κεφ. η'. σελ. 79 καὶ Κεφ. ια'. σελ. 109.

³ Δεμάτιον Ἀριθ. 102. Municip. di Corfù Ἐπιστολὴ 23 Germinal an 6. Le general de Division Chabot aux Administrateurs du Département de Corcyre.

Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Processi Verbali Libro 1mo φυλλ. 69. Ἀντίγραφον τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐκεινοποιήθη ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Δημαρχίαν Κερκύρας κατὰ τὴν συνεδρίασιν 24 Βλασταίου ἔτους 5'.

λαρίου τῆς πόλεως (Cancellaria dell' ex città) ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ δύνανται νὰ συναχθῶσι τὰ ἔγγραφα τὰ διεσπαρμένα ἐν τοῖς διαφόροις ἀρχαιοφυλακείοις τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπιτήρησιν τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν. ¹

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας, περὶ Αὐγούστον 1798, ἄλλαι πρόκεινται περὶ συγκεντρώσεως τῶν ἀρχαιοφυλακείων ἀποφάσεις τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως, λαμβανούσης ἀφορμὴν ἐξ ἀναφορᾶς Γεωργουλά τινος γραμματέως (greffier) τοῦ τότε Προσωρινοῦ Κακουργειοδικείου τοῦ Νομοῦ Κερκύρας. Μὴ δύναμενος, ὡς λέγει οὗτος, νὰ ἐξακολουθῇ περαιτέρω φυλάττων τὴν εἰς αὐτὸν παραδεδομένην πληθὺν ἐγγράφων ἐν οἷς καὶ δικογραφίαι παλαιαὶ τῆς πρώην Κυβερνήσεως, αἵτινες ἦσαν ἄλλοτε ἐν ταῖς καγκελλαρίαις τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βαίλου (cancellarie ex Generalizia, ex Prettoarea ed ex Prefettizia) ἀπετείετο πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τινὰ τῶν δημοσίων Ἀρχαιοφυλάκων ἢ ἕτερον πρόσωπον, εἰς ὃν αὐτὸς ὁ Γεωργουλάς νὰ παραδώσῃ διὰ καταγραφῆς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ ἔγγραφα, ὅσα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κακουργειοδικεῖον τοῦ νομοῦ οὗτινος διετέλει γραμματεὺς (ministro). Ἡ περὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης συνημμένη σχετικὴ ἔκθεσις, ἐφ' ἣς σημειοῦται χρονία 13 Καρποπόρου ἔτους 5'. σκοποῦσα εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓνα μόνον χῶρον τὰ ἐν τοῖς διαφόροις Ἀρχαιοφυλακείοις διεσπαρμένα ἔγγραφα, περιλαμβάνει οὕτωδῶς τὰ ἐπόμενα.

«Χρῆζει σοβαρωτάτης σκέψεως τὸ περὶ φυλάξεως τῶν διαφόρων Ἀρχαιοφυλακείων, ἀστυκῶν, ποινικῶν, συμβολαιογραφικῶν, διοικητικῶν, ἅτινα ὑπάρχουσι νῦν διεσπαρμένα εἰς διαφόρους τόπους, εἰς θέσεις ὑγρᾶς καὶ ἀκαταλλήλους πρὸς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν ὑπομνημάτων τσαῦτης σημασίας, ἄνευ τῶν μεθόδων, τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν δέουσαν ἀγνότητά καὶ ἐπιμέλειαν κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Δημοσίων Ἀρχαιοφυλακείων. Ὅπως ἀρθῶσι τὰ τειοῦτα ἄτοπα, συνενωθῶσιν εἰς ἓνα μόνον χῶρον τὰ ρηθέντα Ἀρχαιοφυλακεία, εὐρεθῶσι τόποι στηγνοὶ καὶ κατάλληλοι διὰ τὴν ἀλύμαντον τήρησιν τῶν ἐγγράφων καὶ ὅπως ἐκλεχθῇ ἀρμοδίον πρόσωπον ἓνα παραλάβῃ τὰ πάντα προτεινομεν τὸ σχέδιον τοῦ ἐπομένου θεσπίσματος (arreté).

«Ἡ Διαχείρισις τοῦ Νομοῦ ἀκούσασα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραφείου τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως θεσπίζει: Τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τῶν δικαστηρίων τῆς περὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ καθηρημένου πρώην Κακουργειοδικείου (Camera Criminale) μετὰ πάντα τὰ ἐρμάρια τῶν χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων διαβιβασθήσονται, ὅσον ἔνεστι

τάχιον, εἰς τὴν κατηρημένην μονὴν τὴν ἐπιλεγομένην τῆς Τενέδου ἀναλώμασι τοῦ ταμείου τοῦ Νομοῦ. Παραδοθήσονται τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ πολίτου Γεωργουλά εἰς τὸν πολίτην Μαρμορᾶν, φύλακα τῆς ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ὑπαρχούσης Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, καταγραφομένου παντὸς πράγματος ἐν διπλῶ καταλόγῳ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δύο εἰρημένων πολιτῶν. Ὁ πολίτης Μαρμορᾶς θέλει τοποθετήσῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία ἐν τοῖς ὑποδειχθησομένοις αὐτῷ δωματίοις ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν αὐτὸν Μαρμορᾶ νὰ ἐκδίδῃ πᾶν αἰτούμενον ἀντίγραφον καὶ νὰ ἐκτελῇ πᾶσαν ἐργασίαν προσήκουσαν εἰς τὸν Ἀρχαιοφύλακα, λαμβάνων τὴν ὑπὸ τῆς νομίμου διατιμῆσεως διατεταγμένην ἀμοιβήν. Θέλει δὲ σημειῶν εἰς ἐπὶ τούτῳ βιβλίον πᾶν ἐκδοθὲν ἀντίγραφον καὶ πιστοποιητικὸν καὶ τὴν διὰ ταῦτα εἰσπραξίν καὶ τ' ὄνομα τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ πληρώσαντος, προσυπογράφοντος καὶ τούτου. Ὁφείλει δὲ κατὰ πᾶν δεκαήμερον νὰ εἰσφέρει εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Νομοῦ πᾶν τὸ διὰ τ' ἀνωτέρω εἰσπραχθὲν ποσὸν, λαμβάνων ἐκάστοτε ἀπόδειξιν τῶν μετρηθέντων.

«Εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν παραγγέλλεται νὰ προτείνῃ ἀκολούθως τὰς ιδέας περὶ τῶν παραδεκτέων καλητέρων συστημάτων, ὡς πρὸς τὰ Ἀρχαιοφυλακεῖα.

«Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν Ἀρχαιοφυλακείων καὶ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ φυλάξεως αὐτῶν ἐν τοῖς δωματίοις τῆς μνησθείσης μονῆς προνοηθῆτω προσεχῶς κατόπιν τῆς ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως.»¹

Ταῦτα περιέχει τὸ σχεδιασθὲν θέσπισμα. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας αὐτοῦ διατάξεις, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐμελλεν ἀκολούθως νὰ γίνῃ πρόνοια καὶ περὶ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως, ὅπερ ὡς ἀνωτέρω εἶδαμεν ἦτο ἕως τότε εἰς χεῖρας τοῦ πρώην Καγκελλάρου αὐτῆς, καθ' ἃ ἐκ τοῦ ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1798 πιστοποιητικοῦ αὐτοῦ θετικῶς προκύπτει. Οὐδὲν ὁμοίως φαίνεται πραγματοποιηθὲν τῶν προτεινομένων εἴτε μελετωμένων μέτρων περὶ συγκεντρώσεως τῶν Ἀρχαιοφυλακείων ἐν τῇ πρώην Ἀκτινικῇ μονῇ τῆς Τενέδου. Μετ' ὀλίγον τὸν Βιβλιοφύλακα Μαρμορᾶν διεδέχθη ὁ Ἴταλὸς Ῥουσκόνης, μὴν Ὀκτωβρίου 1798, εἰς ὃν οὐδεμίαν προκύπτει δοθεῖσα ἐντολή, εἰμὴ περὶ τῆς Βιβλιοθήκης, οὐδενὸς γενομένου λόγου περὶ ἐγγράφων.²

¹ Δεμάτιον Ἀριθ. 106 Mun. κ.τ.λ. Atti diversi 1797—1798. Ἐγγραφοὶ ὑπ' ἀριθ. 130. φέρον χρονίαν ἐγγράφης (enregistré) 13 Καρποφόρου ἔτους Γ'. σχετικὸν πρὸς ἀναφορὰν τοῦ μνημονευομένου Γεωργουλά ἀπὸ 7 Καρποφόρου ἔτους Γ' πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ καὶ παρὰ ταύτης δι' ἐπιστογραφῆσεως παραπεμπομένη εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ποιήσῃ τὴν ἐκθεσίαν τῆς περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς ἕνα γῶρον συνενώσεως τῶν ἐν διαφόροις Ἀρχαιοφυλακείοις διεσπαρμένων ἐγγράφων. Ἡ Γενικὴ Διαχείρισις ὑπάγεται ὡς φαίνεται εἰς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ.

² Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Βιβλ. 26 φ.λλ. 83. Ὁ Ἰωάννης Μαρμορᾶς εἶχε διορισθῆ φύλαξ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῇ 11 Παιμωνίου (Prairial) ἔτους Γ'. Ὁμοίωσιν πρὸς τὰ τέλη Μαΐου 1798.

Ἠγγίζεν ἐν τούτοις ἡ πολεμικὴ καταγίγῃς ἣτις καὶ τὰ βραχυχρόνια ἐκεῖνα Δημοκρατικὰ καθεστῶτα ἐμελλε βικίως ν' ἀνατρέψῃ καὶ ἐν τῇ ἀνατροπῇ ἐκεῖνη ἐμελλον ν' ἀναφανῶσι τὰ ἔχνη τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως.

Γ'.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1798, πολιορκηθέντων τῶν Γάλλων ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, εἰς μέγιστον περιήλθον κίνδυνον τὰ Ἀρχαιοφυλακεῖα. Αἱ τότε τὴν πόλιν διέπουσαι Γαλλικαὶ ἀρχαί, πρὶν ἢ παραδώσωσι ταύτην τῇ 22 Φεβρουαρίου 1799, εἶχον διασκορπίσῃ, οὐχὶ μόνον τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ μᾶλλον ἐπιζηλα τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως. Ταῦτα δὲ πάντα ἔσπευσαν νὰ διασώσωσιν ἢ ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων, προσωρινῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως συστηθεῖσα ἐξαμελής Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας μονίμου τάξεως τῆς νεοδημιουργηθείσης Ἐπτανήσου Πολιτείας ἀντικαταστήσασα ἐκείνην Ἐπιτροπεῖα καὶ Προεδρίαι τοῦ Ἑλλάσσοτος Συμβουλίου τῆς Κερκύρας (Deputazione e Presidenza del Minor Consiglio). Κατὰ τὴν διάσωσιν ταύτην ἀναφάνονται τέλος τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς πόλεως καὶ ὁ ἐπὶ Βενετοκρατίας Καγκελλάριος αὐτῆς, μετέχων τῆς διασώσεως, πρῶτον μὲν ὡς Καγκελλάριος τῆς ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων συστηθείσης Προσωρινῆς Ἐπιτροπῆς, ἔπειτα δὲ ὡς Καγκελλάριος τῆς ῥηθείτης Ἐπιτροπεῖας καὶ Προεδρίας. Καθ' ἃ ἐκτίθενται ἐν τῷ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1799 ὀρισμῷ ἦτοι θεσπίσματι τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἑλλάσσοτος Συμβουλίου Κερκύρας, τῇ συνεργείᾳ τῶν γραμματέων ἐκείνων οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς πρώην Γαλλικῆς ἀρχῆς εἶχον τὴν φυλάξιν τῶν ὡς εἴρηται διασκορπισθέντων παντοίων ἐκείνων ἐγγράφων, ἐναπετέθησαν συγκεχυμένως εἰς ἐν τῶν ἰσογείων δωματίων τοῦ Δημοσίου παλατίου (πρώην ἀρχιεπισκοπείου) ὅσα βιβλία καὶ ἔγγραφα ἐλευθερωθείσης τῆς πόλεως, εὐρέθησαν ἐν διαφόροις δωματίοις τοῦ αὐτοῦ παλατίου, ἀποτελοῦντα τὰ πρακτικὰ τῆς παυσάσης Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐν οἷς καὶ τ' ἀνήκοντα εἰς τὴν τότε Κεντρικὴν Διαχείρισιν, τὴν Δημαρχίαν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς δημοτικῆς σωτηρίας. Ἐκεῖ δὲ ὑπῆρχον ἐπίσης οἱ τόμοι καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν τῷ πρώην Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ δωμάτιον ἐνθα ταῦτα πάντα ἐναπετέθησαν ἐκλείσθη διὰ κλειδῶς καὶ ἐσφραγίσθη ἐνώπιον τῶν οἰκείων γραμματέων.

Δεμάτιον. Ἀριθ. 109 Mun. κ.τ.λ. Carte Diverse 1797—1798. Θέσπισμα τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ Κερκύρας ἀπὸ 3 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ'. (Ὀκτωβ. 1798) διορίζον ἀντὶ τοῦ Βιβλιοφύλακος Μαρμορᾶ τὸν πολίτην Ῥουσκόνην ἀπλοῦν φύλακα (gardien) τῆς Βιβλιοθήκης. — Ἀκόμα. Ἐγγραφοὶ ἀπὸ 6 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ' δι' οὗ ὁ Ῥουσκόνης ἀναγγέλλει πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως Κερκύρας ὅτι παρέλαβε παρὰ τοῦ Μαρμορᾶ τὸν Βιβλιοφύλακα.

Ἄλλ' αἱ καθ' ἡμέραν παρουσιαζόμεναι αἰτήσεις περι ἀντιγράφων ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν δὲν ἐπέτρεπον νὰ μείνωσιν οὕτως ἐγκλειστα τ' ἀρχεῖα ἐκεῖνα. Ὅθεν διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1799 ὀρισμοῦ, διαβρίθῃ ὁ Σπυρίδων Γαλλιέλος Ἀρχιεπιφύλαξ οὐχὶ μόνον τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι ἐγκλειστῷ δωματίῳ βιβλίων, δεσμίδων καὶ ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ ἐλείπων ἄτινα ἐν αὐτῷ δὲν ἐναπετέθησαν, σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ τῶν τόμων καὶ λοιπῶν ἐγγράφων ἄτινα εὐρίσκονται ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ πρώην ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως τουτέστε τῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐριανόλους δικαστὰς (Giudici annali) ἐπὶ τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως ὡς ἐπίσης πάντων τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων συναλλαγματικῶν καὶ ἄλλων, τόσον ἐλευθέρων ὅσον ὑπὸ κατάσχεσιν, ἄτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως, ἐφείλοντο τοῦ ὡς εἴρηται διοριζομένου νὰ παραλάβῃ πάντα ταῦτα παρὰ τῶν οἰκειῶν γραμματέων δι' ἀκριβοῦς ἀπογραφῆς κατατετησομένης ἐκ τῆς Καγκελλαρίας τῆς ταῦτα ὀριζούσης Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας, χορηγουμένου δὲ, διὰ τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων τούτων, τοῦ μικροῦ δωματίου τοῦ χρησιμεύοντος ποτὲ ὡς Πραϊτωρικῆς ἀντικαγκελλαρίας, ὑπὸ τὸ παλάτιον τῶν πρώην Βασιλέων. Ὁφείλει δὲ ὁ ῥηθείς Γαλλιέλος, ὡς ἀρχιεπιφύλαξ, νὰ ἐξάγῃ πάντα τὰ αἰτούμενα ἀντίγραφα καὶ νὰ συντάττῃ τὰς εἰς τὰ μέρη δεούσας πράξεις, ἀπολαμβάνων διὰ ταῦτα τὰς ἐπὶ Βενετοκρατίας ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπιφυλάκων εἰσπραττομένας ἀμοιβάς. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἰδοποιήθησαν οἱ οἰκεῖοι πρώην γραμματεῖς περὶ τῆς ὀρισθησομένης ἡμέρας, ὅπως ἀνοιχθῇ τὸ ῥηθὲν δωμάτιον καὶ γίνῃ ἡ παράδοσις. Ἐν τέλει δὲ λέγεται, ὅτι τὰ ἐπιλοιπα βιβλία καὶ ἐγγραφα, ἄτινα ἀνήκον εἰς τὴν πόλιν θέλουσι μείνει εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ παρόντος Καγκελλαρίου τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ὅστις θέλει φροντίσῃ νὰ συνάξῃ ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ τὰ ἐγγραφα τ' ἀνήκοντα εἰς τὰς ἐπὶ Γάλλων Ἀρχῆς Κεντρικῆν καὶ Δημοσίας Σωτηρίας καὶ Δημαρχίαν, δηλαδὴ ὅσα ἠδυνήθη νὰ εὑρῇ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως. ¹

Ταῦτα ἀπαντῶμεν ἀφορῶντα εἰς τὸ παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως Κερκύρας, εἰς τὸν μνησθέντα Ὅρισμὸν τῆς 11 Ἰουνίου 1799. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν θετικῶς ὅτι τὰ εἰς τὸ πρώην Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως ἀνήκοντα βιβλία καὶ ἐγγραφα τῶν ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐνιαυσίων δικαστῶν εὐρίσκοντο εἰσέτι ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ αὐτοῦ πρώην Ἀρχιεπιφυλακείου ταῦτα δὲ μετὰ ἄλλα ἐγγραφα ὕλης, φρονουμένη, δικανικῆς, εὐρισκόμενα ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως, παρεδίδοντο εἰς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον τὸν συγχρόνως διορισθέντα Ἀρχιεπιφύλακα τῶν παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν συνα-

¹ Δεμάτιον. Ἀριθ. 117. Ἀριθ. 2. Terzo. Depulazione e Presidenza di Corfù. I Libro Terminazioni (φυλλ. 7, 8 καὶ 9.)

χθέντων, ὡς εἶδαμεν εἰς ἐν τῶν ἰσογειῶν δωματίων τοῦ δημοσίου παλατίου, καὶ ἐχορηγεῖτο διὰ τὴν φύλαξιν καὶ ἐναπόθεσιν τῶν αὐτῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων, τὸ μικρὸν δωμάτιον τὸ χρησιμεῦον ποτὲ ὡς Πραϊτωρικῆ ἀντικαγκελλαρία ὑπὸ τὸ παλάτιον τοῦ πρώην Βασιλέου. ¹ Τὰ δὲ λοιπὰ βιβλία καὶ ἐγγραφα τὰ ὅποια ἀνήκον εἰς τὴν πόλιν ἀφίοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καγκελλαρίου τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας, ὅστις ὑπῆρξεν φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Οὗτος δὲ ἦτο αὐτὸς ὁ ἐπανειλημμένως μνησθείς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς, ὁ πρώην Καγκελλάριος τῆς Πόλεως ἐπὶ Βενετοκρατίας ὁ καὶ ἄρα τῆ ἐξῴσει τῶν Γάλλων Καγκελλάριος χρηματίσας τῆς τότε Προσωρινῆς ἐξαμελοῦς Ἐπιτροπῆς. ² Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ εἰς τοῦτον ἐμπιστευόμενα βιβλία καὶ ἐγγραφα ἦσαν κυρίως οἱ Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ τ' ἄλλα τὰ εἰς τὴν πρώην Καγκελλαρίαν τῆς πόλεως ἀνήκοντα, τὰ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀμέσως σχετιζόμενα, τὰ κυρίως ἀποτελοῦντα τὸ παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον αὐτῆς.

Ἀρμόζει δὲ νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ αὐτὸς Καλογεράς δι' ἑτέρου ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1799 Ὅρισμοῦ τῶν μνησθέντων Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων, ἐπεφορτίζετο ἐπίσης τὴν κατάρτισιν τῆς ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας συστηθείσης τότε νέας Χρυσῆς βίβλου, ἣτις ὡς ἀνανέωσις τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων πυρποληθείσης παλαιᾶς εὐλόγως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἔργον ἀνδρὸς ἔχοντος ἀνά χειρὰς τὰ κυριώτερα ἐγγραφα τοῦ παλαιοῦ Ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως. ³

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶδομεν θετικῶς ὅτι τὰ βιβλία τῶν ἐνιαυσίων δικαστῶν ὑπάρχοντα εἰσέτι καὶ μετὰ τὴν ἐξῴσιν τῶν Γάλλων εἰς τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ πρώην Βασιλέου παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ ἄλλα εἰς τὴν αὐτόθι Καγκελλαρίαν ταύτης, ἐναπετέθησαν εἰς ἐν δωμάτιον τοῦ αὐτοῦ Παλατίου. Ἄλλ' ἂν καὶ οὐδὲν λέγεται ποῦ ἐτέθησαν τ' ἄλλα βιβλία τῆς πόλεως τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς τὸν Γεώργιον Ἰωάννην Βαπτιστῆν Καλογεράν, ὡς τότε Καγκελλάριον τῆς προϊσταμένης τῶν ἐγχωρίων πραγμάτων Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας τοῦ Ἑλλάσσανος Συμβουλίου Κερκύρας, ἣτις εἶχε

¹ Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὡς πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον ὅτι τῆ 22 Ἰουλίου 1799 διαβρίθῃ Ἀρχιεπιφύλαξ τῶν Ποινικῶν καὶ Ἀστυκῶν Πράξεων τοῦ πρώην Δικαστηρίου τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ (Foro ex Prefettizio). Τῆ 7 Σεπτ. διατάττετο νὰ ἐτελέσῃ τὴν διάδοσιν καὶ παραλαβὴν τούτων ἐκ τῶν μερῶν ὅπου ἦσαν. (Δεμάτιον. Ἀριθ. 119. No. 4 Depntaz. e Presid. di Corfù Βιβλ. ἀριθ. 20. Mandati del 1799 al 1801 φυλλ. 1.) Τῆ δὲ 14 Αὐγούστου 1800 ἡ αὐτὴ Ἀρχὴ, ὡς Ἀρχιεπιφύλακα ὑπ' αὐτῆς ἐκλελεγμένον παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὰ εἰς ἄλλας δημοσίας ἀνάγκας προωρισμένα δωμάτια, ὅπου ὑπῆρχον τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευμένα βιβλία καὶ μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς ἐν δωμάτιον ἐν τῇ ὄρῳ τῶν πρώην Παλατίου τοῦ Βασιλέου τὸ ἤδη ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθέν. (Αὐτόθι φυλλ. 29) Ἄδηλον ἂν προέκειτο περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην Ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως ἢ μόνον περὶ τῶν ἄλλων.

² Δεμάτιον. Ἀριθ. 117. ἀριθ. 2 Terzo ὡς ἄνω. Ἀναφορὰ τοῦ Γ. Ι. Β. Καλογερά.

τὴν ἔδραν τῆς ἐν τῷ πρώτῳ Λατινικῷ Ἀρχιεπισκοπεῖω τῷ ἐπὶ Δημοκρατικῶν Γάλλων μετατραπέντι εἰς οἰκῆμα τῆς Κοινότητος τῷ τότε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας δημοσίῳ παλατίῳ λεγομένῳ, ἦτο ἐπόμεινον νὰ τηρῶνται καὶ ταῦτα παρὰ τῆ αὐτῆ Ἐπιτροπείᾳ καὶ Προεδρείᾳ ἐν τῷ οἰκίῳ ἐκεῖνῳ, ὡς ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἐγγύριον Διοίκησιν, οἰαδήποτε ἂν ὑπῆρχεν ἡ ἐπωνυμία καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτῆς, εἴτε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, εἴτε ἐπὶ τῆς ταύτης μετ' ὀλίγα ἔτη διαδεξαμένης δεσποτίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων. Σημειωτέον δὲ ὡς πρὸς τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ὅτι ἕτερος ὁρισμὸς τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἐλάσσονος Συμβουλίου ὑπὸ χρονίαν 15 Ἰουλίου 1799 ἀφορῶν καὶ οὗτος εἰς τὴν διέσωσιν τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Κυβερνήσεως εὐρεθέντων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐγγράφων, δέχεται τὴν πρότασιν ἐτέρου Ἰωάννου Κκαλογεῶν Κκαγκελλαρίου τοῦ Κκακουργιοδικείου προσενηχθέντος ἀνευ ἀξιώσεως ἀμοιβῆς νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα, διαλογήσῃ καὶ κατατάξῃ αὐτὰ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εὐρέσεως πάσης πράξεως ἀναγκαίας εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὅπως ἐν τάξει αὐτὰ κατατεθῶσιν ἐν τῇ Κκαγκελλαρίᾳ τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων.¹ Καὶ ἐντεῦθεν αὐξάνει ἡ πιθανότης ὅτι καὶ τὰ εἰς τὸν Γεώργιον Ἰωάννην Βαπτιστὴν Κκαλογεῶν ἐμπιστευθέντα βιβλία καὶ ἐγγράφα τῆς πόλεως ἐναπετέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ οἰκίῳ τῆς τότε προϊσταμένης Ἐγγυρίου Ἀρχῆς τῆς Κερκύρας. Ἐκεῖ δὲ ἔπρεπε νὰ μένωσιν, ἐκτὸς ἂν οὗτος, ὅστις ἐγένετο βραδύτερον καὶ φύλαξ τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, μὴ ἐτήρησε μετὰ τούτων καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντα παλαιὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τῆς πόλεως ἕως καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ αὐτὰ περιώσας.

Θέλουμεν προσθήσῃ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὰς συμβάσας ἐμφυλίου ταραχῆς ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἕνεκα τοῦ Ἀριστοκρατικοῦ αὐτῆς Συντάγματος, καθ' ἃς ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον συνεκροτήθῃ ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπεία τῆς Πόλεως τῶν προαστίων καὶ τῶν κωμῶν τῆς Κερκύρας, ἦτις ἀπὸ τῆς 16 Νοεμβρίου 1801 κατέλαβεν ἐπὶ ὀλίγους μῆνας τὴν θέσιν τῶν προηγουμένων Ἐγγυρίων Ἀρχῶν, μεχρι μηνὸς Μαρτίου 1802, αὐτὸς ὁ Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Κκαλογεῶν, δι' ἀναφορᾶς προσαχθείσης τῇ 24 Ἰανουαρίου 1802 πρὸς τὴν Προεδρίαν τῆς αὐτῆς Γενικῆς Ἐπιτροπείας, ὡς διαταχθεὶς νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν λαμπάδα καὶ τὸ μελανοδοχεῖον, ἅτινα ὑπετίθετο ὅτι εἶχεν εἰσέτι εἰς χεῖράς του, ὡς ὑπάρξας ἐπὶ Βενετοκρατίας Κκαγκελλάριος τῆς πόλεως, ἀπολογούμενος ὅτι εἶχεν ἤδη παραδώσῃ ταῦτα εἰς τὴν ἐν ἔτει 1797 καθεστηκυῖαν ἐπὶ Γάλλων Ἀρχὴν ἐπέλεγε: «Ἡ τιμιότης σας ἤξυερετε μὲ ποῖαν θερμότητα ἐνήργησα τὰς προσταγὰς σας ἵνα ἐγχειρίσω εὐθὺς ὅ,τι εἶχα εἰς χεῖράς μου ταύτην τὴν ὑστέραν φορᾶν.»² Διὰ τῶν ἐκ-

¹ Αὐτόθι: φ. 18.

² Δεμάτιον ἀριθ. 127. Atteggio dell' Onoranda Generale Deputazione di Confù—No 14.

φράσεων αὐτῶν, ἀνιτίτεται οὗτος γενομένην τινὰ παράδοσιν ἐγγράφων ἢ μᾶλλον πραγμάτων εἰς χεῖράς του εὐρεθέντων ὡς πρώην Κκαγκελλαρίου τῆς πόλεως; Ὅπως δὴποτε, ἡ γενομένη αὐτῇ πρόσκλησις εἰς τὸν Κκαλογεῶν, ἔχει μίαν σχέσιν πρὸς τὸ Παλαιὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως, καθ' ὃ μαρτυροῦσα ὅτι οὗτος εἰσέτι καὶ τότε ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχων εἰς χεῖράς του πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπὶ Βενετῶν Κκαγκελλαρίαν τῆς πόλεως, ὅπερ ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον τὴν ἡμετέραν γνώμην ὅτι αὐτὸς ἦτο πράγματι ὁ κάτοχος τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου.

Δ'.

Διάδοχοι τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ῥωσικῆς κατοχῆς ἐπῆλθον ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἐν Τιλσίτ εἰρήνην, οἱ αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι ὧν τὰ πρῶτα τάγματα ἀφικνοῦντο εἰς Κερκυραν τῇ 7 Αὐγούστου 1807 καὶ τῇ 13 ὁ Ἀρχιστρατήγος αὐτῶν. Εὐθὺς δὲ τῇ 14)26 Αὐγούστου ἡ Ἑπτανησιακὴ Γερουσία ἐφάνερον πρὸς τοὺς κατοίκους τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν καὶ δι' ἐτέρας αὐτῆς προκηρύξας τῇ 23 Αὐγούστου) 4 Σεπτεμβρίου ἀνήγγελλε τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου καὶ Γενικοῦ Κυβερνήτου Κερκύρας καὶ ἐξαρτωμένων χωρῶν Καίσαρος Βερδιέ, ἐπιδοθεῖσαν αὐτῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων καὶ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας Ναπολέοντος Α'. ὑπὸ χρονίαν α. Σεπτεμβρίου 1807 Ε. Ν. Προσωρινὴν Διοργάνωσιν καθ' ἣν ἡ Ἑπτανήσος Πολιτεία περιελαμβάνετο εἰς τὰς ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπαγομένας Κυβερνήσεις.¹

Περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας σημαντικὸν μέρος τῶν ἐγγράφων τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου τῆς πόλεως, ἦτοι οἱ Τόμοι τῶν δικηφόρων ἀντικειμένων, τὸ λεγόμενον Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου καὶ αἱ πρεσβεῖαι εὐρέθησαν ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὅπως οὖν συγκεχυμένα καὶ ἐπεφορτίσθη τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1807, ὑπὸ τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ Γενικῆς Ἀστυνομίας Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας νὰ συνάξῃ καὶ διασώσῃ αὐτὰ, αὐτὸς ὁ πρώην Κκαγκελλάριος Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Κκαλογεῶν ὅπερ αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν δὲν φαίνεται οὗτος κατὰ τὴν τεταραγμένην ἐκείνην περίοδον τῶν Κυβερνητικῶν τῆς Ἑπτανήσου μεταβολῶν ὅπως παύσας τοῦ νὰ ἐπιμε-

Terzo. Filze No 7. Memorie da 4 Nov. 1801[12 Feb. 1802. φ. 199. Ἡ ἐν τῇ Δέσμῃ ταύτῃ εἰρικομένη ἀναφορὰ τοῦ Γ. Ι. Β. Κκαλογεῶν, περὶ ἧς ὁ λόγος, φέρει χρονίαν 1801. 22 Ἰανουαρίου. Ἄλλ' ἡ σημείωσις τοῦ ἔτους εἶναι προδήλως γραφικὸν λάθος, διότι ἡ Ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀποπέμπεται δὲν ὑπῆρχεν ἰδρυμένη εἰμὴ ἀπὸ Νοεμβρίου 1801. Διὸ πραγματικὴν χρονίαν παραδεχόμεθα τὴν 22 Ἰανουαρίου 1802.

¹ Le Tre Costituzioni (1800, 1803, 1817) delle Sette Isole Ionie ed i relativi documenti. Confù Tipografia Mercurio 1849. σελ. 121, μέχρις 125.

Χρονικὸν Ν. Ἀρλίου τοῦ ἐκδοθέν ὑπὸ Ν. Β. Μάνεση. Σελ. 105. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀναχωρούντων Ῥώσων εἰς τοὺς Γάλλους παράδοσις τῆς Κερκύρας ἐτελειούτο τὴν 16 Σεπτ. 1807.

λήται καὶ ἐπιτηρῆ τὰ ἔκπαλαι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπαγόμενα ἔγγραφα τῆς πρώην Καγκελλαρίας τῆς πόλεως, τουτέστι τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου αὐτῆς. Καὶ ἡ περίστασις τῆς ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ἐν ἔτει 1807 εὐρέσεως τῶν βιβλίων τῆς πόλεως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἐκεῖ ἐτηροῦντο ταῦτα καὶ προηγουμένως παρὰ τῆ ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας προϊστάμενῃ Ἀρχῇ τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως Κερκύρας.

Ἄλλ' ὀλίγον διετέλεσεν ἐν τῷ οἰκήματι ἐκείνῳ ὁ ἄμικ τῆ ἐλεύσει τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων διορισθεὶς Διαχειριστῆς Κερκύρας (Amministratore di Corfù) τουτέστι προϊστάμενος τῆς ἐγχωρίου Διοικήσεως Στυλικῶν Βλασσόπουλος, ὁ καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ἑλλήνων ἐξακολούθησας τοιοῦτος. Ἀναφέρει οὗτος πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τῆ 26 Ἰανουαρίου 1808, ὅτι τὸ γραφεῖόν του μετατέθη ἐκ τοῦ Δημοσίου Παλατίου, εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Πολίτη.¹ Ἰδίως δὲ περὶ τοῦ παρὰ τῆ Διαχειρίσει αὐτοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ποιούμενος λόγον τῆ 7 Μαρτίου αὐτοῦ ἔτους, γράφει πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου ὅτι «τοιαύτη εἶναι ἡ ἀτάξια τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου, ὥστε πρὸς εὐρεσιν οἰουδήποτε ἐγγράφου δέον νὰ ἐξετασθῶσι πᾶσαι αἱ πράξεις τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων.»²

Ταῦτα ἐξηγοῦσι πιθανῶς διὰ τί ἐν ἔτει 1807 τὰ ἔγγραφα τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τὰ εὐρεθέντα ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὅπως οὖν συγκεχυμένα, ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὸν μνησθέντα ἀρχαῖον Καγκελλάριον τῆς πόλεως, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ἀποδεδειγμένως εὐρίσκεται κάτοχος αὐτῶν ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1807, μέχρι τῆς μεθ' ἱκανὰ ἔτη ἐναποθέσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Προστασίαν Ἰονίου Κράτους ἀνακαινισθὲν Τοπικὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον Κερκύρας.

Ε΄.

Πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ἡμετέρου θέματος διὰ βραχείας παρεκβάσεως θέλομεν σημειώσῃ ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ ὅτι ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας ὑπῆρχεν ἤδη ἐν Κερκύρα καὶ ἐν Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ προηγουμένως ἐπὶ Βενετοκρατίας τὸ τῆς ὑπερτάτης ἐν ταῖς νήσοις Βενετικῆς Ἀρχῆς τὸ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ Ἀρχαιοφυλακεῖον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης εἴτε τῶν τῆς Ἀνατολῆς νήσων λεγομένου. Ἄδηλὰ εἰσι τὰ κατὰ τὴν εἰκοσάμηνον κυριαρχίαν τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων, ὧν ἡ ἐπὶ τῶν ἑπτὰ Νήσων ὑπερτάτη Ἀρχὴ ἦτο κυρίως στρατιωτικὴ. Ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολι-

¹ Δελτίον ἀριθ. 30 Amministratore Sr. D. Vlassopulo. Registro 1mo Dispacci ai tre Sig. Secretarii Σελ. 97.

² Ἀδελφ. Registro II Dispacci a S. E. il Presidente del Senato delle Sette Isole Σελ. 20.

τείας βλέπομεν τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας μνημονεύμενον ἐν ἐπισήμῳ τινὶ ἐγγράφῳ ὑπὸ χρονίαν 11 Ὀκτωβρίου 1804 τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας Ἰω. Καποδιστρίου, τοῦ μετὰ ταῦτα ἀοιδίμου καὶ πολυκλαύστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἐκεῖνο δὲ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας εἴτε τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, δίδει ἐπισημοτέραν καθιέρωσιν καὶ διοργανώσιν, ὁ κατὰ τὴν 3 Ἰανουαρίου 1807 ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Νομοθετικοῦ Σώματος Ὁργανικὸς νόμος περὶ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

Διαλαμβάνει ὁ Νόμος ἐκεῖνος ἐν ἀρθρῳ 16. ὅτι ὑπάρχει Γενικὸς Ἀρχαιοφύλαξ, ἐκλεγόμενος παρὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς, ὅστις φυλάττει ἅπαντα τὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν εἰς αὐτὸν παραδιδόμενα καὶ παραλαμβάνει ἐπίσης καὶ φυλάττει τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῶν προηγουμένων Διοικήσεων τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἀρχῆς. Ὅριζει δὲ ὁ νόμος αὐτὸς (ἐν ἀρθρῳ 17.) ὅτι ἰδιαιτέρον Ἀρχαιοφυλακεῖον φυλάττει τὰ ἔγγραφα τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς Πολιτείας, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ζένων Δυνάμεων, τὰς διαπραγματεύσεις, τὰς συνθήκας, τὴν ἐξωτερικὴν ἀλληλογραφίαν, ἣν ἡ Ἡγεμονικὴ Ἀρχὴ κρίνει ἀξίαν ἐπιζηλοτέρας περιφρουρήσεως, ὡσαύτως τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων καὶ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα ἐφ' ὧν οὗτοι στηρίζονται. Κλείεται δὲ διὰ τριῶν κλειδῶν, ὧν μίαν ἔχει ὁ Ἡγεμὼν, μίαν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργός καὶ μίαν ὁ Γενικὸς Ἀρχαιοφύλαξ.¹

Τούτου δὲ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τὴν ὑπαρξίν ἀνεγνώρισε καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους ἐν ἔτει 1817, ποιούμενον ῥητῶς λόγον τοῦ Ἀρχαιοφύλακος τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους.² Ἀλλὰ τὸ ἴδρυμα τοῦτο, τὸ γνωστὸν καὶ σήμερον ὡς Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἀνῆκον εἰς τὴν Γενικὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους, οὐδὲν ἔχει κοινὸν οὔτε μετὰ τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Πόλεως Κερκύρας, οὔτε μετὰ τοῦ νῦν Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου.

ΣΤ΄.

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἠνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Προστασίαν, τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817 ἀναγνωρίζει τὴν προγενεστέραν ὑπαρξίν τοῦ ἐγχωρίου Ἀρχαιοφυλακείου Κερκύρας, ὀρίζον εἰς τὰς περὶ τῶν Τοπικῶν Διοικήσεων διατάξεις, ὅτι ὁ τῆς Τοπικῆς διοικήσεως προϊστάμενος Ἐπαρχὸς ἐκάστης νήσου θέλει ἔχει ὑπ' αὐτὸν τὸν Ἀρχαιοφύλακα ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενον, τῆ ἐγκρίσει τῆς Γερουσίας καὶ ὄντα τῆς νήσου ἰθαγενῆ.³ Συμφώνως δὲ πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας διορίζεται ὁ πρῶτος

¹ Le Tre Costituzioni delle Isole Jonie. Σελ. 144, 146 καὶ 147.

² Κεφ. Γ'. Τμῆμ. γ'. ἀρθ. 23.

³ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817. Κεφ. Α'. Τμῆμ. Β'. ἀρθ. 4. Τμῆμ. Γ'. ἀρθ. 15.

Ἀρχαιοφύλαξ καὶ ἀναφαίνεται τὸ νῦν Τοπικὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον ἐν ἔτει 1818, τὸ ὁποῖον ἐγκατεστάθη τότε παρὰ τῷ Ἐπαρχεῖῳ Κερκύρας, ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως οἰκίᾳ τῶν Κομήτων Φλαμπουράρη, πρώην οἰκίᾳ Κομπίτη, ἐν ἣ συνάγονται τὰ ἔγγραφα τῶν πρώην διαφόρων ἐπὶ Γάλλων καὶ Ῥώσων διοικήσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1799, ἅτινα ὑπῆρχον παρὰ τῇ Γραμματεῖᾳ τοῦ πρώην Διοικητοῦ Κερκύρας Στυλιανοῦ Βλασοπούλου. ¹ Τότε δὲ ὁ μνηστὴς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς ἐν ἔτει 1819 χρηματίσας τῆς ὑποφύλαξ (vice custode) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ὧν προηγουμένως εἶχεν ὑπάρξει καὶ φύλαξ, παρίσταται ἀρχόμενος τῆς παραδόσεως τῶν παρ' αὐτῷ Συμβολαιογραφικῶν Πράξεων πρὸς τὸν τότε τοπικὸν Ἀρχαιοφύλακα Σπυρίδωνα Βαρλάμ. ² Ἐν ἔτει δὲ 1822 τῇ 5 Αὐγούστου ὡς πρώην Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐτελεῖ τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀρχαιοφύλακα παράδοσιν τῶν Τόμων οἵτινες ὑπῆρχον ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς πόλεως διὰ τακτικοῦ καταλόγου, μετ' ὧν παραδίδει καὶ τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τὸ ἐπικαλούμενον χρυσόβουλλον, ἅτινα πάντα ἐσώζοντο παρ' αὐτῷ. ³ Ἐν ἔτει δὲ 1825 κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ ὑπὸ χρονίαν 25 Ἰουλίου Κυβερνητικῆς πράξεως, δημοσιευσεῖσθαι τῇ 5 Αὐγούστου, ἣτις διέταξε τὴν εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον προσαγωγὴν τῶν παρὰ ἰδιώταις ὑπαρχόντων δημοσίων ἐμγράφων ἵνα κατατεθῶσιν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ, ὁ αὐτὸς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς δι' ἀναφορᾶς προσαχθεῖσθαι τῇ 20 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Ἐπαρχον Κερκύρας παρυσίαζεν ἕτερα ἔγγραφα, ἅτινα ἤθελε νὰ παραδώσῃ. Καθ' ἃ δὲ ἐξέθετεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ ἀκριβῶς διελαμβάνοντο ἐν τῇ κεφαλίδι τοῦ προσαγομένου καταλόγου ὅστις ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1825, τὰ ἔγγραφα ἐσῆλκον ἀνήκον εἰς τὸ πρώην Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ συνεπεῖα τῆς ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου 1807 διαταγῆς τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς Γενικῆς Ἀστυνομίας Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας ⁴, εἶχε διατώσει αὐτὰ ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ Δημοσίου Παλατίου ὅπου ἦσαν διεσκορπισμένα μετὰ πολλῶν ἄλλων ἅτινα ἤδη παρέδωκεν, εἰς τὸν τότε Ἀρχαιοφύλακα νῦν δὲ Γραμματέα τοῦ Ἐπαρχείου Σπυρίδωνα Βαρλάμ. Ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ βιβλία τῶν Πρεσβειῶν καὶ ἄλλα τινά. Καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέρος τοῦ πρώην

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 2289. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale e addetto alla Revisione de' Notaj. Registro Lettere, 26 Febb. 1818.

² Αὐτόθι. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἐπαρχον 7 Μαΐου 1819.

³ Δεμάτιον ἀριθ. 97 Inventarii di Documenti consegnati in Archivio delle differenti Autorità in diverse epoche.

⁴ Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 28 ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου 1825 Πρακτικῷ τοῦ Ἐπαρχου ἡ χρονία τῆς διαταγῆς ταύτης φέρεται 12 Νοεμβρίου 1807. Θεωρουμένως ἀκριβῆ τὴν χρονίαν 12 Σεπτεμβρίου 1807, ἣν μνημονεῖ ὁ Κατάλογος, ὡς ἐπίσης τὸ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1825 ἔγγραφο τοῦ Ἐπαρχου ὑπ' ἀριθ. 273, διαβιβάζοντος πρὸς τὴν Γερουσίαν τὸν ῥηθέντα Κατάλογον.

Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως, παραδοθὲν τακτικῶς τῇ 4. Νοεμβρίου 1825 ὑπὸ τοῦ πρώην Καγκελλαρίου αὐτῆς εἰς τὸν τότε Γραμματέα τοῦ Ἐπαρχείου Σπυρίδωνα Βαρλάμ, συνεπεῖα τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποφάσεων τῆς Γερουσίας τῇ 8)20 Ἀπριλίου 1826, παρεδόθη παρὰ τοῦ ῥηθέντος Γραμματέως εἰς τὸν Ἀρχαιοφύλακα Ἰωάννην Κασιμάτην, ὅστις παρὰ πόδα τῆς γενομένης αὐτῷ παραδόσεως διαδήλοι ὅτι πρόκειται νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἤδη ἐν τῷ Δημοσίῳ Ἀρχαιοφυλακείῳ εὑρισκομένων, ἅτινα ἀνήκον εἰς τὸ πρώην Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως, οὕτως ἐπίσης ὁ ῥηθεὶς Καλογεράς εἶχε πραγματοποιήσῃ τὴν παράδοσιν. ¹

Ἐντεῦθεν ὅπως δῆποτε προκύπτει θετικῶς ὅτι μέχρι τῆς εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον παραδόσεως καὶ ἐν τῷ νῦν Ἀρχαιοφυλακείῳ καταθέσεως ἀπάντων τῶν μνησθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην Ἀρχαιοφυλακεῖου τῆς πόλεως, πρῶτον μὲν τῶν τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ τοῦ λεγομένου βιβλίου τοῦ Χρυσόβουλλου, ἔπειτα δὲ τῶν τομιδίων τῶν Πρεσβειῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς συγκαταλογιζομένων, εἰς τὴν διάσωσιν καὶ διατήρησιν αὐτῶν οὐσιωδῶς συνέτεινεν ὁ τελευταῖος Καγκελλάριος τῆς πόλεως Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς. Προκύπτει δ' ἐπίσης ἐντεῦθεν τὸ κυριώτατον ὅτι, ἀπὸ τοῦδε τὸ ἐπὶ Βενετοκρατίας Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως συνταυτίζεται πληρέστατα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, κατὰ φυσικὴν διαδοχὴν πηγάσαντος τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου Κερκύρας.

Ζ'

Τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν ἔτει 1818 Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου ὅπερ ὡς εἴπομεν, ἐγκατεστάθη παρὰ τῷ Ἐπαρχεῖῳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Φλαμπουράρη κειμένη κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως, καὶ τῶν συνηγμένων ἤδη ἐν αὐτῷ ἐγγράφων ἐκ τῶν διαφόρων προὑπαρχόντων τμημάτων Ἀρχαιοφυλακειῶν ἰδοῦ πῶς ἐξεικονίζει, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1818, γράφων πρὸς τὸν Ἐπαρχον Κερκύρας, ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὑπόρρημα Τοπικοῦ Ἀρχαιοφύλακος Σπυρίδων Βαρλάμ.

«Ἀπασῶν, λέγει, τῶν πραξολογιῶν ἡ κατάστασις δὲν εἶναι οἷα ἔπρεπε, πλεῖστα δεμάτια χαρτίων ἀπαιτεῖται ἐπειγόντως νὰ τακτοποιηθῶσιν εἰς δε-

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 97. Inventarii di Documenti consegnati in Archivio κ.τ.λ. Κατάλογος 20 Αὐγούστου 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 255. Reggenza Pres. Cav. Stamo Calichipulo. Registro 3 Processi Verballi. Πρακτικὸν ἀριθ. 28 τῆς 29 Σεπτ. 1825. Πρακτ. ἀριθ. 65 τῆς 5 Δεκεμβρίου 1825 καὶ ἀριθ. 352 τῆς 30 Μαρτίου 1826.

Δεμάτιον ἀριθ. 256 Reggenza ὡς ἄνω Reggisti Lettere ed Uffizi al Senato ἀριθ. 273 ἔγγραφο 5 Δεκ. 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 253. Reggenza ὡς ἄνω. Lettere ed Uffizi della Reggenza ad autorità diverse. Λοιπ. 48 ἐπιστολὴ 5 Αὐγούστου 1825 πρὸς τοὺς τότε Ἀστυνόμους.

σμιδάς· τὸ οἶκημα δὲ ὅπου ὑπάρχουσιν εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτὸ ὑπαρχόντων μαγειρείων ἐν ὑπαίθρῳ (focolai) καὶ τοῦ ἀπὸ τούτων ἀναπνευομένου καπνοῦ, διὰ τὴν παλαιότητα τοῦ κτιρίου καὶ διὰ τὴν ὀλίγην στερεότητα τῶν θυρῶν καὶ τῶν κλείδων. Εἰς ταῦτα δὲ πάντα προσθετέον τὴν ἔλλειψιν ἐρμαρίων πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἐγγράφων». Ὑποβάλλει ἐν τέλει τὴν ἀνάγκην ἀλλαγῆς οἰκήματος καὶ ἀποκτήσεως ἐρμαρίων, τραπεζῶν καὶ μελανοδοχείων, προκειμένου περὶ Ἀρχειοφυλακείου ὄντος ἐν τῇ συστάσει αὐτοῦ, ἔνθα μέλλουσι τὰ συναχθῶσιν ὁμοῦ ἅπαντα τὰ διάφορα τμήματα Ἀρχειοφυλακείων τῆς πόλεως τῶν ὁποίων γνωστὴ ὑπάρχει εἰς τε τὴν Γερουσίαν καὶ τὸν Ἐπαρχον, ἢ κατάστασις καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐτηροῦντο τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα ἐξ ὧν κρέμαται ἡ τύχη πολλῶν οἰκογενειῶν. ¹

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818. μέχρι τοῦ ἔτους 1833 μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἀσχολία τοῦ τε μνησθέντος Ἀρχειοφύλακος, καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1823 κατὰ μῆνα Μάρτιον διεδεχθέντος αὐτὸν ἐπιμελοῦς καὶ φιλοπόνου Ἰωάννου Κασσιμάτη. ² Διὰ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πληθὺν τῶν εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον συγχομιζομένων παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν προηγουμένων ἐγγωρίων πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν δικαστηρίων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ συνενώσεως τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ἄτινα ἐπὶ Βενετοκρατίας ἀπετέλουν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, ἰδιαιτέρον Ἀρχειοφυλακεῖον τὴν λεγομένην φυλακὴν (Custodia) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων. Ὁ Ἀρχειοφύλαξ Κασσιμάτης εἶχε παραλάβει παρὰ τοῦ προκατόχου του ἐν ἔτει 1823 μὴν Μαρτίῳ 17303 βιβλία ἀπαρτίζοντα τὰς πραξολογίας 579 Συμβολαιογράφων. Μετὰ ταῦτα δὲ συνεπεῖχ τῆς 35ης πράξεως τῆς Δευτέρας Περιόδου τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου (14 Μαρτίου 1825) κανονιζούσης τὰ κατὰ τοὺς Συμβολαιογράφους, καθ' ἣν αἱ Πραξολογίαι πάντων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων δὲν ἠδύναντο νὰ μένωσι πλέον παρ' ἰδιώταις, ἀλλὰ νὰ κατατεθῶσιν εἰς ἴδιον Ἀρχειοφυλακεῖον παρὰ τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐκείνης νήσου, παρέλαβεν οὗτος ἑτέρας 42 πραξολογίας, ἧτοι ἕτερα βιβλία 1370, ὡς ἅπαντα ταῦτα ἀναφέρει πρὸς τὸν Ἐπαρχον εἰς τὸ λεπτομερὲς ὑπόμνημά του ὑπὸ χρονίαν 2 Νοεμβρίου 1826. ³ Ἐν τῷ ὑπομνήματι ἐκεῖνῳ μνημονεύεται ἅπαν τὸ τότε περιεχόμενον ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ, εἰς ὃ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, ἐγένετο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἢ παραδόσις τῶν εἰς χεῖρας πλείστων, ὡς εἴπομεν, περιωθέντων παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν Ἀρχειοφυλακείων τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, ὡς περ

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale κ.τ.λ. Registro lettere. Ἐπιστολὴ 26 Φεβρ. 1818.

² Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassimati Archivista Locale addetto anche alla Revisione dei Notaj.

³ Δεμάτιον ἀριθ. 2291 Registro Lettere.

καὶ τῶν Τόμων τῶν δικόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως καὶ τῶν Πρεσβειῶν, ὡς εἴρηται. ¹

Πρὶν ἢ πρεσβῶμεν περαιτέρω, ὡς εἰς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Ἀρχειοφυλακείου διατάξεων, θέλουμεν σημειώσῃ ἐνταῦθα τὰ οὐσιωδέστερα τοῦ μέρους τῆς ἄνω μνησθείσης Κοινοβουλευτικῆς Πράξεως, ἀπὸ 14 Μαΐου 1825, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐναπόθεσιν τῶν Πραξολογιῶν τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, καθ' ὅσον τοῦτο ρυθμίζει τὸν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχειοφυλακεῖον προσηθέντα σπουδαῖον ἐκείνον κλάδον. ²

Τὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τῶν ἀποβιωσάντων Συμβολαιογράφων περιλαμβανονται εἰς ἐν ἐπὶ τούτῳ Ἀρχειοφυλακεῖον προσηρητημένον εἰς τὸ Τοπικὸν ἐκείνης νήσου, καὶ ἐμπεισιευμένον εἰς τὸν Τοπικὸν Ἀρχειοφύλακα ὑποχρεούμενον νὰ φυλάττῃ αὐτὰ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ τὰξει τοποθετημένα εἰς τὰς οἰκείας θέσεις κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀνευρίσκηται εὐκόλως πᾶσα πρᾶξις καὶ πᾶσα εἰδήσις τυχόν ζητουμένη. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πρέπει νὰ τηρῶνται δύο γενικοὶ Ἀλφάβητικοὶ Πίνακες, ὁ μὲν περιέχων τὰ ὀνόματα τῶν Συμβολαιογράφων, ὁ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν ταῖς παρ' ἐκείτῳ Συμβολαιογράφῳ πράξεσι συμβαλλομένων μερῶν. Ἐντὸς τριμηνίας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κανονισμοῦ τούτου ὑποχρεοῦνται ἅπαντες οἱ διάδοχοι εἴτε κληρονόμοι τῶν ἀποβιωσάντων Συμβολαιογράφων, ἢ πᾶν ἄλλο πρόσωπον ἢ σωματεῖον κατέχον οἰοῦντι ποτε δικαίωματι Συμβολαιογραφικὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα, νὰ προσαγάγωσιν αὐτὰ εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἐπὶ ἀποδείξει, ἐπὶ ποινῇ καταδιώξεως ποινικῆς καὶ κατὰ νόμον τιμωρίας διὰ τὴν ὑπεξήρεσιν ἢ ἀπόκρυψιν αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἀνατίθεται ἡ ἐκδοσις ἀντιγράφων ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ Πραξολογιῶν καθ' ὃν τρόπον γίνεται ὑπὸ τῶν Συμβολαιογράφων διὰ τὰς παρ' αὐτοῖς πράξεις.

Τοιαῦτα εἶναι αἱ τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐκείνης πράξεως κύρια διατάξεις, αἱ τὰ περὶ Συμβολαιογραφικῶν βιβλίων ρυθμίζονται, ὧν τὴν ἐκτέλεσιν κατὰ τὰ ἐνόντα πρῶτος ἀνέλαβεν ὁ τότε Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασσιμάτης, ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐπιπόνων ἐργασιῶν, διὰ τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ συνάθροισιν καὶ κατάταξιν παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἐγγράφων.

Ἐνῶ δ' Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασσιμάτης πρὸς τὴν 17 Δεκεμβρίου 1832 εἶχε προσβληθῆ ἐξ ἀποπληξίας, ἐξ ἧς μὴν Ἰανουαρίου ἐπιόντος ἔτους ἐτελεύτησε καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐξετέλει χρεὴν Ἀρχειοφύλακος ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 ἀρχαῖος τοῦ Ἀρχειοφυλακείου βοηθὸς Ἀθανάσιος Ἰατρᾶς, ἐγένετο πολὺ ἀκαίρως ἢ τοῦ καταστήματος μετακόμισις εἰς μίαν πτέρυγα τοῦ διὰ τοὺς Ἀρμωστάς καὶ τὴν γενικὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν νεοδημητού Παλατιοῦ τῶν Ἀγίων

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 97. Μνησθέν ἀνωτέρω.

² Πράξις 85, 14 Μαΐου 1825 τῆς Δευτέρας Βουλευτικῆς Περιόδου. Τίτλος 4. ἄρθρα 77, 78, 79, 80, 81, 82 καὶ 83.

Μιχαήλ και Γεωργίου, τήν παρά τόν κήπον, όπου βλέπομεν τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον ἤδη ἐγκατεστημένον τῇ 31 Ἰανουαρίου 1833, ὅτε εἶχε διορισθῆ Ἀρχαιοφύλαξ ὁ Κόμης Ἀνδρέας Θεοτόκης Ἀνδρουτσέλης, ὃν μετ' ὀλίγον διεδέχθη ὁ Σπυρίδων Παλλαδάς, ὅστις μετὰ τήν ὑπὸ τοῦ προκατόχου παράδοσιν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἀπὸ ἀ. Μαΐου 1833.

(Ἐπιστὰ τὸ τέλος)

N. T. ΒΟΥΓΑΡΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

VII. ΑΝΕΜΟΣΤΡΟΒΙΔΟΣ *

Ἀνεμοστρόβιλος· Ἀνεμογαζοῦδες· ἀνεμικαί. — Κακοποιὰ πνεύματα ἐν ἀνεμοστρόβιλῳ. — Διάβολος ἀνεμος. — Νεράιδες ἐν ἀνεμοστρόβιλῳ — Νεράιδες χορεύουσι. — Προσκύνησις καὶ προσαγορεύσεις κατὰ τὴν ὁδὸν ἀνεμοστρόβιλου. — Προσφοραὶ καὶ μειλιγματα. — Συνέπαρμα· ἀνεμος ψυχοπομπός. — Ἄρπυιαι. — Νυμφικὴ πομπὴ ἐναέριος. — Μανικὴ στρατιά.

Ἡ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῷ ταραχὴ, ἣν προκαλοῦσιν ἀντίπνοα πνεύματα, ἀποκαλεῖται διὰ λέξεων τῆς ἰδιώτιδος, αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν ἀνεμοτάραξις ἢ ἀνεμοταραχὴ, συνθεστάτα δὲ, διὰ λέξεως κοινοτάτης, ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νῦν ἀκουομένης, ἀνεμοζάλη, ἢ παραβλή- τέασι αἰ ἀρχαῖσι ζάλη ἢ ζάλος, τὸ ῥῆμα ζάλλω καὶ τὸ ἐπίθετον ζαλόεις. Ἰδιαιτάτα δὲ ἡ τῶν ἀνέμων συστροφή, ἢ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ στρόβιλος (καὶ ποιητικῶς στρόβος ἢ στρόμβος), καλεῖται ἀνεμοστρόβιλος, κατὰ παραφθορὰν δὲ ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος, ἀνεμοστρόβιλος.² Ὁ Δουκάγιος ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ παρατίθησιν ἐν μόνον παράδειγμα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω τύπων ἐκ Θεοφυλάκτου τοῦ ἱεροδιακόνου· «φοροῦνα μεγάλη ἐσηκώθη μετὰ ἀνεμον δυνατὸν καὶ ἀνεμοστρόβιλον καὶ ἐσύντριψε τὰ μονόζυλά τους.»

Κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος προέρχεται ἐκ δαιμονικῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ κακοποιὰ πνεύματα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐν Γορτυνίᾳ, τὰ τε ἐν τούτῳ πνεύματα, καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεμοστρόβι-

* Συνέχεια τοῦ προηγούμενου τεύχους.

1 Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassinai κ. τ. λ. Reggistro Lettere 2do. Δεμάτιον 2294. Atteggio del Conte Andrea Teotochi Andruzzellie Spiridione Pallada erano Archivisti Locali di Corfù. No 1. Lettere. Ὁ διορισμὸς τοῦ Παλλαδά ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Γερουσίας τῆς 1ης Μαρτίου 1833.

2 Οἱ τρεῖς τελευταῖοι τύποι ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐλ. Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη τ. II σ. 161.

λος ὀνομάζονται ἀνεμογαζοῦ, πληθ. ἀνεμογαζοῦδες.¹ Ἐν δὲ Μακεδονίᾳ, ἀνεμικαίς.² Ἐν Κορινθίᾳ, ὅπου τὴν στρογγύλην δίνην ἀνέμου καλοῦσι σαγαράκια (πινάκια), νομίζουσιν, ὅτι ἀκούουσιν εὐκρινῶς ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ τὰς φωνὰς καὶ τὴν ταραχὴν, ἣν ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· συγκαταλέγουσι δὲ καὶ τὸν ἀνεμοστρόβιλον μετὰ τῶν συρμῶν (οἱ συρμοί³), ὡς ἀποκαλεῖται ἡ δίοδος Στοιχειῶν ἢ φαντασμάτων, ἢ τὰ μέρη ὅπου ταῦτα ἐπιφαίνονται, καὶ νομίζουσιν, ὅτι ἡ κατάρρα πιάγει (εἰσκαούεται), καὶ παραχρῆμα πληροῦται, ἐκφωνομένη καθ' ἣν ὄραν πνέει ἀνεμοστρόβιλος. Κατὰ τινα κορινθιακὴν παράδοσιν, μήτηρ κκτηρῆτο μίαν φορὰν τὸ παιδίον τῆς· καὶ μίαν κακὴν γειτόνισσα, ὅτε κατόπιν ἐπέροναχεν μετὰ τὸν ἀνεμοστρόβιλον τὰ ἐξωτικά, τῆς ἐφώναζεν ἀμέτως. «Γειτόνισσα, γειτόνισσα, ἂν θέλῃς τώρα, νὰ καταρασθῆς τὸ παιδί σου, ποῦ εἶναι συρμοὶ καὶ θὰ πιάσῃ ἢ κατάρρα σου! — Μπα, ποῦ νὰ πέσουν τὰ μάτια σου καλλίτερα, ὅχι θὰ καταρσθῶ ἐγὼ τὸ παιδί μου!» ἀπεκρίθη ἡ μητέρα· καὶ τὰ μάτια τῆς κακῆς γειτόνισσας ἐχύθησαν ἀμέσως ἐκείνην τὴν στιγμήν.⁴

Ἐνεκ τῆς δοξασίας ταύτης, ὅτι ὁ Διάβολος προξενεῖ τοὺς ἀνεμοστρόβιλους, ἡ λέξις ἀνεμος εἶναι πολλάκις ἐν τῇ γλώττῃ τοῦ λαοῦ ταυτόσημος τῇ Διάβολος.⁵ Ἐν Κωμητῶν Λευκάδος, ὁ Διάβολος καλεῖται ἀνεμορπῆ (βιπὴ ἀνέμου) καὶ ἀνεμος⁶ «εἶναι τὸν ἀνέμου καὶ τοῦ γυροῦ του», λέγουσι παροιμιακῶς ἐν Λευκάδι,⁷ πρὸς δήλωσιν πονηροτάτου ἀνθρώπου. Ἡ γνωστοτάτη παροιμία «Ἀνεμομαζώματα, ἀνεμοσκορπίσματα» λέγεται καὶ

1 Π. Παπαζαφειροπούλου, Γλωσσάριον ἐν Βύρουνι τ. Β'. σ. 8. Καὶ μεταφορικῶς καλεῖται ἀνεμογαζοῦ, «ἄτακτος καὶ ἀνήσυχον παιδίον, ἀτρέφόμενον συνεχῶς, ὡς ὁ ἀνεμος.» — Ἡ ἔτυμολογία τῆς λέξεως μοὶ εἶναι ἄγνωστος.

2 Χρῆσις Μεγδάνου, ὁ λύχνος τοῦ Διογένους, ἢ ἠθικοὶ χαρακτήρες, 1818 σ. 262.

3 Ἡ λέξις, εὐρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ ἀναλόγου σημασίας· «συρμῶ ἀνέμων» (Ἀντίπατρος ὁ Σιδώνιος ἐν Ἀποθ. Παλ. Ζ', 498, 4) «νιφετῶν συρμούς.» (Ἀντίπατρος αὐτ. Ζ', 8, 4). «χαλαζήντα συρμῶν.» (Λεωνίδας αὐτ. VI, 221, 1), «Πρωστῆρων ἐξαιτίους συρμούς.» ([Πλάτων.] Ἀξίολ. σ. 370 c.) «Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπίτασιν λαμβάνοντες ἐπεγεννήθη πνευμάτων μέγεθος μετὰ πολλῆς χαλάζης, ὥστε, τοῦ συρμῶ κατὰ πρόσωπον ὄντος ἀναγκασθῆναι καθίσει τὴν δύναμιν ἄπασάν.» [Διόδωρ. Σικελ. ΙΔ', 28]. Τὸν κατὰ πρόσωπον συρμῶν, ὅταν μάλιστα συνοδεύηται ὑπὸ νιφετοῦ ἢ χαλάζης, καλοῦσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, Φθιώτιδι, Φωκίᾳ, Παρνασσίδι, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ φεῖδ (ἄφιν).

4 Παρὰ τοῦ κ. I. Σταματούλη.

5 Πρβλ. τὸ ἀρχαῖον Τυφῶν ἢ Τυφῶς· «ἀνέμου συστροφή ἢ πυρός.» (Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 511) ὁ δαινὸς ὀφίοπος δαίμων, ὁ κατὰ τῶν θεῶν πολεμήσας, συνετατίσθη μετὰ τοῦ ἀνέμου, πρὸ πάντων τοῦ στρόβιλόδου· καὶ ἔφορος τούτου ἐλέγετο. (Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 847).

6 Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλ. σύλλογος, τ. II σ. 456. Ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγουσιν ἀνεμορπῆ καὶ ἀνεμορρῆ καὶ φράσεις «σῆρ» ἢ «πῆρ» ἐς τὴν ἀνεμορπῆ (χάσσο ἀφανίσου) «ποῦ ἐς τὴν ἀνεμορπῆ ἦσουν;» Νεοελλ. ἑνάλλ. τ. II σ. 161. Πρβλ. καὶ σ. 412.

7 αὐτ. σ. 395. Πρβλ. τὴν ἀρχαῖαν παροιμίαν «ἀνέμου παιδίον· ἐπὶ τῶν εὐμεταδόλων καὶ κούφων.» (Παροιμ. Βοδλ. 12^ο. 205 σ. 12 20 ed. Gaisford. — Διογεν. Α', 122 (Gaisf.). Διογεν. Α', 22, Α' 47 ed. Leutsch τ. II σ. 8. — Γρηγορ. Κυπρ. (Λουγδ.) Α', 54. — Μακρ. Π', 22. Αποστολ. Ε', 14 — Σουΐδας). Ἐσαυραμένως ἐν πολλοῖς τῶν ἀπογράφων καὶ ἐν τῶν ἐκδόσεων εἰσέβηται τὸ πρῶτον ἀπὸ παιδίου. — Πρὸς Πολυδεῦκ. Α', 196 «εἴποι ἂν αὐτὸν (πῆρον) ὄμιλος αὐτῶν ἢ ἀνέμου παιδῶν» τὸν ταχύποδα δηλαδὴ Ἰππον.

καὶ πρὸς τὸν ἀνεμότοιο

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

« Ἀνεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα » ἢ « Διαβολομαζώματα κτλ. » Ἡ δὲ κατάρα « Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος » λέγεται ὑπό τινων εὐφημότερον « Νὰ σε πάρῃ ὁ ἄνεμος ! » (μερικοὶ προσθέτουσι « Καὶ νὰ σ' ἀλέσῃ ὁ μῦλος ! ») Ἐκ τῶν Λατίνων πατέρων τῆς ἐκκλησίας Γρηγόριος ὁ Πάπας ὁ Διάλογος ἀποκαλεῖ τὸν δαίμονα ventus urens καὶ aquilo¹, καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀναλόγους μεταχειρίζονται λέξεις² καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀνεμοστρόβιλου προξενουμένας ζημίας ἐθεώρουν διαβολικὸν ἔργον, Teufelswerk.³ Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν παρ' ἅπασι τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς φέρεται ἡ δοξασία, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ οἰκοῦσι πονηρὰ καὶ κακοποιὰ πνεύματα· κατὰ τὰς παραδόσεις γαλλικῶν τινῶν τόπων, οἱ ἀνεμοστρόβιλοι ἐγκλείουσι δαίμονας ἢ μάγους.⁴ Αἱ γερμανικαὶ δοξασίαι εἰσι ποικίλαι καὶ πολυπληθεῖς· ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ περιάγεται κολαζομένη ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωιδάδος.⁵ Ἐν Κάτω Ῥήνῳ νομίζεται, ὅτι κάθεται ἐν αὐτῷ κακὴ μάγισσα,⁶ ἐν Lechrain, ὅτι πολλαὶ μάγισσαι.⁷ Ἐν Βεστφαλίᾳ λέγουσι περὶ ἀνεμοστρόβιλου: « da fliegen die Buschungfer. »⁸ Ὅταν ἄνεμος πνέῃ ἐπὶ τῶν σπαρτῶν λέγουσιν ἐν Γερμανίᾳ: « Die Kornmutter geht über die Getreide. »⁹ Κατὰ τὸν Mannhardt, ὁ στρόβιλος, ἡ θύελλα καὶ ἡ καταιγίς, εἰσὶν ἐν τῇ δημώδει μυθολογίᾳ παραστάσεις ἐξωτερικῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ δαιμονίου, ὅπερ ἐν ἡρέμῳ καταστάσει νομίζεται ἐνσεταρωμένον ἐν τοῖς δένδροις τῶν δασῶν.¹⁰ Οἱ Αἰόσιοι, πνεῦμα τῶν δασῶν κατὰ τὰς προλήψεις τῶν Ῥώσων, ὑποτίθενται ἔστιν ὅτε πνέοντες μετὰ τοῦ ἀνεμοστρόβιλου.¹¹ Ἐτέρας παραπλησίαις δοξασίαις Γερμανῶν, Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Βοημῶν, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς.¹² Οἱ Σουηδοὶ νομίζουν, ὅτι ὁ προηγούμενος καταιγίδος ἀνεμοστρόβιλος εἶναι Τρόλλ καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς βροντῆς.¹³ ἐν δὲ γερμανικοῖς καὶ σκανδιναυικοῖς μύθοις ἀναφέρεται καταδίωξις τῶν Τρόλλ, τῶν Holzfräulein, τῶν Λευκῶν γυναικῶν κλπ. ὑπὸ τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ, τοῦ Oden κλπ. ἀνάλογος εἶναι ὁ ἑλληνικὸς μῦθος περὶ καταδίωξεως τῶν Ἄρπυιῶν ὑπὸ τῶν πτερωτῶν υἱῶν τοῦ Βορέου.¹⁴ Κατὰ τοὺς σλαβικοὺς μύθους ὁ ἀνεμοστρόβιλος νομίζεται χορὸς τοῦ πονηροῦ πνεύματος· κλείουσι δὲ ἐπιμελῶς ἐν

¹ Gregor. Magn., I, 247, 570.

² Bl. Grimm, D. M. σ. 951—952. Πρὸς κτλ. σ. 262. 599.

³ Schwartz, Naturan. II. 74—75.

⁴ Bl. Monnier, Tradit. popul. comparées 1854 σ. 28—30.

⁵ Zeitschrift f. deutsche myth. u. sitenk. τ. I σ. 102.—Grimm, D. M. σ. 262.

⁶ Kuhn, Westf. Sagen, II, 93.

⁷ Leoprechting, Lechrain σ. 15, 101.

⁸ Montanus, Die deutschen Volksfeste. Iserlohn, 1854. II σ. 403.

⁹ Mannhardt, Wald-u. Feldkulte, τ. I σ. 611. Τοῦ αὐτοῦ, Korndämonen σ. 2. 49.

¹⁰ Mannhardt, Wald-u. Feldk. I. σ. 149.

¹¹ αὐτ. I, 139.

¹² αὐτ. I, 149.

¹³ αὐτ. I, 128.

¹⁴ αὐτ. τ. II σ. 95.

ταῖς καλύβαις πάντα τὰ ἀνοίγματα, ἵνα μὴ εἰσδύσῃ τὸ κακόν.¹ κατὰ δὲ τὰς δοξασίας τῶν Βοημῶν, ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ ὑπάρχει ὁ διάβολος ἢ μίξ μάγισσα.² οἱ δὲ Ῥωμοῦνοι τῆς Τρανσυλθανίας πιστεύουσιν ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ χορεύει τὸ πανηρὸν πνεῦμα.³ Τέλος οἱ χωρικοὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βρετανίης καὶ Πικαρδίας λέγουσιν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος: « ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περῆ. »⁴

Ἐκ πάντων δὲ τῶν πανηρῶν πνευμάτων κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς Νερξίδας ἀποδίδωσιν ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς τὴν γένεσιν τοῦ ἀνεμοστρόβιλου. Ἐν Γαρτυνίᾳ λέγοντες Ἀνεμομαζώδες καὶ ἀλλοχρῶν Ἀνεμικὰς, τὰ ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ δαιμόνια, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἐνοοῦσι κυρίως Νερξίδας. Ἡ αὐτὴ καθαρῶς δοξασία διετηρήθη καὶ παρὰ τισὶ κελτικοῖς λαοῖς· οὕτως οἱ Βρετανοὶ ἐν Γαλλίᾳ νομίζουν, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἐγκλείει Fées⁵, καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ Ἐλφ.⁶ παρὰ δὲ Γερμανοῖς, παραφθοραῖς τῆς ἀρχικῆς ιδέας, ἀντικαθιστᾶσι ταύτας μάγισσαι (Hexen), ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω. — Ἐν Ζακύνθῳ, ὅσκις πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος, λέγουσι « χορεύουσι ἢ Ἀνεμάδες » τοὺς δὲ κύκλους, οἵτινες χαρᾶσσονται ἐν τῇ κόνῃ ἢ ἐν τῇ ἀμμῷ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἔχνη τῶν ποδῶν τῶν Ἀνεξίδων.⁷ Οἱ παλαιότεροι Γερμανοὶ ἐπίστευον ὁμοίως, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ χορεύει ἡ Ἡρωιδίς.⁸ ἐν Innthal τῆς Τιρολίας ὁ ἀνεμοστρόβιλος καλεῖται Hexentanz (χορὸς μάγισσῶν), διότι ὄρχονται ἐν αὐτῷ αἱ μάγισσαι.⁹ Ἀνωτέρω ἐμνήθημεν ὁμοίων σλαβικῶν καὶ ρουμανικῶν μύθων· κατὰ τινὰ δὲ πολωνικὴν δοξασίαν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστρόβιλος, ὄρχεται τὸ πονηρὸν πνεῦμα.¹⁰

Ὅπως μὴ ἐξοργισθῶσιν αἱ Νερξίδες, ὀφείλει ἕκαστος κατὰ τὴν δίοδον ἀνεμοστρόβιλου νὰ πῆσῃ πρηνὴς κατὰ γῆς, μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ κακόν. Τὰ παῖδιά κωλύουσιν ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς οἰκίας, ἢ ὅσκις τοῦτο εἶναι ἀδύνακτον καθίζουσι ταῦτα χαμαί. Κατὰ τινὰ ἡπειρωτικὴν παράδοσιν μίξ μητέρα ἐθέριζε μὲ τὴν κόρην τῆς· τότε ἐσηκώθη ἕνας μεγάλος ἀνεμοστρόβιλος, καὶ ἡ μητέρα ἔσκυψε, ὅσῳ ποῦ πέρασε· ἡ κόρη ὁμῶς δὲν ἤθελε νὰ σκύψῃ. Τὴν ἐπῆραν λοιπὸν αἱ Νερξίδες καὶ τὴν ὑπῆγαν εἰς ἐν βουνὸν καὶ τὴν ἐκράτησαν μαζί τους.¹¹—Οἱ Ἰρλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι Ἐλφ με-

¹ Hanusch, Slawische Mythologie σ. 185.

² Großmann, Sagen aus Böhmen σ. 111.

³ W. Schmidt, des Jahr u. seine Tage σ. 16.

⁴ P. I. (acroix) Jacob bibliophile, Curiosités de l'histoire des croyances populaires au moyen âge: 1859 σ. 119.

⁵ Nore, Coutumes etc. des provinces de France. σ. 216—217. — Ἐν Βέρν τῆς Γαλλίας πιστεύουσιν ὅτι αἱ Fées διαγέρουσιν ἢ κατευνάζουσι καταιγίδας (αὐτ. σ. 125).

⁶ Nore σ. 216—217.—Grimm, Irische Elfenmärchen σ. X. Deutsche Myth. σ. 599.

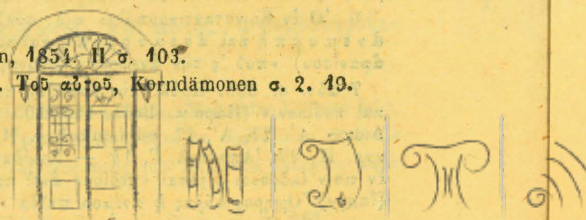
⁷ Schmidt, Volks σ. 124.

⁸ Grimm, D. M. σ. 262 σ. 11.

⁹ Zingerle, Sitten u. Gebräuche des Tiroler Volks. Innsbruck, 1857.

¹⁰ Schmidt, Volks σ. 124. Grimm, D. M. σ. 599.

¹¹ Bohn, Gr. u. alban. Märchen ἀρ. 81 τ. II σ. 80.

τοικοῦσι καὶ δι' ἀνεμοστροβίλου μεταβάλλουσιν εἰς τὰς νέας αὐτῶν κατοικίας, διὰ τοῦτο προσκλίνουσι πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου οἱ ἀπαντῶντες. ¹ Ἐν τοῖς Βοσγίοις ἄρσι ὑπάρχουσι μέρη, ὧν ὑπερῶν διέρχεται χορσὶ μουσικῶν (Mouhi-heuken,) ἣν ἐπικίνδυνον εἶναι νὰ συναντήτῃ τις ὅπως μὴ τὸν κατασπαράξωσιν, ὀφείλει νὰ πῶσῃ πρηνῆς. ² Παρὰ πλῆθει ἐπιούσιν ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας οἱ χωρικοὶ, ὡς ἴσως ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον κατὰ τὴν νύκτα διερχομένην τὴν ἀγρίαν θήραν (die wilde Jagd) ὄφειλον νὰ κατακλιθῶσι τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον, ἔχοντες, ὅπως μὴ κακοποιήσῃ αὐτοὺς ὁ ἄγριος κυνηγός ἢν δ' ὁ ἄγριος κυνηγός αὐτὰς ὁ ἕπατος τῶν γερμανικῶν μύθων θεός Wuotan, ἣ δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐκχριστιανισθεῖσι γερμανοῖς περιωθεῖσα δεισιδαιμονία ἦν ἴσως λείψανον τῆς παλαιᾶς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου· τανῦν ἐν Βοημία, πίπτουσιν ἐπίσης πρηνεῖς, ὡς ἴσως νομίζουσιν, ὅτι ὑπερῶν τοῦ φυλώματος τῶν δασῶν ἀκούουσι τοὺς καλπασμούς τῶν ἵππων καὶ τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν τῶν φανταστικῶν θηρευτῶν, καὶ μένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ἡσυχία, ἐμφαίνουσα τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς ἀγρίας θήρας. ³

Ἐκτὸς δὲ τῆς ὑποκλίσεως πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου, συντελεστικωτάτας πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἀπὸ τούτου δεινῶν ἡγοῦνται ἐπιφάδες τινες, αἵ εὐφήμω τῷ στόματι καὶ μικρῶ φωνῇ ἀπαγγέλλουσιν. ⁴ Ἐν Ἀθήναις καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, διερχομένου ἀνεμοστροβίλου, αἱ γράτκι κλύπτουσι χαμαὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ἐπιφωνοῦσαι *Μέλι καὶ γάλα* ἔς τὸ δρόμο σας! ⁵ Τούτου ἕνεκα καὶ τὰ ἐξωτικά πολλὰκις ἐν Μακεδονίᾳ κατ' εὐφημισμὸν καλοῦνται *Γλυκὰ καὶ μελιτέικα*. ⁶ Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμης, ἀπαγγέλλουσι μακροτέρην ἐπιφάν, ἐν ᾗ ἀναφέρεται καὶ ἡ σχέσις τῶν Νεράιδων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, περὶ ἧς ἄλλαχοῦ ποιούμεθα λόγον. ⁷ «Χαιράμεναις, καλόκαρδαις! *Μέλι καὶ γάλα* ἔς τοῦ βασιλέα τὴν τάβλα! Ὅσον τὴν ψυχὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλέξανδρου, κακὸ μὴ μου κάμετε!» ⁸ Πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας, ἐγειρομένης σφοδρᾶς θυέλλης, ἧς πρόξενον νομίζονται Νεράιδες, ψιθυρίζουσι πρὸς καταστολὴν ταύτης, *Μέλι καὶ γάλα* (τρίς), κατ' ἀπ' ἐδῶ πέρασεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἔῃ καὶ βασιλεύει (τρίς). ⁹ Ἐπὶ τῶν Πιερίων ὄρεων ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, ἐν ᾧ, ὡς οἱ ποιμένες καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν περὶ δαξάζουσι, κατοικοῦσιν ἐξωτικάις· οὐδεὶς τολμᾷ νὰ

¹ Grimm, Irische Elfenm. σ. X. — Bl. καὶ Réste, Histoire des sciences occultes τ. I σ. 463.

² Usages et superstitions dans les Vosges ἐν Magasin pittoresque 1866 σ. 135.

³ Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 77-80.

⁴ Ἐν Κορινθίᾳ πολλάκις διαβαίνοντος τοῦ ἀνεμοστροβίλου ἐπιφωνοῦσι πτόντες: «Χατὰ τὰ γένειά σου!» καταρῶμενοι καὶ ὑβρίζοντες οὕτω τὸν ἐν τῷ ἀνέμῳ διάβολον.

⁵ Πιττάκης ἐν Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1852 σ. 647. — Bl. καὶ Wachsmuth, das alte Griech. im neuen σ. 31. 56. — Σ. Καρτεσίου, ὁ Καρπῶν ὁμοιωτὴς σ. 31.

⁶ Χαρισ. Μεγδανού, Λύγνος Διογένους σ. 263.

⁷ Bl. Πολίτου, ὁ περὶ Γεργάνων μῦθος σ. 8. κα.

⁸ Schmidt, Volksl. σ. 425.

⁹ Ἰω. Μιχαήλ, Μακεδονικὰ σ. 29.

πλησιάσῃ εἰς αὐτὸ, οὐδὲ νὰ ἀποκόψῃ δένδρον ἐκ τῶν ἐγγύς δασῶν· ὡς ἴσως δ' αἱ γυναῖκες τῶν παρακειμένων χωρίων βλέπουσιν ἐγειρομένας θυέλλας ἐν ταῖς περὶ κορυφαῖς, ὅπως ἐξορκίσωσι τὰ φοβερὰ πνεύματα, ἀναφωνοῦσι *Μέλι καὶ γάλα!* ¹ Αἱ ἐπιφάδες αὗται ὑποδεικνύουσιν, ὅτι ἐν ἐποχῇ παλαιότερῃ προσέφερον πρᾶγματι τὰς Νύμφαις, αἷς ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν τῶν θυελλῶν, προσφοράς ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος. Ἐν οἰκίῳ τύπῳ θὰ διαλαθῶμεν ἐκτενῶς περὶ τῶν συνειθιζομένων ἐπιπροφῶν πεμμάτων καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος πρὸς ἐξίλασμά τῶν Νεράιδων ἢ τῶν Μοιρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν, ἐπὶ ἀνεμοστροβίλου, ὡς βεβαιῶσθαι ὁ Θεοτόκος ἐν τῷ περὶ Κερκύρας συγγράμματι του, συνείθιζον οἱ χωρικοὶ, τούλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, πρὸ 60 περίπου ἐτῶν, νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰς Νεράιδας *μέλι καὶ γάλα*, ὡς ἴσως, κατὰ τὴν γνώμην εἰδημόνων γυναικῶν, διήρχοντο διὰ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ οἱ προσάγοντες τὴν προσφορὰν εὕρισκοντο, ὅπερ ἄκρῃ ποδὶ μόλις θίγουσιν ἐνομιζέτο δὲ ὅτι προήγγειλε πάντοτε τὴν δίοδον αὐτῶν αἰφνίδιος στρόβιλος κοινοροῦ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σφοδρός. ² Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συνείθιζον ἐνίοτε νὰ θύωσιν ἄρνα μέλαινον τῷ Τυφῶνι, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν καταιγίδων. Τὸ ἔθος τοῦτο ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ πλακύτερον ἀναφέρουσιν οἱ Σχολιασταὶ αὐτοῦ. ³ Ἀπαράλλακτον δ' ἔθιμον διατηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἐν Καρινθίᾳ (Kärnten) καὶ ἐν τισιν ἄλλαις γερμανικαῖς χώραις. Σφοδρῶ ἀνέμου πνέοντος, πρὸ πάντων κατὰ τὰ δωδεκάημερα, πρὸς ἐξίλασμά τῶν ἀνεμοστροβίλου, θέτουσι πρὸ τῶν θυρῶν ἐν ὀτρύνεισιν ὧν, ἢ ἐν μικροῖς πινακίαις, γάλα ἢ ἄλλα ἐδέσματα· ταῦτα δὲ πολλάκις ἢ οἰκοδέσποινά τίθεισι οὐχὶ πρὸ τῆς θύρας, ἀλλ' ἐπὶ τινος δοκοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προεξεχούσης μικρὸν κατὰ τὴν γωνίαν τῆς στέγης. ⁴

Τὸν μὴ οὕτω τιμῶντα καὶ ἐξορκίζοντα τὸν ἀνεμοστροβίλον, αἱ Νεράιδες ἢ ῥιονδήποτε ἄλλο δαιμόνιον ἐν αὐτῷ ἐγκρύπτεται, συναρπάζουσι καὶ εἰς ἀπωτάτους μεταφέρουσι τόπους. Ἀνωτέρω παρέθεμεν τοιαύτην τινὰ ἡπειρωτικὴν περὶ τῶν Νεράιδων κεφαλαίω τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας ποιούμεθα ἐκτενέστερον λόγον περὶ τοῦ συνεπάρματος γυναικῶν πρὸ πάντων ἢ κορασιῶν ἢ παιδῶν ὑπὸ Νεράιδων. Ἰδίως δὲ ὁ ἀνεμοστροβίλος, ἢ

¹ Pouqueville, Voyage de la Grèce τ. III σ. 88. — Τὸ σπήλαιον εἶναι ἴσως τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Heuzey (Le mont Olympe et l'Acarnanie σ. 204) ἀναφερόμενον, ὡς κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους «Φλάμπρο» δύο ὥρας κάτωθεν τῆς κορυφῆς. Οἱ χωρικοὶ νομίζουσιν ὅτι ὁ πλησιάσων εἰς αὐτὸ ἐξίσταται τῶν φρονῶν. ἴσως ἦν τὸ πάλαι ἱερὸν ταῖς Πιερίαι Μούσαις, ὧν εὐκολοὶ ἢ μετὰ πτωσίαις εἰς Νεράιδες, ἀφ' οὗ καὶ αἱ Μούσαι ἦσαν ἐκ τοῦ γένους τῶν Νυμφῶν. (Ἠβλ. καὶ Schmidt, Volksl. σ. 125).

² Théotoky, Détails sur Corfou. Corfou, 1826 σ. 123.

³ Σχόλ. Ἀριστοφ. Βατρ. 847. «ἄρν' ἄρνα μέλαινα: Ὡς τοιαύτης γενομένης θυσίας τῷ Τυφῶνι ἐπὶ τῷ λῆξαι τὰς καταιγίδας. — Τοιαῦτα γὰρ ἔθυσον τῷ Τυφῶνι, ὁ πότε στροβιλιώδης ἐκινῆθη ἄνεμος, τῶν γὰρ τοιούτων οὗτός ἐστιν ἔφορος· εἰκότως δὲ μέλαινα καὶ ὁ λευκὴν ἐπειθὲ καὶ ὁ Τυφῶν μέλας.»

⁴ Γερμανία 1866, ΧΙ σ. 75. ἔθθα καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρονται, μαρτυροῦντες περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ ἔθιμου ἀνα τὴν λοιπὴν Γερμανίαν.

καὶ ὁ ἄνεμος ἀπλῶς ἀρχαίῳσι καὶ ἀπώτατα μετακομίζουσι. Ἀνωτέρω παρήθεμεν τὴν κατάρην «Νέ σε πέρη ὁ ἄνεμος!» ἐντονωτέρω ταύτης εἶναι ἢ ἐν Κεφαλληνίᾳ συνεπιζομένη. Ἀνεμορροῦφουλος καὶ ἀνεμοκάπνιστος (ἐνθα ὑπονοεῖται «Νέ γίνης» ἢ «Νά σ' ἀκούσω ἀνεμορροῦφουλον» κλπ.)¹ Κατὰ τι Θηραϊκὸν ἀνέκδοτον παραμῦθιον Βασιλοπούλα, φοβουμένη τὸν πατέρα της, ἀναβαίνει εἰς ἡλιακὸν καὶ περιτριγυρίζει, φωνάζουσα. «Ἄερα μου, ἀνεμοστρόφιλά μου, ἔλα νά με πέρης! — Ἔρχεται ἕνας ἀνεμοστρόφιλος, σηκώνει τὸ παιδί καὶ τὸ παίρνει, πᾶει ἔς τὴν ἄβυσσο . . . ὁ ἄνεμος ὑπῆε καὶ τῶρ ρηξε ἔς τὴν ἔρημο, ἔς μιὰ βασιλικὴ αὐλή.»² Οἱ ἀπροσδοκῆτως βλέποντές τινε ἐρωτῶσιν ἐνίοτε αὐτὸν, «Ποῖός ἀέρας σ' ἔφερε; — ποῖός ἀέρας σ' ἔρρηξε ἐδῶ;» τοιαῦται δὲ φράσεις ἀπαντῶσιν ἐν παλαιαῖς γαλλικοῖς ποιήμασι «quel vent vos quie?» «quel vent vos maine?» «quel vent vos mree et quel oré?»³ Μὲ τὴν φράσιν ταύτην παίζει δημῶδες τι ἀνέκδοτον, καθ' ὃ εἰς λαχανοκλέπτης, καταληθθεὶς ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὴν νύκτα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κήπου, καὶ ἐρωτηθεὶς «Πῶς εὔρεθαι; ἐδῶ;» ἀπεκρίθη: «Ἄερας μ' ἔρρηξε. — Καλὰ, καὶ τὰ λάχανα τί θέλουνα, ποῦ εἶναι ξεκλωμένα; — Ἐπιάστηκα ἀπ' αὐτὰ, νὰ μὴ πέσω. — Ἀμμή αὐτὰ, ποῦ εἶναι ἔς τὸ σκκοῦλι, πῶς εὔρεθισαν ἐκεῖ μέσα; — Αὐτὸ δὲ θαμμάζομαι κ' ἐγώ!»⁴

Ἡ δεξασία, ἃτι ὁ ἄνεμος ἀναρχαίῳσι ἔστιν ὅτε ἀνθρώπους δὲν εἶναι βεβαίως ἐντελῶς ἀβασίμιος· οἱ νεώτεροι μετεωρολόγοι ἀναφέρουσιν ἱκανὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπὸ δεινοῦ τυφῶνος καταληθθέντες ἀνυψώθησαν μέχρι δύο μέτρων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς μετηνέχθησαν εἰς τόπους πόρρω ἀπέχοντας.⁵ Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν σπανιωτέρων τούτων καὶ παραδοξοτέρων φαινομένων, καὶ μόνη ἡ καθημερινὴ παρατήρησις τοῦ ἀνέμου καὶ ἰδίως τοῦ ἀνεμοστροβίλου, ἀναρχαίῳσι καὶ ἐν ἀκαρεὶ παρασύροντος μακρὰν κουφότερα πράγματα ἔρει νὰ παράσχη ἀφορμὴν εἰς τὴν διάπλασιν ἱκανῶν μύθων παρὰ τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι διετυπώθησαν ὀριστικῶς βραδύτερον, ὅποτε ἐμορφώθησαν αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι, καθ' ἃς ἡ οὐσία ταύτης ἦν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ ἀνέμου, καὶ ὧν ἕνεκα διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων ἀμφοτέρω ἐδηλοῦντο (πνεῦμα, anima, animus). Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἄνεμοι ὑπελαμβάνοντο ψυχοπομοὶ δυνάμεις⁶ καὶ ἐκ τούτου

¹ Νεοελλ. ἀνάλ. τ. II σ. 161. 412.

² Ἡ Γουρῶνα καὶ ὁ Τριπόδης. Ἄρ. 18 τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς Πεταλά.

³ Παρὰ Grimm, D. M. δ' ἐκδ. τ. III σ. 179.

⁴ Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο παρενέβαλεν εἰς τὸ ποίημά του, Στράτιν Καλοπίχειρον, ὃ κ. Στέφανος Κουμανούδης· ἀλλὰ πολλῶν πρότερον, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 14', ἐκατονταετηρίδος, ἔστιχοῦργησεν αὐτὸ καὶ ὁ βυζαντινὸς Μανουὴλ ὁ Φιλῆς (Man. Philae, Carmina ed. Miller I σ. 213.)

⁵ Βλ. Zucher et Marcollé, Trombes et cyclones. Paris, 1876 σ. 121-122. 60.—Τῶν αὐτῶν, Les météores. 4η ἐκδ. P. 1875 σ. 132 καὶ 135.

⁶ Βλ. Roscher, Hermes der Windgott. Lpz. 1878 σ. 54 καὶ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀέρος καὶ ψυχῶν βλ. αὐτ.—Ἀλλαχοῦ τῆς ἡμετέρας Νεοελληνικῆς μυθολογίας (ἐν ταῖς κεφαλαίοις περὶ Δημῶδους ψυχολογίας καὶ περὶ Διαβόλου) θὰ διαλάβομεν ἐκτενέστερον περὶ τῆς σχέσεως ταύτης.

ἐξηγεῖται, δικτὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ὁ Ἔρμης, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦν πιθανῶς προσωποποίησης τοῦ ἀνέμου, μετέπεσεν, ἴσως πολλῶν πρὸ τοῦ Ὀμήρου, εἰς θεὸν ψυχοπομόν. Προδήλως δὲ ἡ συνταύτισις τῶν ἀνέμων ταῖς ψυχοπομοῖς θεήτης καταφαίνεται ἐν τοῖς περὶ Ἀρπυιῶν μυθολογήματιν. Αἱ Ἀρπυιαὶ ἦσαν ἄμα καὶ αἱ πτερωταὶ θύελλα, καὶ δαίμονες τοῦ ταχέως ἐπερχομένου θανάτου.¹ Ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Εὐβόιος λέγουσιν ὅτι τὸν Ὀδυσσεῖα ἀκλειῶς Ἀρπυιαὶ ἀνηρείψαντο.² Ἀλλαχοῦ τῆς Ὀδυσσεΐας αἱ Ἀρπυιαὶ ταυτίζονται καθ' ὀλοκληρίαν ταῖς θυέλλαις· ἡ Πηνελόπη εὖχεται νὰναρχαίῳσι αὐτὴν θύελλα, ὡς ἀνῆρπασε τὰς Πανδαρέου κούρας·

ἢ ἔπειτά μ' ἀναρχαίῳσι θύελλα

οἴχετο προφέρουσα κατ' ἀερέεντα κέλευθα,

ἐν προχοῇ δὲ βάλοι ἀφορροῦ Ὀκεανοῖο.

Ἔ; ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαί . . .

τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἀρπυιαὶ ἀνηρείψαντο. 3

Ἐν Ἠλιάδι ἀναφέρεται ἀπλῶς θύελλα ἀνέμου, ἄνευ σχέσεως πρὸς τὰς Ἀρπυιαίς· ἡ Ἑλένη καταρῆται ἑαυτήν·

Ἔ; μ' ὄφελ' ἤματι τῷ, ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ

οἴχεσθαι προφέρουσα κακῇ ἀνέμοιο θύελλα

εἰς ὄρος ἢ εἰς κύμα πολυφλοίσθοιο θαλάσσης. 4

Ταῦτα δ' εἰσὶν ὁμοίωτα τῇ πολλῆς μνημονευθείσῃ δημῶδε κατάρῳ «Νέ σε πέρη ὁ ἄνεμος!» ἢ καὶ ἀνάλογος ὑπάρχει ἀρχαία παροιμία· ἀνέμοιοι παραδοῦναι (ventis dare aliquid).⁵—Αἱ Ἀρπυιαὶ ἀπεικονίζοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων, ὅτε μὲν ὡς πτηνὰ, ὅτε δὲ ὡς πτερωταὶ γυναικες,⁶ ὡς ἐν τῷ γνωστῷ μνημείῳ τῶν Ἀρπυιῶν ἐν Λυκίᾳ. Νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ αἱ Ἰουβελιαὶ ἢ Ἰουβελιαὶ (ἐξωτικαί, Νεράιδες) νομίζονται ἀνεμῶδη σώματα, ἢ μεταμορφούμενα μαγικὰ πνεύματα.⁷ Ἄξιον σημειώσεως ταῦτα, ἀποδεκνόντι ὅτι αἱ Ἀρπυιαὶ, αἵτινες παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐσχετίζοντο πολλαχῶς ταῖς Νύμφαις,⁸ συνταυτίζονται μὲ τὰς Νεράιδας, οὐ μόνον διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὰς θυέλλας, ἀλλὰ καὶ στενωτέρω, ἐν Ἠπείρῳ, διατηρηθείσης τῆς παραστάσεως αὐτῶν, ὡς ὀρνίθων.

¹ Βλ. Luynes, Mémoire sur les Harpyes ἐν Annali del Institut. di cor. arch. Roma 1845 τ. XVII σ. 4 καὶ—Gerhard, ἐν Arch. Ztg τ. I σ. 91.—Preller, Griech. Myth. I σ. 458 (436) II 331 Mannhardt, Wald. u. Feldk. τ. II σ. 91 καὶ. Αἱ Ἀρπυιαὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ (B. 276), ἔρχονται εἰς τὸν Φινέα «ἔστ' ἄελλαί ἀδευκέες» Πρβλ. καὶ Vergil, Aen. XII 855. «Illa (Megaira) volat, celerique ad terram turbine fertur.»

² Ὀδ. A, 241. T. 371.—Περὶ τῶν τοιούτων φράσεων βλ. καὶ Roscher, ἐνθ. ἀν. σ. 39 κ. ε. 3 Ὀδυσσ. Y, 63 κ. ε.

⁴ Ἠ. Ζ. 345.—Πρβλ. Ἀπολλων. Ῥόδ. Δ, 1112 «Ἡ αὐτὴν με ταχέαν ὑπὲρ πόντιοι ἐρποντι ἐνθ' ὅτι εἰς ἡλιακὸν ἀναρχαίῳσι ἄελλαί.»

⁵ Roscher, I 20 ἀν. σ. 69 καὶ τοῦς συγγραφεῖς εἰς οὗς παραπέμπει.

⁶ Βλ. Ὁ Ἰσθμὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας σ. 401 καὶ.

⁷ Κασιώτης ἐν Χρυσῶν Ἰδι. τ. IV, σ. 9.

⁸ Βλ. Gerhard's Denkmäler u. Forschungen 1855 ἀριθ. 73 σελ. 8.—Schmidt, Volk. σ. 126.

Τὰς δοξασίας περὶ *συνεπάρματος* ὑπὸ ἀνεμοστρόβιλου, ἢ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ δαιμόνων ἀνευρίσκωμεν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Ἐν τῷ Παλατινῶν πιστεύεται, ὅτι ὁ ἀνεμος ἀρπάζει ἀνθρώπους καὶ φέρει αὐτοὺς μακρὰν, 200 ὠρῶν δρόμον. ¹ Ἡ Polednice μεσημερινὸν δαιμόνιον τῶν Βοημῶν, ἀρπάζει ἐν ἀνεμοστρόβιλῳ λεχῶνας, ἀν' ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν αὐτῶν. ² Κατὰ τι σερβικὸν περὶ ἀνθρώπων, τρεῖς δράκοντες ἀναρπάζουσιν, ὡς ἀνεμοστρόβιλος, τρεῖς ὠρῶνας βασιλοπούλας χορευούσας. Ὁ ἥρωας ἀδελφός των, ἰππεύων πτερωτὸν ἵππον, λυτρώνει αὐτάς, παλαιάσας κατὰ τῶν δράκόντων καὶ νικήσας αὐτούς. Οἱ δράκοντες εἶναι ἀνθρωπόμοφοι, ἀλλ' ἐξερεύγονται φλόγας ἀπὸ τοῦ στόματος. ³

Ἐνδιαφέροισα λίαν φαίνεται ἡμῖν σφαιρωτικὴ τις παράδοσις, ἐν ἣ προδήλως ἢ ἐν τοῖς ἄρεσι κατὰ τὴν νύκτα ἐνσηκίπτουσα θυέλλα παρίσταται ὡς νυμφικὴ πομπή. «Μία φλόγα * μου ἔκαμε νύκλι ** ἕνας ἄνθρωπος, ὅπως ἦσασιν παγομένοι δύο ἄνθρωποι 'ς τὰ ὑψηλότερα βουνά, ὅπου κατοικοῦσιν ἀγρίμια» καὶ ἐκεῖ ἀκούσασιν τραβᾶλλον *** πολὺ, καὶ ἐθαρρέψουσιν ὅπως νὰ ἦσαν ἄνθρωποι διὰ νὰ φορτώσωσι χλίνη, διὰ νὰ τὸ ἰπάγουσι 'ς τὰ Χανιά. Καὶ ἀπ' ἧς ἐσιμώσασιν κοντήτερα γρικοῦσι βιόλιας, καὶ λύραις καὶ ρογήσιμα παιγνίδια· διὰ τοῦτο, ἐγνώρισαν καὶ αὐτοί, ὅπως δὲν ἦσαν ἄνθρωποι, ἀρρὰ ἦσαν δαιμονικὸ συνέδριον· καὶ τοὺς ὤρουσι καὶ πέρνουσιν ἀπὸ κοντὸ διάστημα ἀπὸ ἐκεῖ ἀποῦ ἐκᾶθοντο, μὲ ρογιόρογῆς † φορέματα καὶ ἄρροι μὲ ψαρχά ἄρογα, ἄρροι μὲ ρογήσιμα, καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅπως ἦσασιν καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, πεζοὶ καὶ καθυλλᾶροι, πληθῆς παρᾶμια· καὶ οἱ ἄνδρες ἦσασιν ἄσπροι ὡς τὰ περιστέρια, καὶ αἱ γυναῖκες παρὰ ὠρῶνας, ὡς αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου· εἶδασιν καὶ ἐβαστοῦσαν ἕνα πᾶμμα, ὡς καθῶς καὶ βσταῶνι τὸν ἀπαθμῆνον νεκρὸν, μεταῦτως ἀποφάσασιν καὶ αὐτοὶ νὰ τοὺς βαρέουσι κᾶμμιαν μπκρουτιχά, ἀπ' ἧς ἐμπρός περᾶταν· εἶχον καὶ ἕνα τραγοῦδι ἀκουσμένα καὶ ἐλόγασιν, ὅπως

Νύφην πᾶ' νὰ πάρωμε, νύφην κύραν
ἀπὸ τὸ κρημισμένο, νύφη μοναχίν.

καὶ ἀποφάσασιν καὶ τσοῖ ἐπαίξασιν μὲ μπκρουτιχά· διὰ ταύτως καὶ αὐτοὶ ἐφωνάξασιν, οἱ προσθινοὶ, μὲ φωνή· «τί εἶναι;» καὶ οἱ ὀπισθινοὶ ἀποκριθῆκαν, «Τὸν γκμπρό μας ἐσκοτώσασιν, τὸν γκμπρό μας ἐσκοτώσασιν,» καὶ ἔκλαιγαν, καὶ ἐφωνάξασιν καὶ ἐφύγασιν.» ⁴

Παρόμοιοι παραστάσεις τῆς θυέλλης ὡς γάμου ἢ νυμφικῆς πομπῆς ἀπαντῶσιν ἐν τῇ μυθολογίᾳ πολλῶν λαῶν, γερμανικῶν πρὸ πάντων καὶ σλαβι-

¹ Schönwerth, Aus der Oberpfalz II 112 — Mannhardt, Wald. u. Feldk. II, 93.

² Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 113.

³ Wuk Steph. Karadschitsch, Volksmaerchen der Serben σ. 3.

* Φορέ. ** διήγησις· λ. τουρκ. *** ὄρουσον· λ. ἰταλ. (travaglio) † Λογιῶν λογιῶν· πνευματικῶν· σημασιῶν ὅτι ἐν Σερβίᾳ τὸ λ μεταβᾶλλεται πολλάκις εἰς ρ.

⁴ Palissy, Travels in Crete τ. II σ. 232—234 Βλ. καὶ Ἀντωνιάδου, Κρητικὰ σ. 119—120.

κῶν. Ἐν Masuren λέγουσιν ἐπὶ ἀνεμοστρόβιλου, ὅτι «ὁ διάβολος ἀγεῖται πρὸς γάμον.» ¹ Ἐν Βοημίᾳ πιστεύουσιν, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ ἐποχεῖται ἡ νύμφη, ἣν ὁ διάβολος ἀρπάζει ἐκ τῆς γῆς. ² Οἱ Λιέσοι τῶν βωστικῶν μύθων ἀρπάζουσι γυναῖκας καὶ νυμφεύονται ταύτας. Ὁπόθεν δὲ ἡ θυροβώδης πομπὴ τοῦ γάμου αὐτῶν διέρχεται, ἐγείρεται σφοδρὰ καταιγίς. Ἄν εἰς τὸν δρόμον τῶν ἐπιπροσθήτη χωρίων πολλὰ οἰκίαι καταστρέφονται, ἀν' ἄριστος πολὺν δὲ δένδρα ἐκρίζωνται. Ἐν δὲ τῇ διοικήσει Ἀρχαγγέλου, ὁ ἀνεμοστρόβιλος θεωρεῖται χορὸς τοῦ Λιέσι μετὰ τῆς νύμφης του. ³ Ἐν Γερμανίᾳ τέλος ὁ ἀνεμοστρόβιλος, ὅστις προηγεῖται καταιγίδος, καλεῖται συνήθως «Ἀνέμου νύμφη» (Windsbraut Windsprüt), ἐνίοτε δὲ ἡ «ἀχομένη γυνή» (Das fahrende Weib). ⁴ Ἰσως δ' οὐχὶ ὅλως ἀγχοτος ταῖς τοιαύταις παραστάσεσιν ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχαῖος ἀττικὸς μῦθος περὶ ἀρπαγῆς τῆς Ἀρειθίνας ὑπὸ τοῦ Βορέου.

Ἡ κρητικὴ παράδοσις ἀναφέρει ἅτι οἱ ἰδόντες τὴν νυμφικὴν τῶν δαιμόνων πομπὴν ἐπυροβολήσαν καὶ ἀπέκτειναν τὸν γαμβρὸν. Τοιαῦτα ἐπεισόδια ἀναφέρονται συχνότατα ἐν ταῖς γερμανικαῖς καὶ σλαβικαῖς παραδόσεσι περὶ τῆς νυκτερινῆς ἀγρίας θήρας· ὁ βλέπων ταύτην διερχομένην πυροβολεῖ καὶ φονεύει μίαν μάγισσαν, ἢ ἡ ἀναρρίπτει μάχαιραν καὶ πίπτει αὐτὴ αἰματοσταγής. Κατὰ τὰς βοημικὰς παραδόσεις, ὅταν πυροβολήσῃ τις κατὰ τῆς ἀγρίας θήρας ἀκούεται μεγάλη βοή καὶ ταραχὴ, καὶ καταπίπτει νεκρὰ μία γλαυξ. ⁵ Ἐν γένει δὲ, ἐν τοῖς μύθοις καὶ ταῖς παραδόσεσι πολλῶν λαῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἀναφέρονται τοξεύματα ἢ πυροβολισμοὶ κατὰ τῶν νεφῶν, ἢ τοῦ οὐρανοῦ ἢ τῶν οὐρανίων σωμάτων. ⁶ ἀλλὰ ταῦτα διάφορον ἔχουσιν ἐκαστοτε ἔννοιαν καὶ ἐκ διαφόρων ἰδεῶν πολλάκις ἀπορρέουσι.

Ἡ περὶ νυμφικῆς πομπῆς παράδοσις δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν γενικώτερον κύκλον τῶν πολυαριθμῶν, ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην διαδεδομένων, παραδόσεων περὶ τῆς μαρικῆς στρατιᾶς ἢ περὶ τῆς ἀγρίας θήρας (La mesnie furieuse; le grand veneur κλπ. γκλλ. — Das wuthende Heer; die wilde Jagd γερμ.). Ἦσαν δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἀρχικῶς μυθικαὶ ἴσως παραστάσεις τῆς εἰς δάση ἐνσηκίπτουσης θυέλλης, ἔκπαλαι ἀναμειγείσασιν μετ' ἄλλων μυθολογικῶν στοιχείων. Ἐν Γερμανίᾳ, συνεδέοντο στενώτατα τῇ λατρείᾳ τοῦ Ὀδίνου, ⁷ ἀλλ' οὐ σμικρὰν ἔσχον πρὸς αὐτάς ῥοπήν αἱ χριστιανικαὶ ἰδέαι, διότι νῦν ἀντὶ Θεῶν ἢ ἡρώων ἀναφέρονται ἐν ταῖς γερμανικαῖς παραδόσεσιν, ὡς ἀ-

¹ Tuppen, Aberglauben aus Masuren; εκδ. 2. σ. 34. Παρὰ Mannhardt, Wald-u. Feldk. τ. II σ. 96.

² Grohmann, Aberglauben aus Böhmen σ. 35. 95.

³ Mannhardt αὐτ. τ. I. σ. 143.

⁴ Grimm, D. Myth. σ. 525—526.

⁵ Mone, Anzeiger τ. IV σ. 309.

⁶ Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 78.

⁷ Βλ. ἐν ἐκτίσει Rochholz, Deutschen Glaube τ. I. σ. 44 κ. ε.

⁸ Simrock, D. Myth. 271 σ. 191 δ' εκδ.

ποτελοῦντες τὴν μηχανὴν στρατιᾶν ἢ ὡς συνθηρευταὶ τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ δι-
 ἄβολοι, μάχισσαι, φάσματα, νεκροὶ, ἀβάπτιστα παιδία κλπ. ¹ Ἴσως ὁ πρῶ-
 τος πυρὴν τοῦ μύθου πρέπει νὰ νὰ κληθῆ ἐν τοῖς Βεδικοῖς ὕμνοις περὶ διώ-
 ξεως τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὑπὸ τοῦ Ἰνδρα συνοδευομένου ὑπὸ τῆς στρατιᾶς
 τῶν Μκροῦτ (ἀνέμων), ἐν ἧ καὶ πνεύματα τεθνεώτων. Βεβαίωτατον ὅμως
 ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἶχον ὅμοια μυθολογήματα. ² Τούτων κυριώτατα εἰ-
 σὶ τα περὶ Ὠρίωνος διώκοντος τὰς Πλειάδας, ἢ συνθηρευόντος μετὰ τῆς
 Ἀρτέμιδος. ³ Ὁ δὲ καθ' ἑμᾶς λαὸς διηγέται πολλὰς περὶ αὐτοῦ παραδόσεις ἐμμέσως
 ἢ ἀμέσως σχετιζόμενας ταῖς περὶ «μηχανῆς στρατιᾶς», ὧν τὰς πλείστας,
 ἰδίως δὲ τὰς διαλαμπνοῦσας περὶ ἀγῶνων φαυμάτων, ψυχῶν τεθνεώτων καὶ
 τελωνίων πρὸς ἄλληλα, θὰ ἐξετάσωμεν ἐκτενέστερον ἐν τῷ περὶ Δημῶδου
 ψυχολογίᾳ κεραλίᾳ τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας. Ἐνταῦθα περιο-
 ριζόμεθα ν' ἀναγράψωμεν λακωνικῶς τινὰς παραδόσεις, διότι αὕτη ἀναφέρει
 καὶ περιεργον λεπτομέρειαν καταλειπύσαν τὴν σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὰ
 τοιαῦτα μυθολογήματα: Ἐν Τρινάτῳ, γέροντες, φυλάττων ἀγρὸν ἀραβοσί-
 του, ἤκουσε περὶ τὰ μεσονύκτιον μέγαν θόρυβον καὶ εἶδε πολλοὺς ἵππεϊς ὅτε
 ἐπέισθη, ὅτι δὲν ἦσαν ἀνθρώποι, ἐτρέπη εἰς φυγὴν, ἀλλὰ κατεδιώξεν αὐτὸν
 ἄρας μεγάλας κάβουρας, ὁ ὅποιος τὸν κατέφθασεν εἰς τὸ χωρίον, ἡμίσειαν
 ὥραν ἀπέχον τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὸν ἐδάγκασεν, ὅτε ἐπάτησε τὰ κατώρλια τῆς
 οἰκίας αὐτοῦ ἐκ τοῦ δῆγματος ἠθύνθησεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ γέρον, προσ-
 βλήθει ὑπὸ πυρετοῦ. ⁴ Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μύθους ὁ ἄγιος θη-
 ρευτῆς Ὠρίων θνήσκει δηγῆς ὑπὸ σκορπίου, ὡς δ' ὁ τὰ μάλιστα διδεδω-
 μένος χιτῶν μῦθος ἀναφέρει, ἐδήθη ὅτε ἀπεπειρήθη νὰ βιάσῃ τὴν συκμ-
 νηγὸν Ἀρτέμιδα. ⁵ Ἀλλὰ καὶ ἐν τισὶ γερμανικαῖς παραδόσεσιν ὑπεμφαίνεται
 σχέσις τοῦ καρκίνου ἢ σκορπίου πρὸς τὴν ἀγρίαν θήραν. ⁶

VIII ΣΙΦΩΝΕΣ

Διάβολοι, προξενεὶ σίφωνας. — Λάμια. — Δαιτιδαίμονες τρόποι πρὸς ἀποτροπὴν
 τῶν σιφῶνων. — Σύννεφα βροφῶσι νερόν.

Τὸ φαινόμενον τοῦ θαλασσοῦ σίφωνος, ⁸ φοβερώτερον μὲν ἀλλ' ἦτον.

¹ Αὐτ. σ. 192—193. — Ἐν γένει περὶ τῶν παραδόσεων τούτων βλ. Simrock § 71—73. —
 Grimm, D. M. σ. 807—902. — F. Liebrecht, des Gervasiu Otia σ. 173—211 (La mesnie
 furieuse). — Kuhn ἐν Haupt's Zeitschr. f. Deutsch. Alterthum τ. VI σ. 117 κ. ε. — Groh-
 mann, Sagen aus Böhmen σ. 74—86 (Βοημικαὶ παραδόσεις περὶ ἀγρίας θήρας).

² Βλ. ἐν ἐτάσει Dillthey, Die Artemis und die wilde Jagd ἐν Rhein. Museum f. Philo-
 logie N. Σ. 1870 τ. XXV. σ. 321 κ. ε.

³ Πρβλ. Preller, Gr. Myth. I. σ. 367 (351) 371—372 (355).

⁴ Παρὰ τοῦ κ. Πουλίου Ν. Πουλικάκου, ἐκ Τρινάτου.

⁵ Κατὰ τινὰ δημῶδη πρόληψιν ὁ καρκίνος ἀφελθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν μεταβάλλεται εἰς σκορ-
 πιον ἢ γίνεαι δ' ἐν πολλοῖς ἀναγνορίζει ὁ λαὸς σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὸν σκορπίον.

⁶ Βλ. Preller, Gr. Myth. II σ. 371—372 (355) καὶ τοὺς συγγραφεῖς, εἰς οὓς παραπέμπει.

⁷ Ἴσως ὁ μῦθος εἶναι μεταγενέστερος καὶ ἀστρονομικός, ἐπινοηθεὶς ἐκ τῆς παρατηρήσεως,
 ὅτι ὁ Σκορπίος ἐπιτέλει, ὅτε ὁ Ὠρίων πλησιάζει εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ.

⁸ Πρβλ. Simrock, D. Myth. § 73 σ. 201—202.

⁹ Κοινῶς σίφωνας λέγουσι προσέτι «σιφονικὰ» τὴν ὑπὸ σφοδρῶς συνοδευομένην ἀνέ-
 μου ῥαχιδίαν βροχὴν, καὶ «σιφονίζου», ἢ «σιφονίζου» ἐπὶ ὕδατι βρασμάτων, ἅτινα ξη-
 ραίνει ὁ ἀνεμος.

γνώστῳ τῶν τυφῶνων ἀποδίδουσιν ἐπίσης εἰς δαιμονικὴν ἐπήρειαν, πι-
 στεύοντες ὅτι ὁ Διάβολος προξενεὶ αὐτὸ, ¹ ἐνικχοῦ δὲ, ὅτι αἱ Νερπίδες, καὶ
 ἰδίως ἡ βασίλισσα αὐτῶν, ἢ Ἀλάμια τοῦ πελάγου». Ἐν Ἠλιδι ἀναφέρουσιν
 εἰς τὴν Λάμιν τὴν αἰτίαν τῶν σιφῶνων καὶ παντὸς ἀνεμοστρεβ.λου, ὑπο-
 λαμβάνουσι δὲ ταύτην δυσμενῆ τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ ἐν γένει τρομεράν. ²
 Ὅσακις δὲ πλοῖόν τι κινδυνεύει ἐκ σίφωνος πυροβολοῦσι κατ' αὐτοῦ διὰ τη-
 λεβόλων, ἢ διὰ τῶν πλατυστόμων τρομπονίων, ὅπως διαρρήξωσιν αὐτόν·
 καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὀρθότατον καὶ ἀπεδείχθη πολλὰκις λίαν τελεσφόρον. ³
 Ἀλλὰ τὸ πρῶμα μετέπεσεν εἰς δειτιδαμονίαν, καὶ πολλοὶ, ἀγνοοῦντες τὸν
 φυσικὸν λόγον αὐτοῦ, διαβλέπουσιν ἐν αὐτῷ μόνον εἶδος ἀπειλῆς κατὰ
 τοῦ ὑπερφυοῦς φαινομένου καὶ ἀντι πυροβολισμῶν ἐπίσης συντελεστικὸν
 νομίζουσιν, ὅτι εἶναι, ἂν ἐμπήξωσι τὴν αἰχμὴν μαχίρας ἐπὶ ἐνὸς τῶν
 ἰσθμῶν τοῦ πλοίου. ⁴ Οἱ δὲ παρὰ τὴν νότιον τοῦ Εὐξείνου ἀκτὴν οἰκοῦντες
 Ἕλληνες, ὅταν ἴδωσι σίφωνα (κοινῶς ζίγον) λαμβάνουσι μάχαιραν καὶ ποι-
 οῦσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγοντες: «ἀναστήτω ὁ Θεὸς κλπ.» ἢ «ἐν
 ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος κλπ.» καὶ οὕτω νομίζουσι ὅτι τὸν κόπτουσι. ⁵

Πολλὰχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξηγοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦ σίφωνος, λέγοντες
 ὅτι εἶναι νέφη, κατερχόμενα, ὅπως ἀντλήσῃ τὸ ἀναγκαιοῦν αὐτοῖς πρὸς
 βροχὴν ὕδατος. — Ἐν Κύπρῳ πιστεύουσιν, ὅτι μετὰ τὴν βροχὴν τὰ σύννεφα
 καταβαίνουν εἰς τὴν ἀρθοχλασσιὰ, διὰ τὰ βουφύζουον νερόν· καὶ ἐκεῖ ποῦ
 σταθοῦν καταπίουσι ὅτι εὐρου, ἢ ἀνθρώπος εἶναι ἢ ζῷον, καὶ πέτραις ἀκό-
 μα. Πολλὰκι γὰρ αἱ ἀκούουσι μάλιστα εἰς ἀπόστασιν πολλῶν ὥρων, τὸν φο-
 βερὸν κρότον, τὸν ὅποιον οὕτω προξενοῦσι. ⁶ Αἱ ἰδέαι ὅμως αὗται προήλθον
 μᾶλλον ἐξ ἀτελοῦς καὶ ἐπιπολαίου παρατηρήσεως τοῦ φαινομένου, καὶ οὐχὶ
 ἐκ δεισιδαμονίας. ⁷

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

¹ Βλ. καὶ Schmidt, Volksl. I. σ. 178.

² Wachsmuth, das alte Griechenland σ. 30—31.

³ Πρβλ. Fonvielle, Eclair et tonnerres. Paris, 1874 σ. 77 κ. ε.

⁴ Pégues, Histoire du volcan de Santorin, σ. 543.

⁵ Πανδωρ. τ. II' σ. 505.

⁶ Myrianteus, Die Aegvins. σ. 141.

⁷ Πρβλ. Marcollé et Zurcher, Les météores; 4η ἐκδ. σ. 124. «Les trombes font presque toujours entendre un bruit assourdissant, un sifflement étrange, qui augmente ou diminue suivant que le terrain au dessus duquel elles passent est plus ou moins humide.»

Σημείωσις. — Ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διαπρεπὴς καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Κόντος, παρακληθεὶς ὑφ' ἡμῶν, ἐποίησατο, πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τῶν ἐν τῇ πα-
 ρούσῃ πραγματεῖᾳ δημοσιευθέντων χωρίων βυζαντιακῶν συγγραφέων, κριτικὰς τινὰς παρα-
 τηρήσεις, αἱ εὐγνωμόνως καταχωρίζομεν ἕδω.

Παρνασσός σ. 583—590. Γραπτέον ἴσως «τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος βιαζομένου (=ἀναγ-
 κάζοντος) κατενεχθὲν ἐπὶ τῆς γῆς. — σ. 590 σ. 20 γρ. «ὑπέστησεν.» — σ. 22—23. Γρα-
 πτέον ἴσως: «διαπρέπεται: τὰ σώματα, εἴτις ψυδαί.» — σ. 25 γρ. «ἀλώμενον.» — σ. 29 γρ.
 «πρὸς νύκτα.» — σ. 30 γρ. «οἱ λεγόμενοι.» — σ. 31 γρ. «μανοτέραν.» — σ. 591 σ. 2.
 ἀντι κεποιήμενος γρ. «πεποιήμενος» (=ποιός τις γεγονός). — σ. 5 «μηλάζον» — σ. 18
 «μαζέρον» (=μαζέρον) καὶ «μαζέρον» — σ. 19 «ἐξολοθρεύεται, φλεγόμενη μὲν κτε.» — σ. 592
 σ. 7 γρ. «ἐπέροπτε»

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΒΕΡ ΑΥΤΤΩΝ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΤΗΣ ΑΥΩΝ.

Ὁ Ἐδουάρδος Βούλβερ Αὐττων, μυθιστοριογράφος καὶ δραματικός Ἕλληνας, ἐγεννήθη ἐν Heydon Hall τὸ 1805. Δεκαπενταετῆς ἐδημοσίευσε διήγημα ἀνατολικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰσμαήλ», ἐσπούδαζε δ' ἔτι ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας ὅτε ἐβραβεύθη τὸ περὶ «Γλυπτικῆς» ποίημά του. Ἐκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὸ φιλολογικὸν στάδιον δημοσιεύτας κατὰ τὸ 1826 συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυτὰ ἄγρια καὶ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ» καὶ βραδύτερον τὰ ποιήματτα «Ὁ Neil καὶ Falkland» κατὰ μίμησιν τοῦ Βύρωνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Pelham» δι' οὗ πολλὴν ἐκτίμησιν δόξαν ἐν τῷ μυθιστορήματι δὲ τούτῳ, ὅπερ εἶνε τύπος τῆς τότε ὀνομαζομένης φιλολογίας τῆς Ἀριστοκρατίας, διακωμωδοῦνται μετὰ πολλῆς εὐφυΐας τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ προλήψεις τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὸ 1829 ἐδημοσιεύθη τὸ μυθιστόρημα «Devereux» καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ «Paul Clifford». Τὸ 1831 ἐξελέγη μέλος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, καὶ τὸ 1852, συμμετέχε τοῦ ὑπουργείου Δέξου ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Ἡ ῥητορικὴ ἐπιτυχία τοῦ Βούλβερ, δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν φιλολογικῶν του σπουδῶν. Τὸ 1832 ἐδημοσίευσε τὸν «Εὐγένειον Ἀρχμ.,» μελέτην ψυχολογικὴν ἐπὶ τινος ἐγγληματίου διαπραξάντος φόνον πρὸς ἀπόκτησιν πλοῦτου καὶ δαπανήσαντος εἴτα αὐτὸν εἰς διάφορα εὐεργετικὰ ἔργα. Τὸ 1834 ἐδημοσιεύθησαν οἱ «Προσκυνηταὶ τοῦ Ῥήνου,» καὶ αἱ «Τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Πομπηίας,» ζωηρὰ εἰκῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας, καὶ τὸ 1835 ὁ «Ῥιένζης ἢ ὁ τελευταῖος δῆμαρχος,» ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1850 ἐδημοσιεύθησαν τὸ μυθιστόρημά του «Ernest Maltraves. Ὁ ἀκύλικός Κάλδερων», Alice «ὁ τελευταῖος τῶν Βαρώνων» καὶ οἱ Κζζτωνες». Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μυθιστορημάτων ἐδημοσίευσε καὶ κριτικὰ δοκίμια εἰς διαφόρους ἐποχάς. Τὴν «Ἀγγλίαν καὶ τοὺς Ἕλληνας τοῦ 1833, τὸν «Σπουδαστὴν» τὸ 1835, καὶ σειράν ἱστορικῶν μελετῶν διὰ τῆς «Νέας μνησιαῖς ἐπιθεωρήσεως» ἧς ὑπῆρξε διευθυντὴς ἀπὸ τοῦ 1832. Συνέθετο δὲ καὶ σατυρικά καὶ κωμικὰ ποιήματα «Τοὺς διδύμους τῆς Σιζμης» τὸ 1831, τὸν «Νέον Τίμονον» τὸ 1846 καὶ τὸ ἐπικὸν ποίημα «Βασιλεὺς Ἀρθούρος τὸ 1848», πλὴν δὲ τούτων καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας «Ἀρόλδον τὸν τελευταῖον βασιλέα τῶν Σαξῶνων», καὶ τὰς «Ἀθήνας κατὰ τὸ 1837. Τέλος δὲ ἐπεχείρησε ὁ Βούλβερ ν' ἀνυψώσῃ τὸ παρηκμασθὲν ἄγγλικὸν θέατρον. Τὸ δράμα αὐτοῦ «Ἡ δούκισσα τῆς Βαλιέρης» ἀπέτυχε παρασταθὲν τὸ 1837, ἀλλ' ἱκανοποίησαν αὐτὸν ἀρκεσίμως «Ὁ Ρισελιέ» καὶ «Ἡ Δεσποινὴ τῆς Αὐῶν». Ἀπέθανε τὸ 1873.

